

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ

ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

Τόμος 1ος

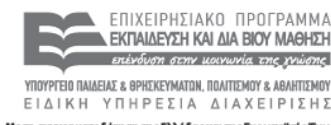
ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΡΧΙΚΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

Συγγραφέας: **A. Β. ΜΟΥΜΤΖΑΚΗΣ**

Εξώφυλλο
και κοσμήματα: **ΤΑΣΟΣ ΜΟΥΣΤΑΦΕΛΛΟΣ**

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΑΝΕΚΔΟΣΗΣ

Η επανέκδοση του παρόντος βιβλίου πραγματοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών & Εκδόσεων «Διόφαντος» μέσω ψηφιακής μακέτας, η οποία δημιουργήθηκε με χρηματοδότηση από το ΕΣΠΑ / ΕΠ «Εκπαίδευση & Διά Βίου Μάθηση» / Πράξη «ΣΤΗΡΙΖΩ».

Οι διορθώσεις πραγματοποιήθηκαν κατόπιν έγκρισης του Δ.Σ. του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Α. Β. ΜΟΥΜΤΖΑΚΗΣ

Η συγγραφή και η επιστημονική επιμέλεια του βιβλίου
πραγματοποιήθηκε υπό την αιγίδα του Παιδαγωγικού
Ινστιτούτου

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

Α' Β' Γ' ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

Τόμος 1ος

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ
ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

Η αξιολόγηση, η κρίση των προσαρμογών και η επιστημονική επιμέλεια του προσαρμοσμένου βιβλίου πραγματοποιείται από τη Μονάδα Ειδικής Αγωγής του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής.

Η προσαρμογή του βιβλίου για μαθητές με μειωμένη όραση από το ΙΤΥΕ – ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ πραγματοποιείται με βάση τις προδιαγραφές που έχουν αναπτυχθεί από ειδικούς εμπειρογνώμονες για το ΙΕΠ.

**ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ
ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ**

ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Για να εκφραστεί μια σκέψη, μια επιθυμία ή ένα συναίσθημα, δηλαδή για να σχηματιστεί λόγος, οι λέξεις, όπως και στη νέα ελληνική γλώσσα, συντάσσονται, δηλαδή μπαίνουν η μια κοντά στην άλλη, σύμφωνα με ορισμένους κανόνες. Οι κανόνες αυτοί, οι συντακτικοί κανόνες, εξετάζονται στο μέρος της Γραμματικής που λέγεται Συντακτικό.

Στο Συντακτικό της αρχαίας ελληνικής εξετάζονται:
Α΄ Η πρόταση και οι όροι της, δηλαδή τα στοιχεία που την αποτελούν,
Β΄ Η σχέση των προτάσεων μεταξύ τους και
Γ΄ Τα σχήματα λόγου, δηλαδή οι ιδιορρυθμίες του λόγου που γίνονται με παράβαση των συντακτικών ή άλλων γλωσσικών κανόνων.

Η μελέτη του Συντακτικού έχει ως βασικούς σκοπούς να δείξει τον τρόπο με τον οποίο λειτουργούν οι λέξεις μέσα στο λόγο, να δώσει τη σημασία των διάφορων συντακτικών στοιχείων με τα οποία σχηματίζεται μια φράση, και τελικά να βοηθήσει κυρίως στην κατανόηση και στη σωστή μετάφραση ενός αρχαίου κειμένου στη νέα ελληνική.

Το Συντακτικό της αρχαίας ελληνικής γλώσσας δε διαφέρει πολύ από το Συντακτικό της νέας. Σε πολλά σημεία οι συντακτικοί κανόνες της αρχαίας διατηρήθηκαν οι ίδιοι και στη νέα γλώσσα, αφού άλλωστε η τελευταία δεν είναι παρά η συνέχεια και η εξέλιξη της ίδιας γλώσσας, της αρχαίας ελληνικής.

ΒΑΣΙΚΕΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ν.ε.	= νέα ελληνική γλώσσα
πβ.	= παράβαλε
βλ.	= βλέπε
ενν.	= εννοείται
κ.τ.ό.	= και τα όμοια
κ.ε.	= και εξής

Η ΠΡΟΤΑΣΗ ΚΑΙ ΟΙ ΟΡΟΙ ΤΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α'

ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ

1) Τα είδη των προτάσεων ως προς το περιεχόμενο

1 Πρόταση λέγεται το συντομότερο τμήμα του λόγου που εκφράζει μια σκέψη, μια επιθυμία ή ένα συναίσθημα. Έτσι τα είδη των προτάσεων ως προς το περιεχόμενό τους, όπως και στη ν.ε., είναι:

α) προτάσεις κρίσεως, με τις οποίες διατυπώνεται μια κρίση, μια σκέψη ή δίνεται μια πληροφορία κ.τ.ό.:

Σὺ Ἕλλην εἶ (= είσαι).

Τὴν πόλιν ὄντως ἂν ἠγήσω πολέμου ἐργαστήριον εἶναι (= θα νόμιζες πράγματι ότι η πόλη είναι...).

Οὐκ ἂν λάβοις παρὰ τοῦ μὴ ἔχοντος (= δεν μπορείς να πάρεις απ' αυτόν που δεν έχει).

Οι προτάσεις κρίσεως εκφέρονται με **οριστική** (απλή ή δυνητική) ή με **δυνητική ευκτική** και έχουν άρνηση οὐ (βλ. §85 κ.ε.).

β) προτάσεις επιθυμίας, με τις οποίες εκφράζεται μια επιθυμία, μια προσταγή, μια ευχή κ.τ.ό.:

Ύωμεν (= ας πάμε).

Μη θορυβεῖτε.

Εἴθ' ἦσθα δυνατός (= μακάρι να ήσουν δυνατός).

Ἐγὼ θρασὺς καὶ ἀναιδὴς οὐτ' εἰμὶ μήτε γενοίμην (η πρώτη πρόταση είναι κρίσεως, η δεύτερη επιθυμίας).

Οι προτάσεις επιθυμίας εκφέρονται με υποτακτική, προστακτική και με τις δύο ευχετικές εγκλίσεις (ευχετική ευκτική και ευχετική οριστική). Ἐχουν ἄρνηση μή (βλ. §85 κ.ε.).

γ) προτάσεις επιφωνηματικές, με τις οποίες εκφράζεται ένα έντονο συναίσθημα:

ὦ μήτερ, ὡς καλὸς μοι ὁ πάππος (= μητέρα, τι ωραῖος που μου είναι ο παππούς).

δ) προτάσεις ερωτηματικές, με τις οποίες διατυπώνεται μια ερώτηση:

Τίς εἶ; (= ποιος είσαι;)

Τί εἶπω; (= τι να πω;)

Οι ερωτηματικές προτάσεις είναι προτάσεις κρίσεως ή επιθυμίας με ερωτηματική μορφή, γι' αυτό εκφέρονται με τις εγκλίσεις των προτάσεων κρίσεως ή με υποτακτική ανάλογα, αν δηλαδή έχουν αντίστοιχη πρόταση κρίσεως ή επιθυμίας:

- Τίς εἶ; – Εἰμί...
- Πῶς ἂν σκοποῖμεθα αὐτά; (= πῶς θα μπορούσαμε να τα εξετάσουμε αυτά;) — Σκοποῖμεθα ἂν αὐτά, εἰ...
- Τί εἶπω; – Εἶπέ...
- Μὴ ἀποκρίνωμαι; (= να μην απάντησω;)
- Ἀπόκριναι ἢ Μὴ...

2 Οι ερωτηματικές προτάσεις διακρίνονται, όπως και στη ν.ε., σε: α) ερωτήσεις που δηλώνουν **ολική ἀγνοια** και στις οποίες η απάντηση μπορεί να είναι ένα ναί ή ένα οὐ (= όχι) ή κάποια άλλη αντίστοιχη λέξη: μάλιστα, οὐδαμῶς (= με κανέναν τρόπο), πῶς γάρ οὐ κτλ., γιατί η απάντηση αφορά ὅλο το περιεχόμενο της προτάσεως:

- Ἄρα σὺ εἶ Σωκράτης; – Ναί.
- Μὴ ἀρχιτέκτων βούλει (= θέλεις) γενέσθαι; – Οὐκουν ἔγωγε (= όχι εγώ τουλάχιστο).
- Ἄρ' οὖν βιωτὸν ἡμῖν ἐστὶν μετὰ διεφθαρμένου σώματος; (= άραγε αξίζει να ζούμε με καταστραμμένο σώμα;) — Οὐδαμῶς.

Οι ερωτήσεις αυτές εισάγονται με ένα ερωτηματικό μόριο ἄρα, ἄρά γε, οὐκοῦν, οὐκουν κτλ. ή απλώς η ερωτηματική τους μορφή δηλώνεται με τον τόνο της φωνής.

β) ερωτήσεις που δηλώνουν **μερική ἀγνοια** και στις οποίες η απάντηση δεν μπορεί να είναι ένα ναί ή ένα

ού, γιατί αναφέρεται σ' ένα μόνο μέρος του περιεχομένου της προτάσεως:

- Τίς εἶ; – Εἰμί...
- Πόσα ἂν μοι χρήματα δοίης; (= πόσα χρήματα θα μου δώσεις;)
- Ὅποσα ἂν δυναίμην (= ὅσα θα μπορέσω).
- Ἐμὲ δὲ ποῦ χρῆ οἰκεῖν; (= εγώ που πρέπει να κατοικῶ;) — Ἐν τῇ πατρίδι τῇ σαυτοῦ (= στην πατρίδα σου).

Οι ερωτήσεις μερικής άγνοιας εισάγονται με ερωτηματικές αντωνυμίες ή με ερωτηματικά επιρρήματα (τίς, ποῖος, πόσος κτλ. ή ποῦ, πόθεν, πῶς κτλ.).

2α

Όταν οι ερωτηματικές προτάσεις είναι διμελείς, δηλαδή περιέχουν δύο ερωτήσεις, τότε στο α' μέρος τους προτάσσεται συνήθως η ερωτηματική αντωνυμία πότερον ή πότερα, ενώ στο β' μέρος ο διαχωριστικός σύνδεσμος ἤ. Κατά τη μετάφραση στη ν.ε. η λέξη πότερον ή πότερα μπορεί να παραλείπεται:

Ἀπιόντες ἐνθένδε ἡμεῖς πότερον κακῶς τινὰς ποιοῦμεν ἢ οὔ; (= αν φύγουμε εμεῖς από δω, βλάπτουμε κάποιους ή όχι;)

Σημείωση. Πολλές φορές, όπως και στη ν.ε., η ερώτηση διατυπώνεται, όχι για να πληροφορηθεί

κανείς κάτι, αλλά για να εκφραστεί εντονότερα:

α) μια προτροπή ή μια παράκληση:

Τί οὐ καλοῦμεν δήτα Λυσιστράτην; (αντί: καλέσωμεν τάχιστα Λυσ.) (= ας καλέσουμε αμέσως τη Λυσ.).

Οὐ περιμενεῖς; (= δε θα περιμένεις;) (αντί: περίμενε) (πβ. ν.ε. δεν έρχεστε για λίγο;).

β) μια βεβαίωση ή μια άρνηση:

Τοῦτ' οὐκ ἔστι μεγάλη καὶ περιφανῆς ἀναισχυντία; (αντί: τοῦτ' ἔστι ἀναμφισβητήτως μεγάλη καί...)

Τίνι ἂν πόλις ἀρέσκοι ἄνευ νόμων; (αντί: οὐδενὶ ἀρέσκοι ἂν πόλις...) (πβ. ν.ε. δε σου το 'λεγα εγώ;).

γ) μια υπόθεση:

Ἐξήμαρτέ τις ἄκων; (= έκανε κάποιος ένα λάθος χωρίς να το θέλει;) Συγγνώμη τούτῳ (αντί: εάν τις έξαμάρτη ἄκων...) (πβ. ν.ε. έχεις γρόσια; έχεις γλώσσα).

Οι ερωτηματικές αυτές προτάσεις λέγονται **ρητορικές ερωτήσεις**.

---

2) Τα είδη των προτάσεων ως προς το ποιόν

3 Μια πρόταση κατά το ποιόν λέγεται, όπως και στη
ν.ε.:

**α) αρνητική ή αποφατική, όταν περιέχει
άρνηση:**

Οὐκ ἂν λάβοις παρὰ τοῦ μὴ ἔχοντος.
Μὴ θορυβεῖτε.
Μὴ ἀποκρίνωμαι;

β) καταφατική, όταν δεν περιέχει άρνηση:

Σὺ Ἕλληνας εἶ.
Ἴωμεν.
Τίς εἶ;

3) Τα είδη των προτάσεων ως προς τη σχέση τους με άλλες προτάσεις

4 Ως προς τη σχέση της με άλλες προτάσεις μια
πρόταση λέγεται, όπως και στη ν.ε.:

**α) κύρια ή ανεξάρτητη, όταν μπορεί να σταθεί
μόνη της στο λόγο:**

Ἀγησίλαος κατέλιπεν ἐν τῇ Ἀσίᾳ Εὐξενον ἀρμοστήν.
Ταύτη ἔστω (= ἔτσι ας γίνει).
Μὴ θορυβεῖτε.

Οι κύριες προτάσεις συνδέονται μεταξύ τους με τους παρατακτικούς συνδέσμους (συμπλεκτικούς, αντιθετικούς, διαχωριστικούς κτλ.). Βλ. παρατακτική σύνδεση προτάσεων §144 κ.ε.

β) δευτερεύουσα ή εξαρτημένη, όταν δεν μπορεί να σταθεί μόνη της, αλλά εξαρτάται από μια άλλη πρόταση την οποία και προσδιορίζει:

Ἀγησίλαος κατέλιπεν ἐν τῇ Ἀσίᾳ Εὐξενον ἄρμοστήν, ἵνα δύναίτο διασῶζειν τὰς πόλεις (= για να μπορεί να προστατεύει τις πόλεις).

Εἰ ταύτη τοῖς θεοῖς φίλον, ταύτη ἔστω.

Η πρόταση: ἵνα δύναίτο... προσδιορίζει την κύρια πρόταση: Ἀγησίλαος κατέλιπεν... από την οποία και εξαρτάται.

Η πρόταση: εἰ ταύτη τοῖς θεοῖς φίλον προσδιορίζει την κύρια πρόταση: ταύτη ἔστω και από αυτήν εξαρτάται. Η δευτερεύουσα πρόταση με την πρόταση που προσδιορίζει συνδέεται με τους υποτακτικούς συνδέσμους (ειδικούς, αιτιολογικούς, τελικούς, υποθετικούς κτλ.) ή με αναφορικές αντωνυμίες και αναφορικά επιρρήματα ή με ερωτηματικές αντωνυμίες και ερωτηματικά επιρρήματα. Βλ. υποτακτική σύνδεση προτάσεων §153 κ.ε.

Σημείωση. Με παρατακτικούς συνδέσμους μπορεί να συνδέονται μεταξύ τους και δευτερεύουσες προτάσεις:

Εἰ ἄμα ἐλεύθερος τ' εἶης καὶ πλούσιος γένοιο, τίνοσ ἂν δέοις (= αν ήσουν ελεύθερος και μαζί γινόσουν και πλούσιος, από τι θα είχες ανάγκη;) (βλ. και §143γ).

---

4) Τα είδη των προτάσεων ως προς τους όρους

5 Οι προτάσεις με βάση τον αριθμό ή την πληρότητα των όρων τους λέγονται, όπως και στη ν.ε., **απλές, σύνθετες, ελλειπτικές και επαυξημένες.** Βλ. στα επόμενα κεφάλαια §§7, 13, 19, 23.

Περίοδος και ημιπερίοδος

6 Ένα κείμενο, συνήθως όταν είναι μεγάλο, διαιρείται σε περιόδους ή ημιπεριόδους.

Περίοδος λέγεται ένα μέρος του κειμένου που

αποτελείται από μία ή περισσότερες προτάσεις και έχει ολοκληρωμένο νόημα. Η περίοδος καταλήγει σε τελεία ή βρίσκεται ανάμεσα σε δυο τελείες.

Ημιπερίοδος (ή κώλον περιόδου) λέγεται το μέρος μιας περιόδου που δεν έχει ολοκληρωμένο νόημα, αλλά έχει νοηματική αυτοτέλεια και αποτελείται επίσης από μια ή περισσότερες προτάσεις. Η ημιπερίοδος καταλήγει σε άνω τελεία ή βρίσκεται ανάμεσα σε τελεία και άνω τελεία ή ανάμεσα σε δύο άνω τελείες.

Λ.χ. Καὶ ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸ ὄρος τῆ πέμπτη ἡμέρα· ὄνομα δὲ τῷ ὄρει ἦν Θήχης. Ἐπεὶ δὲ οἱ πρῶτοι ἐγένοντο ἐπὶ τοῦ ὄρους καὶ κατεῖδον τὴν θάλατταν, κραυγὴ πολλὴ ἐγένετο. Ἀκούσας δὲ ὁ Ξενοφῶν καὶ οἱ ἄλλοι ὀπισθοφύλακες ᾤθησαν ἔμπροσθεν ἄλλους ἐπιτίθεσθαι πολεμίους· εἶποντο γὰρ ὀπισθεν ἐκ τῆς καιομένης χώρας, καὶ αὐτῶν οἱ ὀπισθοφύλακες ἀπέκτεινάν τέ τινας καὶ ἐζώγρησαν ἐνέδραν ποιησάμενοι.

Το προηγούμενο απόσπασμα από την Κύρου Ανάβαση του Ξενοφώντα (4, 7, 21-22) αποτελείται από τρεις περιόδους. Η πρώτη περίοδος αποτελείται από δύο ημιπεριόδους με μία κύρια πρόταση στην καθεμιά. Η δεύτερη περίοδος αποτελείται από τρεις προτάσεις, δύο δευτερεύουσες και μία κύρια. Η τρίτη περίοδος αποτελείται από δύο ημιπεριόδους, και απ' αυτές η

πρώτη περιλαμβάνει μία κύρια πρόταση, ενώ η δεύτερη ημιπερίοδος περιλαμβάνει τρεις κύριες προτάσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

ΟΙ ΟΡΟΙ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΣ

1. ΑΠΛΗ ΠΡΟΤΑΣΗ

7 Κάθε πρόταση, όπως και στη ν.ε., αποτελείται από δύο κύριους όρους, δύο κύρια στοιχεία απαραίτητα, για να σχηματιστεί και η πιο απλή πρόταση. Οι κύριοι όροι σε μια πρόταση είναι: το υποκείμενο και το κατηγορημα:

Κῦρος ἦν φιλομαθέστατος.

Ἡ πόλις κατέστη φρούριον.

Σὺ Ἕλληνας εἶ.

Τὸ λακωνίζειν ἐστὶ φιλοσοφεῖν.

Μακάριός ἐστὶν ὅστις οὐσίαν (= περιουσία) καὶ νοῦν ἔχει.

Οἱ φθονοῦντες μισοῦνται.

Οἱ ἐν τῇ ἀγορᾷ ἔφυγον.

Υποκείμενο είναι εκείνο για το οποίο γίνεται λόγος στην πρόταση (Κῦρος, ἡ πόλις, σύ, τὸ λακωνίζειν, ὅστις... ἔχει, οἱ φθονοῦντες, οἱ ἐν τῇ ἀγορᾷ).

Κατηγόρημα είναι ό,τι λέγεται στην πρόταση για το υποκείμενο (ἦν φιλομαθέστατος, κατέστη φρούριον, Ἕλληνας εἶ, ἐστὶ φιλοσοφεῖν, μακάριός ἐστιν, μισοῦνται, ἔφυγον).

Η πρόταση που αποτελείται μόνο από το υποκείμενο και το κατηγόρημα λέγεται **απλή πρόταση**.

Το κατηγόρημα σε μια πρόταση μπορεί να είναι:

α) **μονολεκτικό** και να εκφράζεται μόνο με ρηματικό τύπο (μισοῦνται, ἔφυγον) ή

β) **περιφραστικό** και να αποτελείται από έναν τύπο του ρήματος εἰμί (= εἶμαι) ή άλλου συγγενικού ρήματος και από ένα όνομα, επίθετο ή ουσιαστικό (ἦν φιλομαθέστατος, κατέστη φρούριον, Ἕλληνας εἶ, ἐστὶ φιλοσοφεῖν, μακάριός ἐστιν).

Το όνομα που φανερώνει ποιο γνώρισμα αποδίδεται στο υποκείμενο λέγεται **κατηγορούμενο** (φιλομαθέστατος, φρούριον, Ἕλληνας, φιλοσοφεῖν, μακάριος), και το ρήμα που συνδέει το υποκείμενο με το κατηγορούμενο λέγεται **συνδετικό ρήμα** (ἦν, κατέστη, εἶ, ἐστὶ).

1) Το υποκείμενο

8 Το υποκείμενο μιας προτάσεως μπορεί να είναι, όπως και στη ν.ε., ουσιαστικό (Κῦρος, ἡ πόλις) ή αντωνυμία (σύ), αλλά και κάθε άλλη λέξη ή ομάδα λέξεων ή

και πρόταση ολόκληρη (τὸ λακωνίζειν, οἱ φθονοῦντες, οἱ ἐν τῇ ἀγορᾷ, ὅστις... ἔχει). (πβ. ν.ε. το πότε θα φύγεις είναι δικό σου ζήτημα).

Το υποκείμενο του ρήματος στην πρόταση βρίσκεται πάντοτε σε πτώση ονομαστική (για το υποκείμ. του απαρεμφάτου και της μετοχής βλ. §§94, 102).

Σημείωση. Όταν πρόκειται να δηλωθεί κάποιο ποσό κατά προσέγγιση, το υποκείμενο εκφέρεται με εμπρόθετο προσδιορισμό, συνήθως με τις προθέσεις: εἰς, ἀμφί, περί, και αιτιατική:

Περὶ τοὺς ἑπτακοσίους ἀπέθανον (= περίπου εφτακόσιοι).

---

2) Το κατηγορούμενο

9 Το κατηγορούμενο μπορεί να είναι, όπως και στη ν.ε., όχι μόνο όνομα, ουσιαστικό ή επίθετο (φρούριον, Ἕλληνας, φιλομαθέστατος, μακάριος) αλλά και κάθε λέξη ή και ολόκληρη πρόταση:

Τὸ λακωνίζειν ἐστὶ φιλοσοφεῖν.

Μάτην ἐστὶ τὸ μεμνησθαι περὶ τούτων (= είναι μάταιο να κάνει κανείς λόγο γι' αυτά).

Φίλιππος ἐστὶν ὅ,τι ἂν εἶπη τις. (πβ. ν.ε. αυτό ήταν ὅ,τι πιο παράξενο είδα στη ζωή μου).

Σημείωση. Και το κατηγορούμενο, όπως και το υποκείμενο, μπορεί να εκφέρεται με εμπρόθετο προσδιορισμό, όταν δηλώνεται ένα ποσό κατά προσέγγιση:

Οἱ Πέρσαι ἦσαν ἀμφὶ τὰς δώδεκα μυριάδας (= περίπου δώδεκα...).

---

3) Το συνδετικό

10

Συνδετικά ρήματα εκτός από το ρήμα εἶμι είναι και άλλα που έχουν συγγενική σημασία, όπως:

α) γίγνομαι, τυγχάνω, διατελῶ (= εἶμαι διαρκώς), καθίσταμαι (= γίνομαι), ἀποβαίνω, ἔφυν (= γεννήθηκα), πέφυκα (= εἶμαι από τη φύση μου).

Ἄνυπόδητος καὶ ἀχίτων διατελεῖς (= εἶσαι διαρκώς χωρίς παπούτσια και χιτώνα).

Ἡρακλῆς κατέστη εὐεργέτης τῆς Ἑλλάδος.

Ἄπλοῦς ὁ μῦθος τῆς ἀληθείας ἔφυ (= ο λόγος της αλήθειας...).

β) αἰροῦμαι (= εκλέγομαι), ἀποδείκνυμαι (= διορίζομαι), λέγομαι καὶ τα συνώνυμά τους, όπως χειροτονοῦμαι, καλοῦμαι, ὀνομάζομαι κτλ.:

Ξενοφῶν ἠρέθη ἄρχων.

Στρατηγὸς τῶν πάντων ἀπεδέδεικτο Τισσαφέρνης.

Δερκυλίδας ἐπεκαλεῖτο Σίσυφος.

(πβ. ν.ε. Αυτὸς γεννήθηκε πλούσιος. Ο ἀδερφὸς του ἐκλέγεται βουλευτὴς στο νομὸ μας).

11 Και ἄλλα ρήματα, ἐκτὸς ἀπὸ τα συνδετικά, (συχνὰ ὅσα σημαίνουν κίνηση) μποροῦν να συνδέσουν το υποκείμενο με ἓνα κατηγορούμενο που εἶναι συνήθως ἐπίθετο, ἀλλὰ σημαίνει ὅ,τι και ἓνα ἐπίρρημα, δηλαδὴ **τόπο, χρόνο, τρόπο, σκοπὸ, σειρά κτλ.**, και γι' αὐτὸ λέγεται **ἐπιρρηματικὸ κατηγορούμενο**:

Σκηνοῦσιν ἐν ταῖς στέγαις οἱ κάμνοντες (= οἱ ἄρρωστοι), οἱ δ' ἄλλοι σκηνοῦμεν ὑπαίθριοι (= στο ὑπαίθρο).

Ἵρθριος ἦκεις (= ἦρθες τα ξημερώματα).

Ἐγὼ σε ἄσμενος ἐόρακα (= ἐγὼ σε εἶδα με ευχαρίστηση).

Αἱ νῆες ἦλθον βοηθοὶ (= τα πλοία ἦρθαν για να βοηθήσουν).

Ἐντεῦθεν ἐξῆσαν (= βγήκαν ἐξω) οἱ στρατηγοὶ πρῶτοι.

Το ἐπιρρηματικὸ κατηγορούμενο μεταφράζεται με ἐπιρρηματικὴ ἐκφραση.

(πβ. ν.ε. Περπατὰ καμαρωτὸς. Παντρεύτηκε γέρος. Ἦρθε πρῶτος στο διαγωνισμό).

12

Με τα ρήματα που σημαίνουν εξέλιξη, όπως αυξάνομαι, αίρομαι (= υψώνομαι), τρέφομαι κ.τ.ό. το κατηγορούμενο λέγεται **προληπτικό** ή **κατηγορούμενο του αποτελέσματος**, γιατί το υποκείμενο λαμβάνει από πριν, προλαμβάνει, ένα γνώρισμα που θα είναι το τελικό αποτέλεσμα του ρήματος:

Τὸ Κύρου ὄνομα μέγιστον ηὔξητο.

Τὸ ὕψος τοῦ τείχους ἤρετο μέγα.

(πβ. ν.ε. ο Βασίλης σπουδάζει γιατρός).

Το προληπτικό κατηγορούμενο μεταφράζεται με:

ὥστε να γίνει....., ή και ἐγινε ή γινόνταν κτλ.

2. ΣΥΝΘΕΤΗ ΠΡΟΤΑΣΗ

13

Μια πρόταση μπορεί να έχει, όπως και στη ν.ε., περισσότερα από ένα υποκείμενα ή κατηγορούμενα:

Κάστωρ καὶ Πολυδεύκης ἀθάνατοί εἰσι.

Σοφὸς καὶ θεῖος ὁ ἀνὴρ ἐστι.

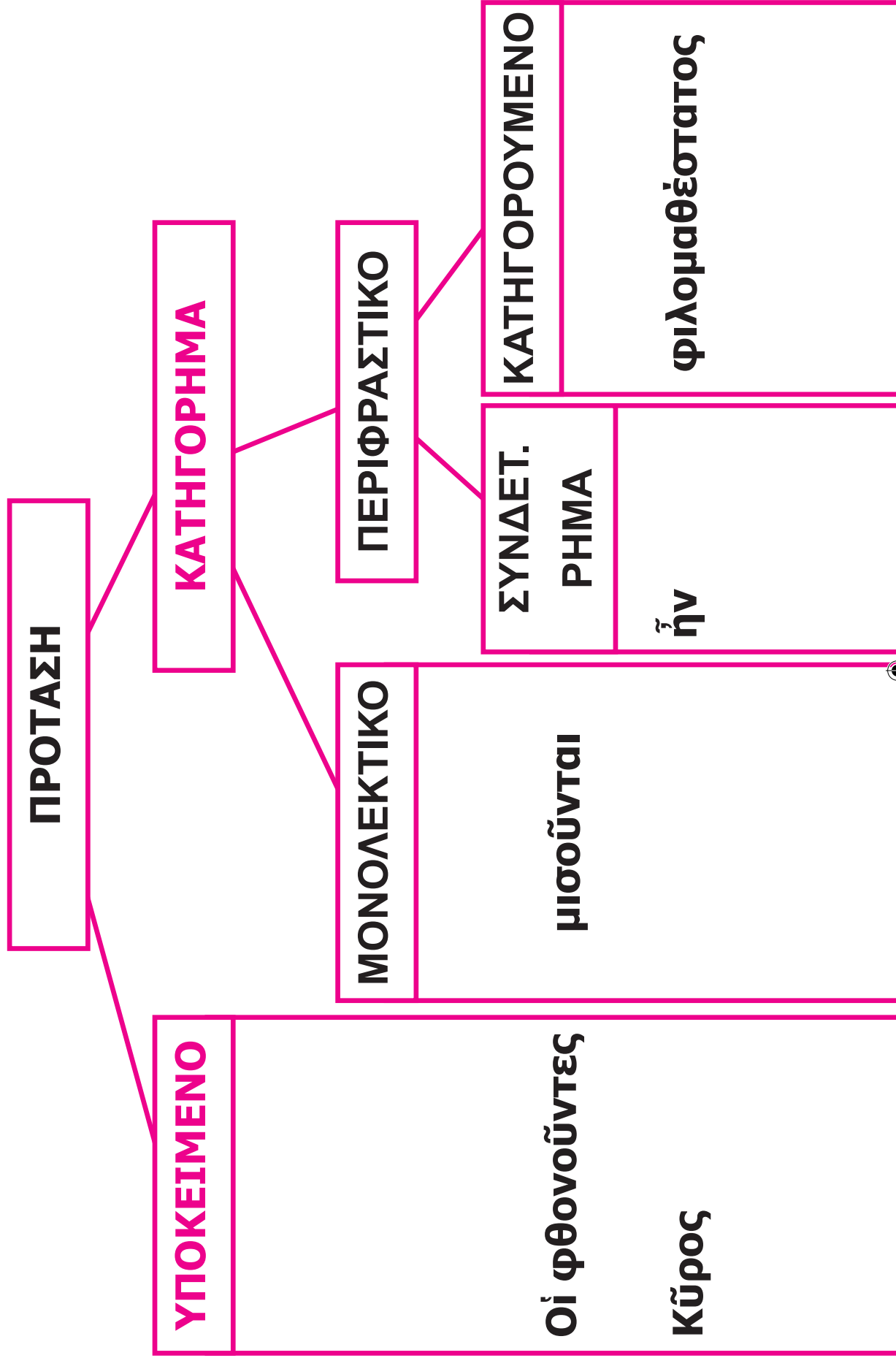
Αυτή η πρόταση λέγεται **σύνθετη**.

(πβ. ν.ε. Ο πατέρας και η μητέρα δε ζούσαν. Εκείνος ήταν εργατικός και τίμιος.)

Πίνακας 1

ΟΙ ΚΥΡΙΟΙ ΟΡΟΙ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

ουσιαστικό
αντωνυμία
ομάδα λέξεων
πρόταση κτλ.

ρήμα

είμι
γίγνομαι
καθίσταμαι
λέγομαι
κτλ.

ουσιαστικό
επίθετο
πρόταση
κτλ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ'

ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΝ ΟΡΩΝ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΣ

1) Συμφωνία του ρήματος με το υποκείμενο

14 Το ρήμα σε μια πρόταση συμφωνεί με το υποκείμενό του, όπως και στη ν.ε., στο πρόσωπο και στον αριθμό:

Σὺ εἶπας.
Οὗτοι λέγουσιν.

Αλλά όταν το υποκείμενο του ρήματος είναι όνομα ουδέτερου γένους πληθυντικού αριθμού, τότε το ρήμα συνήθως μπαίνει όχι σε πληθυντικό αλλά σε ενικό αριθμό:

Τὰ παιδιά παίζει.
Πάντα τὰ δίκαια καλά ἔστι.

Η σύνταξη αυτή λέγεται αττική σύνταξη.

15

Σε μια πρόταση που τα υποκείμενα είναι δύο ή περισσότερα το ρήμα μπαίνει κανονικά στον πληθυντικό αριθμό. Αν τα υποκείμενα διαφέρουν στο πρόσωπο, το ρήμα μπαίνει στο επικρατέστερο πρόσωπο· επικρατέστερο είναι το πρώτο πρόσωπο από το δεύτερο και τρίτο και το δεύτερο πρόσωπο από το τρίτο:

Κάστωρ καὶ Πολυδεύκης ἀθάνατοί εἰσι.

Ἐγὼ καὶ σὺ φίλοι ἐσμέν.

**Οὐ σὺ μόνος οὐδὲ οἱ σοὶ φίλοι πρῶτοι τὴν δόξαν
περὶ θεῶν ἔσχετε.**

Σημείωση. Πολλές φορές το ρήμα που έχει δύο ή περισσότερα υποκείμενα μπαίνει σε ενικό αριθμό και στο πρόσωπο του υποκειμένου που είναι το πλησιέστερο ή το σπουδαιότερο:

Οἶδα σαφῶς καὶ ἐγὼ καὶ σὺ (αντί: ἴσμεν σαφῶς...).

Βασιλεὺς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ διώκων **εἰσπίπτει** εἰς τὸ στρατόπεδον (αντί: διώκοντες εἰσπιπτουσιν εἰς...).

(πβ. ν.ε. ἔλα κι εσύ και το παιδί, αντί: ελάτε κι εσύ και το παιδί).

---

2) Συμφωνία του κατηγορουμένου με το υποκείμενο

16

Το κατηγορούμενο σε μια απλή πρόταση, αν είναι επίθετο, συμφωνεί με το υποκείμενο στο γένος, στον αριθμό και στην πτώση. Αν όμως το κατηγορούμενο είναι ουσιαστικό, τότε συμφωνεί με το υποκείμενο υποχρεωτικά μόνο στην πτώση:

Σωκράτης ἐστὶ σοφός.
Οἱ Δελφοὶ εἰσι πόλις.

Αλλά πολλές φορές, όταν το υποκείμενο δε φανερώνει κάτι ορισμένο αλλά μια έννοια σ' όλο της το είδος, τότε το κατηγορούμενο αν είναι επίθετο μπαίνει σε ουδέτερο γένος ενικού αριθμού, ανεξάρτητα από το γένος και τον αριθμό του υποκειμένου:

Ἡ δ' ἀμαθία πάντων αἴσχιστον (= η αμάθεια γενικά).
Πονηρὸν ὁ συκοφάντης (= ὅλοι οι συκοφάντες).
Αἱ μεταβολαὶ λυπηρὸν (= οι μεταβολές γενικά).
(πβ. ν.ε. οι σεισμοὶ εἶναι κακὸ).

Σημείωση. Πολλές φορές με το κατηγορούμενο αυτό υπάρχει η λέξη πράγμα ή χρήμα ή κτήμα:

Ὁ δῆμὸς ἐστὶν ἀσταθμητότατον πρᾶγμα (=ο λαός είναι κάτι ασταθέστατο).

Γενική κατηγορηματική

17

Όταν το κατηγορούμενο είναι ουσιαστικό, πολλές φορές δεν μπαίνει σε ονομαστική, σύμφωνα με τον κανόνα, αλλά σε γενική που λέγεται **γενική κατηγορηματική** και φανερώνει:

α) **κτήση** (γενική κατηγορηματική κτητική):

Ἡ ἡγεμονία ἐστὶ τῆς πόλεως (= η ηγεμονία ανήκει στην πόλη)

(πβ. ν.ε. το βιβλίο είναι του Κώστα).

β) **ένα σύνολο**, από το οποίο ένα μέρος είναι το υποκείμενο (γενική κατηγ. διαιρετική):

Σόλων τῶν ἑπτὰ σοφῶν ἐκλήθη (= ονομάστηκε ένας από τους επτά σοφούς)

(πβ. ν.ε. ο ένας ήταν της παρέας μας).

γ) **ῥλη** (γεν. κατηγ. της ῥλης):

Ἡ κρηπὶς (= το θεμέλιο) ἐστὶ λίθων μεγάλων

(αλλά ν.ε.: τα δαχτυλίδια της είναι καθαρό χρυσάφι, αλλά και: από χρυσάφι ή χρυσά).

δ) **ιδιότητα** (γεν. κατηγ. της ιδιότητας):

Τοῦ ποταμοῦ τὸ εὖρος ἐστὶν εἴκοσι ποδῶν.

Εἰμὶ τριάκοντα ἔτῶν.

(πβ. ν.ε. ο Νίκος είναι δέκα χρονών).

§17

29 / 19 - 20

ε) **ἀξία** (γεν. κατηγ. της αξίας):

Ἡ οἰκία ἐστὶν εἴκοσι μνῶν.

(πβ. ν.ε. αυτή η τσάντα είναι των χιλίων δραχμών).

18

Όταν υπάρχουν στην πρόταση δύο ή περισσότερα υποκείμενα, το κατηγορούμενο αν είναι επίθετο, μπαίνει κανονικά στον πληθυντικό αριθμό και:

α) στο κοινό γένος των υποκειμένων, αν τα υποκείμενα είναι έμψυχα του ίδιου γένους:

Ἡ μήτηρ καὶ ἡ θυγάτηρ **καλαί** εἰσιν.

β) στο επικρατέστερο γένος, αν τα υποκείμενα είναι έμψυχα διαφορετικού γένους (επικρατέστερο γένος θεωρείται το αρσενικό από τα άλλα δύο και το θηλυκό από το ουδέτερο).

Ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ γυνὴ **ἀγαθοί** εἰσιν.

γ) στο ουδέτερο γένος, αν τα υποκείμενα είναι άψυχα οποιουδήποτε γένους:

Αἰδῶς καὶ φόβος **ἐμφυτα** ἀνθρώποις εἰσίν.

(πβ. ν.ε. η ντροπή και ο φόβος είναι έμφυτα).

δ) στο γένος των εμψύχων, αν τα υποκείμενα είναι άλλα έμψυχα και άλλα άψυχα:

Ἡ τύχη καὶ ὁ Φίλιππος ἦσαν τῶν ἔργων **κύριοι**.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ'

ΕΛΛΕΙΠΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ

19 Ελλειπτική λέγεται η πρόταση όταν παραλείπονται απ' αυτήν ένας ή περισσότεροι όροι, που εννοούνται εύκολα από τα συμφραζόμενα ή από την κοινή πείρα των ανθρώπων που έχουν την ίδια γλώσσα: Ἕλληνές ἐσμεν (ενν. ἡμεῖς). Μέτρον ἄριστον (ενν. ἐστί).

1) Παράλειψη του υποκειμένου

20 α) Το υποκείμενο του ρήματος στο α' και β' πρόσωπο (ἐγώ, ἡμεῖς, σύ, ὑμεῖς) παραλείπεται, γιατί δηλώνεται καθαρά με την κατάληξη του ρήματος. Μπαίνει μόνο για ἔμφαση ή αντιδιαστολή:

Οὕτως εἶ σοφός; (ενν. σύ).

Σὺ μὲν παιδείας ἐπιθυμεῖς, ἐγὼ δὲ παιδεύειν ἄλλους ἐπιχειρῶ.

β) Το υποκείμενο του ρήματος στο γ' πρόσωπο κανονικά μπαίνει, γιατί δεν μπορεί να δηλωθεί με την κατάληξη. Παραλείπεται όμως, όταν εύκολα μπορεί να εννοηθεί από την έννοια του ίδιου του ρήματος ή όταν είναι

γενικό και άοριστο (κυρίως με τα ρ. λέγουσιν ή φασίν) ή εύκολα εννοείται από τα συμφραζόμενα:

Ἐπεὶ ἐσάλπιγξε, οἱ στρατιῶται προβαλόμενοι τὰ ὄπλα ἐπήσαν

(= ὅταν σάλπιγξε (ενν. ὁ σαλπικτής) οἱ στρατιῶτες προτείνοντας τὰ ὄπλα ἐπιτέθηκαν).

Τὰς Ἀθήνας **φασὶ** θεοσεβεστάτας εἶναι (= λένε, ενν. οἱ ἄνθρωποι). Τισσαφέρνης διαβάλλει τὸν Κῦρον πρὸς τὸν ἀδελφόν, ὡς ἐπιβουλεύει αὐτῷ (= ὅτι δήθεν σχεδιάζει κακό γι' αὐτόν) (δηλ. ὁ Κῦρος ἐπιβουλεύει τῷ ἀδελφῷ).

(πβ. ν.ε. Χτύπησε προσκλητήριο (στρατ.). **Λένε** ὅτι αὐτός τους πρόδωσε. Ο μαθητὴς ρώτησε τὸν καθηγητὴ του αν του δίνει τὴν ἄδεια να ἀπουσιάσει).

2) Παράλειψη του ρήματος

21

Κάθε ρήμα μπορεί να παραλείπεται, ὅταν εύκολα εννοείται ή από τα συμφραζόμενα ή από τὴν κοινή πείρα και τὴ χρήση τὴς γλώσσας:

Ἐγὼ σὲ ἄσμενος ἐόρακα καὶ οἱ ἄλλοι πάντες (ενν. ἐοράκασι).

Μηδὲν ἄγαν (ενν. ποίει) (= μην κάνεις τίποτε υπερβολικό).

(πβ. ν.ε. Περασμένα ξεχασμένα. Εσύ το ήξερες, αυτός όμως;).

Αλλά συνήθως παραλείπεται ο τύπος **ἐστί** του ρήματος εἰμί από τις απρόσωπες εκφράσεις που σχηματίζονται:

α) με τα ουσιαστικά **ἀνάγκη**, **καιρός**, **ῥα**, **θέμις** κτλ.

β) με τα επίθετα **δῆλον**, **δυνατόν**, **οἶόν τε**, **ῥάδιον**, **χαλεπόν** κτλ. ή με τα ρηματικά επίθετα **σε-τέον**, λ.χ. **διδακτέον ἐστί**, **ποιητέον ἐστί** κτλ.

γ) με τις μετοχές **δέον**, **εἰκός**, **πρέπον** κτλ.:

Μοχθεῖν ἀνάγκη (ενν. ἐστί) τοὺς θέλοντας εὐτυχεῖν.

Φύσιν πονηρὰν μεταβαλεῖν οὐ ῥάδιον (ενν. ἐστί)

(= δεν είναι εύκολο

να αλλάξεις έναν κακό χαρακτήρα).

Ἵπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγωνιστέον (ενν. ἐστί)

(= πρέπει να αγωνιζόμαστε...).

Βαρβάρων Ἑλληνας ἄρχειν εἰκός (= ενν. ἐστί)

(= είναι λογικό να εξουσιάζουν οι Έλληνες τους βαρβάρους) (βλ. §73).

(πβ. ν.ε. **Ἵρα** να φύγουμε. **Δύσκολο** να πάμε τώρα).

3) Παράλειψη του κατηγορουμένου ή και δύο όρων της προτάσεως

22

Επίσης μπορεί να παραλείπεται και το κατηγορούμενο ή ακόμη και δύο συγχρόνως όροι της προτάσεως:

Οὐδείς θεὸς ἐπιθυμεῖ σοφὸς γενέσθαι· ἔστι γὰρ (αντί: ἔστι γὰρ σοφός)· παραλείπεται το κατηγορούμενο (σοφός).

Ὁ μὲν δειλὸς τῆς πατρίδος, ὁ δὲ φιλόδοξος τῆς πατρώας οὐσίας ἐστὶ προδότης (αντί: ὁ μὲν δειλός ἐστι προδότης τῆς πατρίδος)·

παραλείπεται το ρήμα (ἐστί) και το κατηγορούμενο (προδότης)

(πβ. ν.ε. Αυτός είναι πλούσιος· εγώ δεν είμαι).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε΄

ΕΠΑΥΞΗΜΕΝΗ ΠΡΟΤΑΣΗ

23

Οι κύριοι όροι μιας προτάσεως (το υποκείμενο, το ρήμα και το κατηγορούμενο) συνοδεύονται συνήθως από συμπληρώματα της έννοιάς τους που λέγονται **προσδιορισμοί** και με τους οποίους γίνεται ακριβέστερη η διατύπωση του λόγου. Οι προσδιορισμοί λέγονται **δευτερεύοντες όροι της προτάσεως**.

Η πρόταση που έχει εκτός από τους κύριους και δευτερεύοντες όρους λέγεται **επαυξημένη πρόταση**:

α) Μένων ὁ Θετταλὸς ἦν φίλος Ἀρραίου.
Τούτων αἴτιος Χαιρεφῶν ὄδε ἐστίν.

β) Ἐνταῦθα ἔμεινε Κῦρος ἡμέρας τριάκοντα.
Οἱ Ἕλληνες σὺν γέλωτι ἐπὶ τὰς σκηνὰς ἦλθον.

Οι προσδιορισμοί λέγονται:

α) **ονοματικοί**, όταν είναι ονόματα, ουσιαστικά ή επίθετα, ή άλλες λέξεις που έχουν θέση ονόματος και προσδιορίζουν επίσης ονόματα. Και όταν συμφωνούν στην πτώση με τη λέξη που προσδιορίζουν λέγονται **ομοιόπτωτοι** (ὁ Θετταλός, ὄδε), όταν δε συμφωνούν λέγονται **ετερόπτωτοι** (Ἀρραίου, τούτων).

β) **επιρρηματικοί**, όταν είναι επιρρήματα ή άλλες λέξεις που έχουν θέση επιρρήματος και προσδιορίζουν κυρίως ρήματα (ἐνταῦθα, ἡμέρας, σὺν γέλωτι, ἐπὶ τὰς σκηνάς).

Πίνακας 2

ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ

Ως προς το περιεχόμενο		Ως προς το ποιόν	
1. κρίσεως Σὺ Ἕλλην εἶ		1. καταφατικές Σὺ Ἕλλην εἶ	
2. επιθυμίας Μὴ θορυβεῖτε		2. αρνητικές ἢ αποφατικές Οὐκ ἐκ χρημάτων ἀρετὴ γίνεταί	
3. επιφωνηματικές Ὡς καλός μοι ὁ πάππος			
4. ερωτηματικές			
α) με ολική ἄγνοια Ἄρα σὺ εἶ Σωκράτης;	β) με μερική ἄγνοια Τίς εἶ;		

**Ως προς
τη σχέση τους
με άλλες προτάσεις**

**Ως προς
τους όρους**

**1. κύριες ή
ανεξάρτητες**
Ταύτη ἔστω

1. απλές
Σὺ Ἕλλην εἶ

**2. δευτερεύουσες
ή εξαρτημένες**
Εἰ ταύτη τοῖς θεοῖς
φίλον, ταύτη ἔστω

2. σύνθετες
Κάστωρ καὶ Πολυδεύκης
ἀθάνατοί εἰσι

3. ελλειπτικές
Ἕλληνές ἐσμεν

4. επαυξημένες
Μένων ὁ Θετταλὸς ἦν
φίλος Ἀριαίου

1) ΟΝΟΜΑΤΙΚΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ ΟΜΟΙΟΠΤΩΤΟΙ

α) Παράθεση και επεξήγηση

24

Το ουσιαστικό που προσδιορίζει ένα άλλο ουσιαστικό στην ίδια πτώση λέγεται, όπως και στη ν.ε.:

1. **παραθετικός προσδιορισμός ή παράθεση**, όταν δίνει στο ουσιαστικό που προσδιορίζει ένα κύριο και γνωστό γνώρισμα.

Η παράθεση μπορεί να αναλυθεί σε αναφορική πρόταση:

Κῦρος ὁ βασιλεύς (= ο Κ. που είναι βασιλιάς).

Περὶ χρημάτων λαλεῖς, ἀβεβαίου πράγματος

(= μιλάς για χρήματα, που είναι ένα αβέβαιο πράγμα).

(πβ. ν.ε. φτάσαμε στη Θεσσαλονίκη, στην πόλη του Αγίου Δημητρίου).

2. **επεξηγηματικός προσδιορισμός ή επεξήγηση***, όταν επεξηγεί, δηλαδή διασαφηνίζει την έννοια του ουσιαστικού που προσδιορίζει, η οποία είναι γενική και αόριστη. Η επεξήγηση μεταφράζεται με το δηλαδή και την αντίστοιχη λέξη:

Ὁ κοινὸς ἰατρός σε θεραπεύσει, χρόνος.

Μεγίστου κακοῦ ἀπηλλάγησαν, πονηρίας.

* περισσότερη εξήγηση

(πβ. ν.ε. από τον αφρό της θάλασσας βγήκε η θεά της ομορφιάς, η **Αφροδίτη**).

Ως επεξήγηση μπορεί να χρησιμοποιηθεί όχι μόνο ουσιαστικό αλλά και άλλη λέξη ή και ολόκληρη πρόταση:

Εἷς οἰωνὸς ἄριστος, ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης.
Ταῦτα λέγω, ὥς τὸ παράπαν οὐ νομίζεις θεοὺς.

25

Παράθεση ή επεξήγηση, εκτός από τα ουσιαστικά δέχονται και οι αντωνυμίες αλλά και άλλα μέρη του λόγου ή και μια ολόκληρη πρόταση:

Ἡμεῖς οἱ στρατηγοί (= εμεῖς που είμαστε...).

Παράθεση.

Τοῦτο ἐστὶ τὸ ἀδικεῖν, τὸ πλεόν τῶν ἄλλων ζητεῖν ἔχειν (= δηλαδή το να ζητάς να έχεις πιο πολλά από...). Επεξήγηση.

Πᾶς ἐλεύθερος ἐνὶ δοῦλός ἐστι, τῷ νόμῳ, ὁ δὲ δοῦλος **δυσί**, τῷ νόμῳ, καὶ τῷ δεσπότη (= κάθε ελεύθερος άνθρωπος είναι δούλος σε έναν, δηλαδή στο νόμο, αλλά ο δούλος σε δύο, δηλαδή...).

Επεξηγήσεις.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἀμφοτέρωθεν, ἔκ τε γῆς καὶ ἐκ θαλάσσης, ἡμύνοντο (= από δύο μεριές, δηλαδή και από την ξηρά και από...). Επεξήγηση.

Ἡ γὰρ νοεῖς θάπτειν σφε, ἀπόρρητον πόλει;

(= αλήθεια, σκέφτεσαι να τον θάψεις, πράγμα που απαγορεύεται στην πόλη;). Παράθεση.

§25

39 / 25 - 26

Ὡς μὴ τέκνα εἰσίδωμεν, ἀνόσιον θέαν, ψυχορρα-
γοῦντα (= να μη δούμε να ξεψυχούν..., που είναι ένα
ανίερο θέαμα). Παράθεση.

26

Η παράθεση που προσδιορίζει μια ολόκληρη πρόταση κανονικά προτάσσεται, και γι' αυτό λέγεται **προεξαγγελτική παράθεση**:

Ἄλλ' ἤ, τὸ λεγόμενον, κατόπιν ἐορτῆς ἤκομεν
(= αλλά πράγματι, όπως λένε, ήρθαμε...)
(πβ. ν.ε. και το σπουδαιότερο, κανένας δεν αντιλή-
φθηκε την αλλαγή).

Ὡς προεξαγγελτικές παραθέσεις χρησιμοποιούνται
οι φράσεις: τὸ λεγόμενον, τὸ τῆς παροιμίας, τὸ μέγι-
στον, τὸ δεινότατον, τούναντίον κ.τ.ό.

Σημείωση. Μερικές φορές η επεξήγηση εκφέρεται με
το ρ. λέγω (= εννοώ) σε αιτιατική πτώση ως αντικείμενο
του ρήματος:

Προσέκρουσα ἀνθρώπῳ πονηρῷ, **Ἄνδροτίωνα** λέγω
(= συνάντησα... εννοώ τον...). Εἶσω κομίζου καὶ σύ,
Κασσάνδραν λέγω (= πήγαινε κι εσύ μέσα, εννοώ
την...).

β) Επιθετικός προσδιορισμός

27

Επιθετικός προσδιορισμός λέγεται το επίθετο που προσδιορίζει ένα ουσιαστικό και φανερώνει μια μόνιμη ιδιότητά του. Συμφωνεί με το ουσιαστικό που προσδιορίζει, όπως και στη ν.ε., στο γένος, στον αριθμό και στην πτώση:

Οἱ λόγοι τοῦ σοφοῦ ἀνδρός. Αἱ Ἑλλησποντιακοὶ πόλεις. Μετεσχῆκαμεν ὑμῖν ἱερῶν τῶν σεμνοτάτων (= πήραμε μέρος μαζί σας...).

Ως επιθετικοί προσδιορισμοί εκτός από τα επίθετα χρησιμοποιούνται:

1. αντωνυμίες: Ὁ ἐμὸς πατήρ. Ἐν τοιοῦτῳ καιρῷ (πβ. ν.ε. τέτοια λαχτάρα).

2. αριθμητικά: Τρεῖς ἄνδρες.

3. μετοχές: Ὁ λάμπων ἥλιος (πβ. ν.ε. τα γκρεμισμένα σπίτια).

4. ουσιαστικά που δηλώνουν ηλικία, επάγγελμα, εθνικότητα:

Γέρων ἀνὴρ. Ἄνθρωποι γραμματεῖς. Ἀνὴρ Πέρσης (πβ. ν.ε. γέρος ἄνθρωπος, επιστήμονας ἄνθρωπος, νοικοκύρης ἄνθρωπος).

§27

41 / 26 - 27

5. κύρια ονόματα γεωγραφικών όρων, όταν είναι του ίδιου γένους και αριθμού και προτάσσονται με το άρθρο*:

Τὸ Πήλιον ὄρος. Ὁ Εὐξείνιος πόντος. Ὁ Ἀχελῷος ποταμός κτλ.

6. γενική πτώση ουσιαστικού ή επίρρημα ή εμπρόθετος προσδιορισμός με άρθρο:
Ὁ τοῦ βασιλέως θρόνος. Οἱ κάτω θεοί. Ἡ κατὰ νόμον τιμωρία.

28

Ο έναρθρος επιθετικός προσδιορισμός πολλές φορές εκφέρεται χωρίς το ουσιαστικό που προσδιορίζει, γιατί εύκολα εννοείται. Τότε ο επιθετικός προσδιορισμός παίρνει θέση ουσιαστικού, όπως:

οἱ ἀθάνατοι (= οἱ θεοί), οἱ θνητοί (= οἱ ἄνθρωποι), τό ἱερόν (= ο ναός), τά ἱερά (= τα σφάγια, η θυσία), τό ἵππικόν (ενν. στράτευμα), ἡ ὑστεραία (ενν. ἡμέρα), ἡ μουσική, ἡ ρητορική (ενν. τέχνη), ἡ εὐθεία (ενν. ὁδός ἢ γραμμή), οἱ λέγοντες (= οἱ ῥήτορες), ἡ ἐπιοῦσα (ενν. ἡμέρα) κτλ.

(πβ. ν.ε. οἱ πλούσιοι, τα ξένα, το πεζικό, το κοινό κτλ.).

* Αλλιώς έχουμε προσδιορισμούς παραθετικούς' λ.χ. Πάρνης τὸ ὄρος, Λευκίμμη τὸ ἀκρωτήριον' οἱ λέξεις το ὄρος, το ακρωτήριον είναι παραθέσεις στα κύρια ονόματα: Πάρνης, Λευκίμμη ἀντίστοιχα.

γ) Κατηγορηματικός προσδιορισμός

29

Κατηγορηματικός προσδιορισμός λέγεται, όπως και στη ν.ε., ο ομοιόπτωτος προσδιορισμός που εκφέρεται με επίθετο ή μετοχή και αποδίδει στο ουσιαστικό που προσδιορίζει μια παροδική ιδιότητα:

Ἀγησίλαος **φαιδρῶ** τῷ προσώπῳ ἐκέλευσε
(= με πρόσωπο γελαστό).

Προφαίνεται ἐλαύνων **ἰδροῦντι** τῷ ἵππῳ (= φαίνεται από μακριά να τρέχει με ιδρωμένο άλογο).

Ο κατηγορηματικός προσδιορισμός δεν έχει άρθρο, ενώ το ουσιαστικό που προσδιορίζεται απ' αυτόν συνήθως έχει.

Σημείωση. Στον κατηγορηματικό προσδιορισμό αντιπαραβάλλεται μια ιδιότητα ή κατάσταση του ουσιαστικού που προσδιορίζεται με άλλες ιδιότητες ή καταστάσεις του ίδιου ουσιαστικού, ενώ στον επιθετικό προσδιορισμό το ουσιαστικό αντιπαραβάλλεται με άλλα όμοια ουσιαστικά· λ.χ. Κατέλαβον τὴν ἔρημον πόλιν (και όχι μιαν άλλη) = επιθετικός προσδιορισμός. Κατέλαβον τὴν πόλιν ἔρημον (και όχι με τον πληθυσμό της) = κατηγορηματικός προσδιορισμός.

(πβ. ν.ε. Ἦρθε το γελαστό παιδί· επιθετικός. Ἦρθε το παιδί γελαστό· κατηγορηματικός).

30

Ως κατηγορηματικοί προσδιορισμοί χρησιμοποιούνται συνήθως τα επίθετα:

ἄκρος, μέσος, ἔσχατος (= τελευταίος), πᾶς, ἅπας, ὅλος (= ολόκληρος), μόνος, αὐτός (= ο ίδιος), ἕκαστος:

Ἐν αἰθέρι μέσῳ κατέστη λαμπρὸς ἡλίου κύκλος
(= στη μέση του ουρανού...).

Πᾶσαν ὑμῖν τὴν ἀλήθειαν ἐρῶ (= θα σας πω ὅλη την ἀλήθεια).

Καὶ ἐμὲ αὐτὸν ὕβρισε (= κι ἐμένα τον ίδιο...).

Σημείωση. Με ἄρθρο τα προηγούμενα επίθετα χρησιμοποιούνται ως επιθετικοί προσδιορισμοί και ἔχουν διαφορετική σημασία: ὁ μέσος = αὐτός που βρίσκεται στο μέσον, ο μεσαίος· ὁ μόνος = ο μοναχικός, ο μοναδικός κτλ.

---

2) ΟΝΟΜΑΤΙΚΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ ΕΤΕΡΟΠΤΩΤΟΙ ΟΙ ΠΛΑΓΙΕΣ ΠΤΩΣΕΙΣ

31 Οι ονοματικοί ετερόπτωτοι προσδιορισμοί προσδιορίζουν κυρίως ονόματα, ουσιαστικά ή επίθετα, και εκφέρονται με τις πλάγιες πτώσεις: γενική, δοτική, αιτιατική.

I. ΟΙ ΠΛΑΓΙΕΣ ΠΤΩΣΕΙΣ ΩΣ ΕΤΕΡΟΠΤΩΤΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

α' Η γενική

32 Η γενική που προσδιορίζει ως ετερόπτωτος προσδιορισμός ονόματα, ουσιαστικά και επίθετα φανερώνει*:

1. τον κτήτορα (γενική κτητική) ή το δημιουργό:

Ἡ οἰκία τοῦ Μιλτιάδου. Ἡ ἀρετὴ τοῦ ἀνδρός. Τὰ ἔπη τοῦ Ὀμήρου. Ὁ υἱὸς τοῦ Φιλίππου.

2. ένα σύνολο από το οποίο ένα μέρος είναι το όνομα που προσδιορίζεται από τη γενική (γενική διαιρετική):

* πβ. και γενική κατηγορηματική §17.

Ἄνῆρ τοῦ δήμου. Πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν (= πολλοὶ ἀπὸ τους στρατιῶτες ἢ, καλύτερα, πολλοὶ στρατιῶτες). Ἄνῆρ τῶν πελταστῶν. (πβ. ν.ε. δύο μαθητές τοῦ Λυκείου μας).

Με γενική διαιρετική συντάσσονται συχνά επίθετα ἢ αντωνυμίες ουδέτερου γένους: πολύ, ἥμισυ, πᾶν, τί κτλ., ἢ επίθετα υπερθετικού βαθμοῦ:

Τῷ ἡμίσει τοῦ δόρατος ἐμάχετο.

Εἰς τοῦτο ἀναΐδειας ἀφίκετο (= ἐφτάσε σ' αὐτό το σημεῖο της ἀναΐδειας).

Σωκράτης ἦν σοφώτατος Ἀθηναίων.

3. τὴν ὕλη ἢ τὸ περιεχόμενο:

Ξίφος σιδήρου. Ἀγέλη βοῶν (= κοπάδι ἀπὸ βόδια) (ἀλλὰ ν.ε.: σπαθὶ ἀπὸ σίδηρο· ἓνα ποτήρι κρασί = ἓνα π. που περιέχει κρασί).

4. ιδιότητα:

Ὁδὸς τριῶν ἡμερῶν. Τεῖχος ὀκτῶ σταδίων. Παῖς τριῶν ἐτῶν.

Με γενική της ιδιότητας συντάσσονται ονόματα που σημαίνουν μέγεθος ἢ ηλικία και συνοδεύονται ἀπὸ αριθμητικό (πβ. ν.ε.: Ἐνα παιδί πέντε ἐτῶν κι ἓνα παιδί της κούνιας. Ἐνα ρολοὶ της τσέπης. Ἐνα ποτήρι του κρασιού).

5. τὴν ἀξία ἢ τὸ τίμημα:

Δέκα μνῶν χωρίον (= κτήμα). Ἄγρὸς ταλάντου ἄξιος

(= που αξίζει ένα τάλαντο).

Δόξα χρημάτων οὐκ ὠνητή (ἐστι) (= η δόξα δεν αγοράζεται με χρήματα).

Με γενική της αξίας ή του τιμήματος συντάσσονται τα επίθετα: ἄξιος, ἀνάξιος, ὠνητός κ.τ.ό. (πβ. ν.ε. αυτοκίνητο ενός εκατομμυρίου).

6. την αιτία:

Ὀργή μεγάλων ἀδικημάτων (= οργή για μεγάλα αδικήματα).

Τούτων αἴτιος Χαιρεφῶν ἐστι. Ἐνοχος δειλίας.

Με γενική της αιτίας συντάσσονται συνήθως τα επίθετα αἴτιος, ὑπεύθυνος, ἔνοχος, εὐδαίμων κ.τ.ό.

7. το υποκείμενο μιας ενέργειας (γενική υποκειμενική):

Πόλεμος Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων (ἐπολέμησαν οἱ Π. καὶ οἱ Ἀθ.). **Ἐριδες θεῶν καὶ θνητῶν** (ἐρίζουσιν οἱ θ. καὶ οἱ θν.)

8. το αντικείμενο μιας ενέργειας (γενική αντικειμενική):

Μιμηταὶ τῶν προγόνων (μιμοῦνται τούς...). **Πόθος πατρίδων** (ποθοῦσι τὰς πατρίδας).

33

Με γενική υποκειμενική ή αντικειμενική συντάσσονται τα ονόματα, ουσιαστικά ή επίθετα που έχουν αντίστοιχο ρήμα, λ.χ. πόλεμος - πολεμῶ, ἔρις - ἐρίζω,

μιμητής - μιμοῦμαι, πόθος - ποθῶ. Ἔτσι συντάσσονται με γενική αντικειμενική τα ακόλουθα επίθετα, που έχουν αντίστοιχα ρήματα, που κι εκείνα συντάσσονται με γενική ως αντικείμενο (βλ. §51), και σημαίνουν:

α) **μνήμη ἢ λήθη, όπως: μνήμων, ἀμνήμων, ἐπιλήσμων:
Μνήμων τῶν προγόνων.**

Ἀμνήμων τῶν κινδύνων.

β) **φροντίδα, ἐπιμέλεια, φειδῶ και τα αντίθετα, όπως:
ἐπιμελής, ἀμελής, φειδωλός, ἀφειδής, ὀλίγωρος:**

Ἐπιμελής τῶν θείων. Φειδωλὸς χρημάτων.

γ) **συμμετοχὴ σε κάτι, πλησμονὴ ἢ το αντίθετο στέρηση, χωρισμὸ, απομάκρυνση ἢ ἀπαλλαγὴ, όπως:
μέτοχος, κοινωνός, μεστός, πλήρης, ἐνδεής (= φτωχός),
γυμνός, κενός, ὀρφανός:**

**Μέτοχος τῆς πόλεως. Πλήρης ὕδατος. Ἐνδεής
χρημάτων.**

**Ὀρφανὸς πατρὸς (ἀλλὰ ν.ε. ἀποθήκες γεμάτες
τρόφιμα, και: ὀρφανὸς ἀπὸ πατέρα).**

δ) **χωρισμὸ, απομάκρυνση ἢ ἀπαλλαγὴ, όπως:
ἔρημος, ἐλεύθερος, ἀγνός κτλ.:**

**Ἐρημος φίλων. Φόνου ἀγνός (= καθαρὸς ἀπὸ
φόνου),**

**καθὼς και ἐπίθετα με α στερητικό: Ἄμικτος κακοῦ.
Ἄγευστος συμφορῶν.**

ε) **ἐμπειρία ἢ ἀπειρία, ἐπιτυχία ἢ ἀποτυχία, όπως:**

ἔμπειρος, ἄπειρος, ἐπιτυχής, ἀήθης (= ασυνήθιστος):

Ἐμπειρος πολέμου (= ἔμπειρος στον πόλεμο).

Ἄπειρος γραμμάτων.

Ἐκπληξίς ἐνέπεσεν ἀνθρώποις ἀήθεσι τοιαύτης μάχης.

στ) **εξουσία** ἢ το **αντίθετο**, ὅπως **κύριος** (= αφέντης, κάτοχος), ἀκράτωρ, ὑπήκοος:

Κύριος τῆς Ἀσίας.

Ἐαυτοῦ ὢν ἀκράτωρ ἄλλων ἐπιχειρεῖ ἄρχειν.

Ἐπήκοοι τῶν γονέων (= πειθαρχικοί στους γονεῖς).

ζ) **διαφορὰ** ἢ **σύγκριση**, ὅπως **διάφορος**, ἕτερος, ἀλλότριος:

Ἐπιστήμη ἐπιστήμης **διάφορος**.

Ἐτερον τὸ ἡδὺ τοῦ ἀγαθοῦ.

Πότερόν ἐστιν ἐπιστήμη ἢ ἀρετὴ ἢ ἄλλοῖον ἐπιστήμης; (= ἡ ἀρετὴ εἶναι γνώση ἢ κάτι διαφορετικό ἀπὸ τὴ γνώση;)

Ἐπίσης με γενικὴ συντάσσονται καὶ τὰ παραθετικά καὶ ὅσα ἐπίθετα σημαίνουν σύγκριση (γενικὴ συγκριτικὴ, βλ. §34) ὅπως πρότερος, ὕστερος, πολλαπλάσιος κτλ.:

Ἡ βασίλισσα **προτέρα Κύρου** ἀφίκετο.

Πολλῶν **χρημάτων κρείττων** ὁ παρὰ τοῦ πλήθους ἔπαινος (= ἀνώτερος ἀπὸ πολλὰ χρήματα εἶναι ὁ ἔπαινος τοῦ κόσμου).

Τὸ νικᾶν ἑαυτὸν πασῶν νικῶν πρώτη καὶ ἀρίστη
(= ἀπὸ ὅλες τις νίκες ἡ πρώτη καὶ ἡ καλύτερη εἶναι
να νικάς τον εαυτό σου).

Ἡ σύνταξη των παραθετικών

34 Σε μια σύγκριση α' ὀρος συγκρίσεως λέγεται το πρόσωπο ἢ το πράγμα που συγκρίνεται με κάτι ἄλλο, ἐνῶ β' ὀρος αὐτό με το οποίο γίνεται ἡ σύγκριση:

Ἀλκιβιάδης ἦν νεώτερος Περικλέους (Ἀλκιβιάδης α' ὀρος, Περικλῆς β' ὀρος συγκρίσεως).

Ὁ β' ὀρος συγκρίσεως, ὅταν εἶναι οὐσιαστικό ἢ ἄλλη λέξη που λαμβάνεται ὡς οὐσιαστικό, ἐκφέρεται κανονικά με γενική (γενική συγκριτική) ἢ σπανιότερα με το ἢ καὶ στην ἴδια πτώση με τον α' ὀρο:
Ἡ τῆς ἀρετῆς κτῆσις πλοῦτου μὲν κρείττων, χρησιμωτέρα δ' εὐγενείας ἐστὶ.

Τὸ φυλάσασθαι τάγαθὰ χαλεπώτερον τοῦ κτήσασθαι ἐστὶν.

Αἰροῦ μᾶλλον ζημίαν ἢ κέρδος αἰσχροῦ (= να προτιμάς πιο πολύ...).

(πβ. ν.ε. Ἡ Ἀναστασία εἶναι μικρότερή σου. Ἡ Χριστίνα εἶναι ψηλότερη ἀπὸ τη Μαρία. Καλύτερα να πας εσύ παρὰ ἐγώ).

Όταν όμως ο β' όρος δεν είναι ουσιαστικό αλλά κάποια άλλη λέξη ή φράση, τότε εκφέρεται πάντοτε με το ή και με τον ίδιο τρόπο που εκφέρεται και ο α' όρος:

Τὰ ἐπιτήδεια βούλομαι ὑμᾶς μᾶλλον ἢ ἐμὲ ἔχειν.
Καλῶς ἀκούειν μᾶλλον ἢ πλουτεῖν θέλε. (= θέλε πιο πολύ να έχεις καλό όνομα παρά να είσαι πλούσιος).

Σημείωση. Το συγκριτικό πολλές φορές, όταν παραλείπεται ο β' όρος συγκρίσεως, ισοδυναμεί με το θετικό ή εκφράζει κάτι λιγότερο από το θετικό:

Οἱ πρεσβύτεροι και οἱ νεώτεροι = οἱ πρεσβῦται και οἱ νέοι (πβ. ν.ε. τι νεότερα = τι νέα;).

Τὸ στράτευμα ἀτακτότερον ἐχώρει· στη μετάφραση προστίθεται το κάπως: το στράτευμα προχωρούσε κάπως ἀτακτα (πβ. ν.ε. ο άρρωστός μας είναι καλύτερα).

35

Το υπερθετικό, όπως και στη ν.ε., δηλώνει ότι:
α) ένα ουσιαστικό έχει μια ιδιότητα ή ποιότητα σε ανώτερο βαθμό από όλα τα όμοιά του και λέγεται **σχετικό υπερθετικό**:

Ἀθηναίων σοφώτατος Σωκράτης ἦν (= ο Σ. ήταν ο πιο σοφός από όλους τους Αθ.).

§35

51 / 32 - 33

β) ένα ουσιαστικό έχει μια ιδιότητα ή ποιότητα στον ανώτερο βαθμό χωρίς άμεση σύγκριση με τα όμοιά του, και τότε λέγεται **απόλυτο υπερθετικό**:

Κῦρος φιλομαθέστατος ἦν (= ο Κ. ήταν πολύ φιλομαθής).

Σημείωση. Η γενική με τα σχετικά υπερθετικά, ενώ δείχνει κάποια σύγκριση, καταλήγει να είναι διαιρετική (§32, 2) παρά β' όρος συγκρίσεως, αφού αυτό που συγκρίνεται λαμβάνεται από ένα σύνολο όμοιων προσώπων ή πραγμάτων.

Για τη γενική ως προσδιορισμό επιρρημάτων και επιφωνημάτων βλ. §39, ως επιρρηματικό προσδιορισμό βλ. §43, και ως αντικείμενο βλ. §51 κ.ε.

β' Η δοτική

36 Η δοτική ως ετερόπτωτος προσδιορισμός προσδιορίζει επίθετα (σπάνια ουσιαστικά) που σημαίνουν:

1. ωφέλεια ή, το αντίθετο, βλάβη, φιλία ή, το αντίθετο, έχθρα, όπως: ὠφέλιμος, βλαβερός, φίλος, ἐχθρός:

Πιστοὶ ἦσαν τῷ Κύρῳ καὶ τοῖς Ἑλλησιν εὖνοι.
Οἱ πονηροὶ ἀλλήλοις ἐχθροὶ μᾶλλον εἰσιν ἢ φίλοι.

**2. ευπείθεια ἢ υποταγή, ακολουθία ἢ διαδοχή,
προσέγγιση, επικοινωνία ἢ μείξις και τα αντίθετα,
ὅπως: εὐπειθής, ὑπήκοος, ἀκόλουθος, διάδοχος,
γείτων, ὄμορος (= γειτονικός) ἄμικτος κ.τ.ό.:**

Ἴππος εὐπειθής τῷ ἠνιόχῳ.

Ἀκόλουθα τούτοις πράττω (= ενεργῶ σύμφωνα μ'
αυτά).

Ὅμοροι τοῖς Δωριεῦσι.

Ἡδονὴ ἄμικτος φρονήσει.

**3. αυτό που πρέπει ἢ ταιριάζει και τα αντίθετα ὅπως:
πρεπώδης, ἀρμόδιος, ἀπρεπής, ἀνάρμοστος κ.τ.ό.:**

Ἐπίστανται ἃ δοκεῖ πρεπωδέστατα γυναιξὶν εἶναι
(= γνωρίζουν πολύ καλά ὅσα θεωροῦνται κατάλληλα
για τις γυναῖκες).

Μέθη φύλαξιν (= στους φύλακες) ἀπρεπέστατον.

**4. ταυτότητα ἢ ομοιότητα, ἰσότητα ἢ συμφωνία και
τα αντίθετα ὅπως: ὁ αὐτός, ὅμοιος, ἀνόμοιος, ἴσος,
ἄνισος, ἰσόρροπος, σύμφωνος:**

Οἱ πονηροὶ ἀλλήλοις ὅμοιοί εἰσιν.

Ἡ νῆσος ἴση ἐστὶ τῇ πόλει.

Σύμφωνοι ἀλλήλοις εἰσί.

Τα επίθετα αυτά που συντάσσονται με δοτική (αντικείμενική) έχουν αντίστοιχα ρήματα που παίρνουν αντικείμενο σε δοτική (βλ. §52).

37 Η δοτική ως ετερόπτωτος προσδιορισμός σε επίθετα ή ουσιαστικά σημαίνει πολλές φορές αναφορά (= ως προς...) (δοτική της αναφοράς):

Ἐρρωμένεστατοι ταῖς ψυχαῖς (= πολύ δυνατοί ως προς την ψυχή, στην ψυχή).

Οὔτε ποσὶν εἰμι ταχὺς οὔτε χερσὶν ἰσχυρὸς (= ούτε στα πόδια είμαι γρήγορος ούτε...).

Για τη δοτική ως προσδιορισμό επιρρημάτων βλ. §40, ως επιρρηματικό προσδιορισμό βλ. §44, και ως αντικείμενο βλ. §52 κ.ε.

γ' Η αιτιατική

38 Η αιτιατική ως ετερόπτωτος προσδιορισμός επιθέτων ή ουσιαστικών δεν είναι πολύ συχνή και σημαίνει κυρίως την αναφορά (το «κατά τι»)· μεταφράζεται: ως προς, στο...:

Ἄγαθὸς τὰ πολεμικά.

Τυφλὸς τὰ τ' ὤτα τὸν τε νοῦν τὰ τ' ὄμματ' εἶ

(= είσαι τυφλός και στ' αυτιά και στο νου και στα μάτια).

Σκόπει πῶς ἂν βελτίων τὴν ψυχὴν γένοιο
(= σκέψου πως θα γίνεις καλύτερος στην ψυχή).

Συχνές αιτιατικές της αναφοράς είναι οι: τὸν ἀριθμόν, τὸ εὖρος, τὸ ὕψος, τὸ πλῆθος, τὸ ὄνομα:

Τάφρος ἦν ὀρυκτὴ βαθεῖα, τὸ μὲν εὖρος ὀργυιαὶ πέντε, τὸ δὲ βάθος ὀργυιαὶ τρεῖς.
Οἱ μὲν ἐπορεύοντο τὸ πλῆθος ὡς δισχίλιοι.
Πόλις αὐτόθι ᾤκεῖτο,· Θάψακος ὄνομα (= ἐκεῖ κατοικοῦσαν μια πόλη με το ὄνομα Θ.).

(πβ. ν.ε. δυνατός στην ψυχή αλλά και: ένα ἀγαλμα το ὕψος δέκα μέτρα).

Για την αιτιατική ως προσδιορισμό επιρρημάτων βλ. §41, ως επιρρηματικό προσδιορισμό βλ. §45, και ως αντικείμενο βλ. §54 κ.ε.

Πίνακας 3

ΟΝΟΜΑΤΙΚΟΙ			
ΟΜΟΙΟΠΤΩΤΟΙ			
Παράθεση	Επεξήγηση	Επιθετικός Προσδιορισμός	Κατηγορηματικός Προσδιορισμός
Κῦρος ὁ βασιλεὺς	Ὁ κοινὸς ἰατρός σε θεραπεύσει, χρόνος	Οἱ λόγοι τοῦ σοφοῦ ἀνδρός	Φαιδρῶ τῷ προσώπῳ ἐκέλευσε

ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ

ΕΤΕΡΟΠΤΩΤΟΙ

Σε γενική

1. κτητική
Ἡ οἰκία τοῦ Μιλτ.
2. διαιρετική
Ἄνῆρ τῶν
πελταστῶν
3. της ὕλης
Ξίφος σιδήρου
4. της ιδιότητας
Παῖς τριῶν ἐτῶν
5. της αξίας
Χωρίον δέκα μνῶν
6. της αιτίας
Τούτου αἴτιος
7. υποκειμενική
Πόλεμος
Ἀθηναίων καὶ
Πελοποννησίων
8. αντικειμενική
Μιμηταὶ προγόνων

Σε δοτική

1. αντικειμενική
-πιστοὶ τῷ Κύρῳ
-ὄμοροι τοῖς
Δωριεῦσι
-σύμφωνοι
ἀλλήλοισ
2. της αναφοράς
-ἐρρωμενέστατοι
ταῖς ψυχαῖς
-ταχύς ποσὶν

Σε αιτιατική

1. της
αναφοράς
- ἀγαθὸς τὰ
πολεμικά

-τάφρος
τὸ βάθος
ὄργυαὶ τρεῖς

II. ΟΙ ΠΛΑΓΙΕΣ ΠΤΩΣΕΙΣ ΩΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΦΩΝΗΜΑΤΩΝ

α' Η γενική

39 Με γενική συντάσσονται:

1. επιρρήματα που παράγονται από επίθετα τα οποία συντάσσονται με γενική λ.χ. **ἀξίως**, **ἀπείρως**, **ἔξω**, **ἐκτός**, **πόρρω** (= παραπέρα, μακριά), **λάθρα** (= κρυφά) κτλ.:

Ἐμάχοντο ἀξίως λόγου.

Οὔτοι μεγίστων παιδευμάτων ἀπείρως ἔχουσι
(= είναι ἀπειροὶ ἀπὸ τα πολὺ μεγάλα μαθήματα).

Πόρρω ἤδη ἐστὶ τοῦ βίου, θανάτου δὲ ἐγγύς.

Φθόνος ἔξω θεοῦ χοροῦ ἴσταται.

Λάθρα μητρὸς καὶ πατρὸς.

2. επιρρήματα τοπικά, χρονικά, ποσοτικά, λ.χ.

Πολλαχοῦ τῆς γῆς (= σε πολλὰ μέρη τῆς γῆς). **Τῆς ἡμέρας ὀψὲ** (= ἀργά) ἦν.

Τρὶς (= τρεῖς φορές) **τῆς ἡμέρας.**

(ἡ γενική του ονόματος εἶναι διαιρετική, βλ. §32, 2).

(π.β. ν.ε. **μακριά μου, μπροστά σου, μέσα του**).

3. επιρρήματα τροπικά (κυρίως με τα ρήματα ἔχω, **κεῖμαι**, ἤκω),

λ.χ.: **πῶς**, **ὅπως**, **ὡς**, **καλῶς**, **κακῶς**, **εὖ**:

Βασιλεὺς πῶς ἔχει παιδείας; (= πῶς πάει από παιδεία;).

Ἐδίωξαν ὡς τάχους ἕκαστος εἶχεν (= ὅπως μπορούσε από ταχύτητα ο καθένας).

Ἡ Κέρκυρα τῆς τε Ἰταλίας καὶ Σικελίας καλῶς παρά-
πλου κεῖται

(= καλῶς ως προς το ταξίδι για την Ιταλία και...).

(η γενική δείχνει αναφορά = ως προς...). Βλ. και §43,
4.

4. επιφωνήματα: Φεῦ τῆς ἀνοίας! Οἴμοι τῶν κακῶν!
(η γενική δείχνει την αιτία) (π.β. ν.ε. αλίμονό σου!).

β' Η δοτική

40 Με δοτική συντάσσονται τα επιρρήματα:

ἄμα (= συγχρόνως με), ὁμοῦ (= μαζί, με) και άλλα που αντιστοιχούν σε επίθετα που συντάσσονται με δοτική, λ.χ. ἐπομένως, συμφώνως κτλ.:

Ἄμα δὲ τῷ ἦρι ὁ Δερκυλίδας ἀφικνεῖται εἰς
Λάμψακον (= με την άνοιξη ο Δ. ...).

Τὸ ὕδωρ ἐπίνετο ὁμοῦ τῷ πηλῷ.

Ἐπομένως τῷ νόμῳ (= ακολουθώντας το νόμο,
σύμφωνα με το νόμο).

Συμφερόντως τοῖς φίλοις (= ὅπως συμφέρει στους
φίλους).

Με δοτική επίσης συντάσσονται και τροπικά επιρρήματα:

Οὕτως ἔχει ταῦτα τῆ φύσει (= ἔτσι εἶναι αὐτά ως προς τὴ φύση, ἀπὸ τὴ φύση).
(Ἡ δοτικὴ δείχνει ἀναφορὰ). Βλ. καὶ §44, 7.

γ' Ἡ αἰτιατικὴ

41 Με αἰτιατικὴ συντάσσονται τὰ ορκωτικὰ μὰ ἢ νῆ. Για κατάφαση ἢ ἰσχυρὴ ἐπιβεβαίωση χρησιμοποιεῖται τὸ νῆ ἢ ναὶ μὰ, ἐνῶ για ἀρνηση τὸ οὐ μὰ ἢ συχνά τὸ μὰ: **μὰ Δία, νῆ Δία** (= μα τὸ Δία), **ναὶ μὰ Δία, οὐ μὰ Δία**.

Δύο δραχμὰς μισθὸν τελεῖς; **Μὰ Δί' ἄλλ' ἔλαττον** (= ὄχι, μα τὸ Δία, ἀλλὰ λιγότερο).

Με αἰτιατικὴ ἐπίσης συντάσσονται καὶ τροπικὰ επιρρήματα:

Εὖ ἔχω τὸ σῶμα (= εἶμαι καλὰ ως προς τὸ σῶμα, στὸ σῶμα). (Ἡ αἰτιατικὴ δείχνει ἀναφορὰ). Βλ. καὶ §45, 5.

III. ΟΙ ΠΛΑΓΙΕΣ ΠΤΩΣΕΙΣ ΩΣ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ

42 Οι πλάγιες πτώσεις μερικών ονομάτων (ουσιαστικών και επιθέτων) ή αντωνυμιών χρησιμοποιούνται ως επιρρήματα, όπως:
δίκην (= σαν), ἀρχήν (= από την αρχή, αρχικά), δωρεάν, κύκλω (= ολόγυρα), ἰδίᾳ (= ιδιωτικά), δημοσίᾳ (= δημόσια), μακράν (= μακριά), τό ἀρχαῖον (= την παλιά εποχή), ἄλλη (= αλλού ή αλλιώς), ταύτη (= εδῶ ή ἔτσι), αὐτοῦ (= εδῶ ή εκεί), οὗ (= όπου) κτλ. (Βλ. παραδείγματα αμέσως παρακάτω).
(πβ. ν.ε. Αυτό γινόταν παλιά. Είμαι καλά. Στάσου αυτού).

43 Αλλά εκτός από τις προηγούμενες και σε πολλές άλλες περιπτώσεις οι πλάγιες πτώσεις χρησιμοποιούνται ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί, δηλαδή προσδιορίζουν ρήματα (κάποτε και άλλους όρους της προτάσεως) και φανερώνουν διάφορες επιρρηματικές σχέσεις*. Ἔτσι:

* Περισσότερα για τις επιρρηματικές σχέσεις και τα επιρρήματα βλ. Κεφ. ΙΑ΄. Οι επιρρηματικοί προσδιορισμοί §123 κ.ε. και Μόρια Επίμετρο Β΄.

α' Η γενική

Η γενική ως επιρρηματικός προσδιορισμός φανερώνει:

1. χρόνο:

Ἐκείνης τῆς νυκτὸς οὐδεὶς ἐκοιμήθη (= εκείνη τη νύχτα...).

Οὐ τῆς ἐπιούσης ἡμέρας ἤξει τὸ πλοῖον ἀλλὰ τῆς ἐτέρας (= το πλοίο δε θα φτάσει την επόμενη μέρα...).

Ἡ οἰκία χειμῶνος μὲν εὐήλιός ἐστιν, θέρους δὲ εὖσκιος (= έχει ήλιο το χειμώνα και σκιά το...).

2. αιτία:

Τῶν αὐτῶν ἀδικημάτων ὀργίζεται (= για τα ίδια αδικήματα...).

Φεύγω φόνου (= κατηγορούμαι στο δικαστήριο για φόνο),

(πβ. ν.ε. πεθαίνει της πείνας).

3. ποσό:

Πόσου διδάσκει Εὔηνος; (= πόσα παίρνει για τη διδασκαλία του ο Εύ.);

Η γενική αυτή μπορεί να δηλώνει την αξία ή το τίμημα:

Εὔηνος διδάσκει πέντε μνῶν.

Φίλιππος ὠνεῖται (= αγοράζει) τοῦτο χρημάτων.

(πβ. γενική της αξίας ως ετερόπτ. προσδιορ. §32, 5).

4. αναφορά (= ως προς, σύμφωνα με):

Οἱ παρόντες ἔλεγον ὡς τις εὐνοίας ἢ μνήμης ἔχοι.

Βλ. §39, 3.

Σημείωση. Η γενική ως επιρρηματικός προσδιορισμός φανερώνει τόπο με μερικές αντωνυμίες, που λαμβάνονται ως τοπικά επιρρήματα, λ.χ. αὐτοῦ (= εδῶ, ἐκεῖ), οὗ (= ὅπου), οὗπερ (= ὅπου ακριβῶς) κτλ.:

Ἐπίσχεσ αὐτοῦ (= στάσου ἐκεῖ).

Ἐς Μηλιᾶ τε κόλπον, οὗ Σπερχειός ἄρδει πεδίον (= και στο Μαλιακό κόλπο, ὅπου ο Σπερχειός ποτίζει την πεδιάδα).

Τέθνηκεν οὗπερ τοῖς νέοις θνήσκειν καλόν (= ὅπου εἶναι ωραῖο για τους νέους...).

β' Η δοτική

44 Η δοτική ως επιρρηματικός προσδιορισμός φανερώνει:

1. τόπο (στάση):

με τις λέξεις: τῆδε (= εδῶ), ταύτη (= ἐδῶ), ἐκεῖνη (= ἐκεῖ), ἄλλη (= αλλοῦ), ἧ (= ὅπου), πάντη (= παντού), κύκλω (= ολόγυρα) κτλ. (οι οποίες, ἐνῶ εἶναι δοτικές ονομάτων και αντωνυμιῶν, λαμβάνονται ως επιρρήματα):

Ἦ ξεῖν' ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις ὅτι τῆδε κείμεθα...

Ἔρχεται ἄλλη (= πηγαίνει αλλού).

Κύκλω δὲ αὐτοῖς πάντη πολλὰ καὶ ἔθνη καὶ πόλεις πολέμια ἦσαν.

ἢ με τα κύρια ονόματα των τόπων:

Τὰ τρόπαια τὰ τε **Μαραθῶνι** καὶ **Σαλαμῖνι** (= στο Μαρ. και στη Σαλ.).

2. χρόνο:

ταύτη τῇ ἡμέρᾳ, τῇδε τῇ νυκτί, τῷ ἐπιόντι ἔτει κτλ.
Παναθηναίοις, Θεσμοφορίοις κτλ. (= στη γιορτὴ των Παναθ. κτλ.)

Τῷ δ' ἐπιόντι ἔτει (= τον επόμενο χρόνο) οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔπεμψαν ἐπὶ τὰς ναῦς Καλλικρατίδαν.

Ἐνίκησε τρίτῳ μηνί (= τον τρίτο μήνα).

(πβ. ν.ε. με αιτιατική: **Αυτὰ ἔγιναν τη νύχτα. Ἐτσι ἔγινε το '40).**

3. αιτία:

Λιμῶ ἀπέθανον (= ἀπό πείνα).

Δειλία ἔλιπον τὴν τάξιν.

Με δοτική επιρρηματική της αιτίας συντάσσονται πολλά ρήματα που σημαίνουν ψυχικό πάθος, ὅπως: χαίρω, λυποῦμαι, ἡδομαι, ἄχθομαι, αἰσχύνομαι, ὀργίζομαι, ἀθυμῶ, κ.τ.ό.:

Ξέρξης ἦσθη (= ευχαριστήθηκε) τῇ ἐπιστολῇ.

Ἡμεῖς οἱ στρατηγοὶ ἠχθόμεθα τοῖς γεγενημένοις (= λυπόμαστε για τα γεγονότα).

4. το ὄργανο, το μέσο ἢ τον τρόπο:

Τὴν θύραν **τῆ βακτηρία** ἔκρουε (= χτυπούσε με το ραβδί).

Ἡ ψυχὴ τρέφεται **μαθήμασι** (= τρέφεται με μαθ.).

Δρόμῳ ἴεντο εἰς τοὺς βαρβάρους (= τρέχοντας ὄρμησαν...).

Τρόπο φανερώνουν και μερικά ονόματα ἢ αντωνυμίες στη δοτική που λαμβάνονται ως επιρρήματα, ὅπως:

σιγῆ, βία (= με βία), σπουδῆ (= βιαστικά), πεζῆ, ἰδία (= ιδιωτικά), κοινῆ (= ἀπό κοινού), δημοσία κτλ.

ἢ τῆδε (= ἔτσι), ταύτῃ (= ἔτσι), τῷδε ἢ τούτῳ τῷ τρόπῳ, ἄλλη (= αλλιώς), παντί σθένει (= με κάθε δύναμη), πάσῃ τέχνῃ κτλ.

Ὅρα δὴ καὶ **τῆδε**, ὅτι ἐπειδάν... (= σκέψου το λοιπόν και ἔτσι ὅτι...).

Ἄλλη γέ πῃ ἐν νῷ ἔχω λέγειν (= κάπως αλλιώς ἔχω στο νου μου να μιλήσω).

Οὐκ ἐκ χρημάτων ἀρετὴ γίγνεται, ἀλλ' ἐξ ἀρετῆς χρήματα, καὶ τὰ ἄλλα ἀγαθὰ τοῖς ἀνθρώποις ἅπαντα καὶ **ἰδία** καὶ **δημοσία**.

5. συνοδεία:

Προφαίνεται ἐλαύνων ἰδροῦντι **τῷ ἵππῳ** (= φαίνεται ἀπό μακριά να τρέχει με ἰδρωμένο ἄλογο).

Ἀλκιβιάδης κατέπλευσεν εἰς Πάρον **ναυσὶν** εἴκοσι.

6. ποσὸ (μέτρο ἢ διαφορά):

Ἀβροκόμας ὑστέρησε τῆς μάχης πέντε ἡμέραις.

Τοσοῦτῳ ἴδιον ζῶ, ὅσῳ πλείῳ κέκτημαι.

Ἐπύαξα προτέρα Κύρου πέντε ἡμέραις εἰς Ταρσοὺς ἀφίκετο (= πέντε μέρες πριν ἀπὸ τον Κύρο).

Πολλῶ κρείττον ἔστιν ἐμφανῆς φίλος ἢ χρυσὸς ἀφανῆς (= κατὰ πολὺ ἀνώτερο πρᾶγμα εἶναι...).

Με δοτική του ποσοῦ, που δείχνει μέτρο ἢ διαφορά, συντάσσονται οἱ λέξεις που ἔχουν παραθετική ἔννοια (κρείττων, πρότερος, ὕστερος κτλ.).

7. αναφορά (= ὡς πρὸς...):

Θεωρήσατε πῶς ἔχετε ταῖς διανοίαις (= ἐξετάστε πῶς εἶστε ὡς πρὸς τὴν διάνοια).

Οὗτοι πῶς ἔχουσι **Φιλίππῳ**; (= πῶς εἶναι διατεθειμένοι ὡς πρὸς τὸ Φ.;).

Βλ. καὶ §40

γ' Ἡ αιτιατική

45

Ἡ αιτιατική ὡς επιρρηματικός προσδιορισμὸς φανερώνει:

1. χρόνος:

Φυλάξαντες ἔτι **νύκτα** ἐχώρουν ἐκ τῶν οἰκιῶν.

Σιτέονται παντοίας ρίζας τὸ **θέρος** ὀρύσσοντες

(= τὸ καλοκαίρι τρώνε διάφορες ρίζες που σκάβουν καὶ τὶς βγάζουν).

(πβ. ν.ε. Έφυγαν τη νύχτα. Θα ξανάρθουν το καλοκαίρι).

Επίσης χρόνο φανερώνουν και μερικές λέξεις που ενώ είναι αιτιατικές ουσιαστικών και επιθέτων, χρησιμοποιούνται ως επιρρήματα (πβ. δοτική 44, 1 και 4), όπως λ.χ. ἀρχήν (= από την αρχή, αρχικά), τό πρότερον, τό πρῶτον, τό λοιπόν, τό ἀρχαῖον (= την παλιά εποχή, παλιότερα):

Ἀρχήν δὲ οὐ πρέπει θηρᾶν τάμηχανα (= από την αρχή δεν πρέπει να κυνηγά κανείς τ' αδύνατα).
Βασιλεὺς νομίζει δίκαιον ταύτας τὰς πόλεις ὥσπερ τὸ ἀρχαῖον εἶναι Ἀθηναίων.
(πβ. ν.ε. ἔτσι γινόταν πρώτα).

2. ἔκταση (τοπική ή χρονική):

Ἀπέχει Πλάταια Θηβῶν σταδίους ἑβδομήκοντα.
Αἱ σπονδαὶ ἑνιαυτὸν ἔσσονται (= για ένα χρόνο),
(πβ. ν.ε αυτό κράτησε ένα χρόνο).

Η αιτιατική των ονομάτων που σημαίνουν διαίρεση του χρόνου, λ.χ. ἡμέραν, ἔτος, μήνα κτλ. με τακτικό αριθμητικό ή με τη δεικτική αντωνυμία οὗτος, φανερώνει το χρόνο που έχει περάσει από τότε που έγινε κάτι:

Πρωταγόρας ἐπιδεδήμηκε τρίτην ἤδη ἡμέραν
(= ο Πρ. βρισκόταν στην πόλη μας εδώ και τρεις κιόλας μέρες).

Ἀπηγγέλθη Φίλιππος τρίτον ἢ τέταρτον ἔτος τουτὶ Ἡραῖον τεῖχος πολιορκῶν (= ἐδῶ και τρία ἢ τέσσερα χρόνια),
(πβ. ν.ε. βρίσκεται στην πόλη μας, τρίτη μέρα σήμερα).

3. αἰτία ἢ σκοπὸ, με τις αντωνυμίες τί; τοῦτο, ταῦτα, ὅ,τι:

Ταῦτα δὴ ὑπαισχυνόμεθα τούσδε (= γι' αυτό και τους ντρεπόμαστε κάπως).

Τί τηνικάδε ἀφίξαι, ὦ Κρίτων;

Αὐτὰ ταῦτα καὶ νῦν ἤκω παρὰ σέ, ἵνα ὑπὲρ ἐμοῦ διαλεχθῆς αὐτῶ (= γι' αυτό ακριβῶς και τώρα ἦρθα σ' εσένα...).

Ἡρωτῶντο ὅ,τι ἤκοιεν (= τους ρωτούσαν γιατί ἦρθαν).

(πβ. ν.ε. τι ἦρθες τέτοια ὦρα;).

4. τρόπο, κυρίως με τις λέξεις: τὴν ταχίστην (= πολύ γρήγορα), προῖκα (= χωρίς μισθό, χάρισμα), δωρεάν, δίκην (= ὅπως, σαν), οι οποίες ενώ εἶναι αιτιατικές ονομάτων χρησιμοποιούνται και ως επιρρήματα (βλ. και §45, 1):

Προῖκα ἐργάζεται. **Δίκην** λύκου (= σαν λύκος).

Ἐκπηδᾷ ἐς τὴν θάλασσαν τὴν ταχίστην (= πηδᾷ ἀμέσως στη θ.)

(πβ. ν.ε. πάω γραμμὴ στο σπῆτι).

5. αναφορά (= ως προς...):

Ἄλγῶ τὸν δάκτυλον (= πονῶ στο...). Τὰς φρένας
ὑγιαίνουσιν (= εἶναι γεροί ως προς τα ἢ στα μυαλά).
Οἱ στρατηγοὶ ἀποτμηθέντες τὰς κεφαλὰς ἐτελεύ-
τησαν (= πέθαναν αποκεφαλισμένοι).

Ἐλείποντο τῶν στρατιωτῶν οἱ διεφθαρμένοι ὑπὸ τῆς
χιόνος τοὺς ὀφθαλμοὺς (= ἔμεναν πίσω οἱ στρατι-
ῶτες που εἶχαν καταστρέψει ἀπὸ το χιόνι, ἀπὸ τη
λάμψη του χιονιοῦ, τὰ μάτια τους).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ'

ΤΟ ΡΗΜΑ

46

Το ρήμα θεωρείται το βασικό στοιχείο για το σχηματισμό μιας προτάσεως κάθε είδους. Όπως και στη ν.ε., οι διαθέσεις του ρήματος είναι τέσσερις: ενεργητική, μέση, παθητική και ουδέτερη. Έτσι και τα ρήματα είναι:

1. ενεργητικής διαθέσεως ή ενεργητικά (λαμβάνω, γελῶ),
2. μέσης διαθέσεως ή μέσα (γυμνάζομαι, πολιτεύομαι),
3. παθητικής διαθέσεως ή παθητικά (διδάσκομαι, ονομάζομαι),
4. ουδέτερης διαθέσεως ή ουδέτερα (ὕγιαίνω, ζῶ).

1. ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΑ ΡΗΜΑΤΑ

α) Είδη των ρημάτων ενεργητικής διαθέσεως

Τα ενεργητικά ρήματα φανερώνουν ότι το υποκείμενο ενεργεί.

47

Από τα ενεργητικά ρήματα όσα φανερώνουν ενέργεια του υποκειμένου που μεταβαίνει σε κάτι άλλο λέγονται **ενεργητικά μεταβατικά**, ενώ όσα σημαίνουν ενέργεια που δε μεταβαίνει σε κάτι άλλο,

λέγονται ενεργητικά αμετάβατα:

Ὁ δὲ ἔλαβε τὸ χρυσίον (μεταβατικό).

Γελαῖ ὁ μωρός, κᾶν τι μὴ γελοῖον ἦ̃ (= γελά ο
ανόητος, ακόμα κι αν...) (αμετάβατο).

48 Ὅπως και στη ν.ε.:

1. Πολλά μεταβατικά ρήματα λαμβάνονται και ως αμετάβατα:

Ἄγω τὸν στρατὸν ἐπὶ τοὺς πολεμίους (= οδηγώ το στρατό εναντίον των εχθρών) (μεταβατ.) και

Ἄγω ἐπὶ τοὺς πολεμίους (βαδίζω εναντίον των εχθρών). (αμετάβ.).

Ἐλαύνω τὸν ἵππον (= κινώ το άλογο) (μεταβ.).

Ἐλαύνω τῷ ἵππῳ (= τρέχω με το άλογο, έφιππος) (αμετάβ.)..

Ἔχω τι ἐν χερσίν (= κρατώ κάτι στα χέρια μου) (μεταβ.).

Εὖ ἔχω τὸ σῶμα και τὴν ψυχὴν (= είμαι καλά στο σώμα και...) (αμετάβ.).

(πβ. ν.ε. αρχίζω τη δουλειά — η δουλειά αρχίζει).

Μερικά ρήματα μεταβατικά γίνονται αμετάβατα ύστερα από σύνθεση με προθέσεις:

βάλλω (= ρίχνω) (μεταβ.), εισβάλλω εἰς... (= εισορμώ)

(αμετάβ.). δίδωμι (= δίνω) (μεταβ.), ἐπιδίδωμι εἷς τι (προοδεύω σε κάτι) (αμετάβ.) (πβ. ν.ε. ἕκαμα κάτι — ἀπόκαμα πια).

2. Αντίστροφα άλλα ρήματα αμετάβαρα λαμβάνονται και ως μεταβατικά:

πλέω (= ταξιδεύω με πλοίο) (αμετάβ.) — πλέω τήν θάλασσαν (μεταβ.)

(πβ. ν.ε. ζω καλά — ζω την οικογένειά μου. Χαίρομαι πολύ — σε χαίρομαι πολύ).

Αμετάβαρα ρήματα γίνονται μεταβατικά ύστερα από σύνθεση με προθέσεις:

βαίνω (αμετάβ.) — παραβαίνω τοὺς νόμους (μεταβ.) (πβ. ν.ε. μένω κάπου — περιμένω κάποιον).

β) Το αντικείμενο

49

Τα μεταβατικά ρήματα έχουν ως συμπλήρωμα της έννοιάς τους **αντικείμενο**, δηλαδή έναν προσδιορισμό που φανερώνει το πρόσωπο ή το πράγμα στο οποίο μεταβαίνει ή στο οποίο αναφέρεται η ενέργεια του υποκειμένου. Το αντικείμενο μπαίνει πάντοτε στις πλάγιες πτώσεις (γενική, δοτική, αιτιατική):

Οὐδένα ἄνθρωπον ἀλλὰ τοὺς θεοὺς προσκυνεῖτε.

Διδάσκουσι τοὺς παῖδας σωφροσύνην.

Λέγω ὑμῖν τὴν ἀλήθειαν.

Ἐμοῦ ἀκούσεσθε τὴν ἀλήθειαν.

Μετεσχήκαμεν δὲ ὑμῖν ἱερῶν τῶν σεμνοτάτων
(= ἔχουμε πάρει μέρος μαζί σας στις θυσίες...).

Τούτοις ἐγὼ πολεμήσω.

Μίσει τοὺς κολακεύοντας (= να μισεῖς αυτούς
που...).

Ἔλεγον ὅτι Κῦρος τέθνηκεν.

Το αντικείμενο εἶναι συνήθως ὄνομα ουσιαστικό
(ἄνθρωπον, τοὺς θεοὺς, τοὺς παῖδας, σωφροσύνην, τήν
ἀλήθειαν, τήν ἀλήθειαν, ἱερῶν). Ἀλλά ἐκτός ἀπὸ ὄνομα
καὶ κάθε ἄλλο μέρος τοῦ λόγου καὶ πρόταση ολόκληρη
μπορεῖ να χρησιμοποιηθεῖ ὡς αντικείμενο (ὑμῖν, ἐμοῦ,
ὑμῖν, τούτοις, τοὺς κολακεύοντας, ὅτι Κῦρος τέθνηκεν).

Τα μεταβατικά ρήματα, ὅπως καὶ στη ν.ε., εἶναι ἄλλα
μονόπτωτα, δηλαδή ἡ ἐννοιά τους συμπληρώνεται
με ἓνα μόνο αντικείμενο λ.χ. προσκυνῶ, πολεμῶ κτλ.,
καὶ ἄλλα δίπτωτα, που ἡ ἐννοιά τους συμπληρώνεται
με δύο αντικείμενα, λ.χ.: διδάσκω τινὰ τι (διδάσκουσι
τοὺς παῖδας σωφροσύνην), λέγω τινὶ τι (λέγω ὑμῖν
τὴν ἀλήθειαν), ἀκούω τινός τι (ἐμοῦ ἀκούσεσθε τὴν
ἀλήθειαν), μετέχω τινὶ τίνος (μετεσχήκαμεν ὑμῖν ἱερῶν
τῶν σεμνοτάτων).

(πβ. ν.ε. **Με** εξέτασε γεωμετρία. **Θα** σου πω κάτι).

Σημείωση. Τα αντικείμενα των δίπτωτων ρημάτων
λέγονται το ἓνα ἄμεσο καὶ το δεύτερο ἔμμεσο. Ἄμεσο
εἶναι το αντικείμενο σε αιτιατική (λέγω τὴν ἀλήθειαν)
καὶ ἔμμεσο το αντικείμενο σε γενική (ἐμοῦ ἀκούσεσθε)

ή δοτική (λέγω ὑμῖν). Όταν και τα δύο αντικείμενα βρίσκονται σε αιτιατική, άμεσο είναι αυτό που δείχνει πρόσωπο: διδάσκουσι τους παῖδας (άμεσο), σωφροσύνην (έμμεσο). Όταν τέλος κανένα από τα δυο αντικείμενα δε βρίσκεται σε αιτιατική, άμεσο είναι αυτό που βρίσκεται σε γενική: μετεσχήκαμεν ὑμῖν (έμμεσο) ἱερῶν (άμεσο).

Για τη σύνταξη των ρημάτων μονόπτωτων ή δίπτωτων βλ. §51 κ.ε., §57 κ.ε.

---

50 Το αντικείμενο, όπως και το υποκείμενο, μπορεί να παραλείπεται, όταν εννοείται εύκολα στη φράση:

Πρὸς τὸν ἔχοντα ὁ φθόνος ἔρπει (ενν. τὸν ἔχοντα χρήματα).

Καὶ ὄτω δοκεῖ ταῦτα, ἔφη, ἀνατεινάτω τὴν χεῖρα, (= ας σηκώσει το χέρι του) καὶ ἀνέτειναν ἅπαντες (ενν. ἀνέτειναν τὴν χεῖρα).

γ) Μονόπτωτα ρήματα

I. Με γενική

51

Με αντικείμενο σε γενική συντάσσονται τα ακόλουθα ρήματα, που αντιστοιχούν στα επίθετα που συντάσσονται με γενική αντικειμενική (βλ. §33), δηλαδή όσα σημαίνουν:

1. **μνήμη ἢ λήθη**, όπως: μέμνημαι (= θυμούμαι), ἐπιλανθάνομαι (= ξεχνώ):

Ἄνθρωπος ὢν μέμνησο τῆς κοινῆς τύχης.
Δέδοικα μὴ ἐπιλαθώμεθα τῆς οἴκαδε ὁδοῦ.

2. **φροντίδα, επιμέλεια, φειδῶ** και τα αντίθετα, όπως: φροντίζω, ἐπιμέλομαι (και επιμελούμαι) κήδομαι (= φροντίζω), ἀμελῶ, φείδομαι, ἀφειδῶ κ.τ.ό.:

Ἐαυτοῦ κήδεται ὁ προνοῶν ἀδελφοῦ (= φροντίζει για τον εαυτό του αυτός που προνοεῖ για τον...).
Σωκράτης τοῦ σώματος οὐκ ἡμέλει.
Χρόνου φείδου.

3. **απόλαυση ή επιθυμία, συμμετοχή** σε κάτι, πλησμονή (αφθονία) ή το αντίθετο στέρηση, **απαλλαγή, χωρισμό ή απομάκρυνση**, όπως: ἀπολαύω, ἐρῶ (= αγαπώ με πάθος), μετέχω, βρίθω (= είμαι γεμάτος), γέμω (= είμαι γεμάτος), στερῶ, ἀπαλλάττομαι, χωρίζομαι, ἀπέχω:

§51

75 / 46 - 47

Οἱ ἀπολαύσαντες τῶν σῶν ἀγαθῶν, εὖνοί σοι γίνονται.

Οὐδενί φασι πολέμοι ἤκειν ὅστις μὴ πολέμου ἐρᾷ.
Ἄνθρωπος φύσει τοῦ εἰδένᾳ ὀρέγεται (= ἐπιθυμεί πολύ).

Ἀνθρώπου ψυχὴ τοῦ θεοῦ μετέχει.

Αἱ λήκυθοι (= τα δοχεῖα) μύρου γέμουσι.

Πᾶσα ἐπιστήμη χωριζομένη δικαιοσύνης καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς πανουργία, οὐ σοφία φαίνεται.

Τῶν ὄντων ἀπάντων στερήσομαι (= θα στερηθῶ ὅλη μου την παρουσία).

4. ἀπόπειρα, ἐπιτυχία ἢ ἀποτυχία, ὅπως: πειρῶμαι (ἐπι)τυγχάνω, ἀποτυγχάνω, ἀμαρτάνω (= ἀποτυχαίνω, κάνω λάθος), ψεύδομαι (= διαψεύδομαι, γελιέμαι), κ.τ.ό.:

Πολλῶν κακῶν πεπειράμεθα (= ἔχουμε δοκιμάσει...).

Ὅτου ἂν βουλόμεθα τευξόμεθα (= θα πετύχουμε ὅποιον θέλουμε).

Τῶν δικαίων οὐδενὸς ἀτυχήσεις.

Ἀμαρτάνω γνώμης (= πέφτω ἔξω στη γνώμη μου).

Ἐψευσμαι τῆς ἐλπίδος (= γελάστηκα...).

5. ἐξουσία, ὅπως, ἄρχω, κρατῶ (= νικῶ, υπερισχύω), ἡγοῦμαι, ἡγεμονεύω κ.τ.ό.:

Δεινόν (ἐστί) τοὺς χεῖρους τῶν βελτιόνων ἄρχειν (= εἶναι φοβερό οἱ χειρότεροι νὰ κυβερνοῦν τοὺς καλύτερους).

Θυμοῦ κράτει.
Ἀθηναῖοι ἤρχον τῆς θαλάσσης.

6. σύγκριση, διαφορὰ ἢ υπεροχή, ὅπως: διαφέρω, πλεονεκτῶ, μειονεκτῶ, ὑπερτερῶ, ἠττῶμαι (= νικιέμαι) κ.τ.ό.:

Ἄγαθος ἄρχων οὐδὲν διαφέρει πατρὸς ἀγαθοῦ.
Οὗτος περιγίγνεται (= υπερέχει) καὶ πλεονεκτεῖ τῶν ἐχθρῶν.
Οἱ τύραννοι μειονεκτοῦσι τῶν ἰδιωτῶν.

7. αἴσθησις (εκτός ἀπό το ρῆμα ὀρῶ = βλέπω) ὅπως: αἰσθάνομαι, ἀκούω, ἄπτομαι (= αγγίζω), ψαύω (= ψηλαφῶ), γεύομαι, ὀσφραίνομαι (= μυρίζω), ἀκροῶμαι:

Ἄκουε πάντων, ἐκλέγου δ' ἄ συμφέρει.

Μὴ μου ἄπτου.

Ὀλίγοι σίτου ἐγεύσαντο.

Κρομμύων ὀσφραίνομαι.

Δίκαιόν ἐστι καὶ ἡμῶν ἀκροᾶσθαι ὥσπερ καὶ τῶν κατηγορῶν.

(τα ρήματα αἰσθάνομαι καὶ ἀκούω συντάσσονται καὶ με αιτιατική (βλ. §100 Σημ. β'), το ρῆμα ὀρῶ μόνο με αιτιατική).

8. ἐναρξῆ ἢ το ἀντίθετο λήξῃ, ὅπως ἄρχω, ἄρχομαι, λήγω, παύομαι:

Ξενοφῶν τοῦ λόγου ἤρχετο ὧδε.

Λῆγε τῶν πόνων ἔτι πονεῖν δυνάμενος (= σταμάτα

τους κόπους, ενώ ακόμα μπορείς να κοπιάσεις).
Παύσασθε μάχης.

9. Επίσης με γενική συντάσσονται και πολλά ρήματα σύνθετα με τις προθέσεις από, έκ, κατά, πρό, υπέρ:
Ἄπέχει Πλάταια **Θηβῶν** σταδίους ἑβδομήκοντα.
Μένων **οὐδενός** κατεγέλα.
Πολλοῖς ἢ γλώττα προτρέχει **τῆς διανοίας**.
Ἄνθρωπος συνέσει (= στη σύνεση) **τῶν ἄλλων ζῶων**
ὑπερέχει.

II. Με δοτική

52 Με αντικείμενο σε δοτική συντάσσονται τα ρήματα που έχουν αντίστοιχα επίθετα που συντάσσονται με δοτική (βλ. §36) και σημαίνουν:

1. φιλική ἢ εχθρική διάθεση ἢ ενέργεια, ὅπως εὐνοῶ, ἀρέσκω, βοηθῶ, λυσιτελῶ (= ωφελῶ), φθονῶ, ἐπιβουλεύω, μάχομαι, πολεμῶ:

Ἄρεσκε **πᾶσι** μὴ **σαυτῷ** μόνω.
Βεβοηθήκαμεν **Εὐβοεῦσι**.
Οἱ στρατιῶται ἐχαλέπαινον καὶ ὠργίζοντο **τῷ Κλεάρχῳ**.
Δεινόν ἐστι μάχεσθαι **θεῷ** καὶ **τύχῃ**.

Σημείωση. Τα ρήματα ὠφελῶ και βλάπτω συντάσσονται με αιτιατική:

Κλέαρχος ἐπολέμει τοῖς Θραξὶ καὶ ὠφέλει τοὺς Ἕλληνας.

---

2. ευπείθεια ή υποταγή, ακολουθία ή διαδοχή, προσέγγιση, επικοινωνία ή ανάμειξη, όπως: πείθομαι, ἀπειθῶ, δουλεύω (= εἶμαι δούλος), ἔπομαι (= ακολουθῶ), πελάζω (= πλησιάζω), μείγνυμι, κοινωνῶ, ὁμιλῶ (= συναναστρέφομαι), χρῶμαι (= χρησιμοποιῶ, ἔχω):

Τοῖς νόμοις πείθου.

Τῇ ἀχαριστίᾳ ἔπεται ἡ ἀναισχυντία.

Ὅμοιος ὁμοίῳ ἀεὶ πελάζει.

Κακοῖς ὁμιλῶν καὺτὸς ἐκβήσει κακός (= ὅταν συναναστρέφουσαι με κακούς, θα γίνεις και ο ἴδιος κακός).

Χρῶ τοῖς εἰρημένοις (= να χρησιμοποιεῖς ὅσα ἔχουν ειπωθεῖ).

3. πρέπει ή ταιριάζει:

Βασιλεῖ τοῦτο πρέπει.

Ὁ κόθορνος ἀρμόττει τοῖς ποσὶν ἀμφοτέροις.

4. ομοιότητα, ισότητα ή συμφωνία, όπως: ἰσοῦμαι, ὁμοιάζω, ἔοικα (= μοιάζω), συμφωνῶ κ.τ.ό.:

Φιλοσόφῳ ἔοικας, ὦ νεανίσκε.

Ἐξ ὀβολοὶ ἰσοῦνται **δραχμῇ**.
Τὰ ἔργα οὐ συμφωνεῖ **τοῖς λόγοις**.

5. επίσης με δοτική συντάσσονται και πολλά ρήματα που είναι σύνθετα με τις προθέσεις: ἐν, σύν, ὑπό, ἐπί, παρά, περί, πρός και το επίρρημα ὁμοῦ, ὅπως: ἐμμένω, συνοικῶ, ὑπόκειμαι, ἐπιτίθεμαι, παραγίγνομαι, περιπίπτω, προσφέρομαι, ὁμολογῶ, ομονοῶ:

Ἐμμένω **τοῖς ὄρκοις**.

Οὔτοι οἱ λόγοι οὐ συνάδουσιν οὐδὲ **συναρμώ-
τουσιν ἀλλήλοις** (= δε συμφωνοῦν οὔτε ταιριάζουν
μεταξύ τους).

Ὄρθῳς μοι **ἐπέπληξας**.

Ἐνταῦθα πάντες προσέβλεψαν **αὐτῷ**.

Οἱ Ἀθηναῖοι διὰ τὸ **ἀλλήλοις** ὁμονοεῖν τὴν ἀρχὴν τῶν
Ἑλλήνων κατειργάσαντο (= επειδὴ εἶχαν ομόνοια
μεταξύ τους, κατόρθωσαν...).

Δοτική προσωπική

53

Εκτός από τα ρήματα που συντάσσονται με δοτική ως αντικείμενο τους, συντάσσονται επίσης και άλλα ρήματα με δοτική, η οποία φανερώνει το πρόσωπο για το οποίο υπάρχει ή γίνεται κάτι, και η οποία λέγεται **δοτική προσωπική** (πβ. ν.ε. γενική προσωπική), ὅπως:

α) Τα απρόσωπα ρήματα και οι απρόσωπες εκφράσεις:

Ἐμοὶ δοκεῖ οὐχ ὥρα εἶναι ἡμῖν καθεύδειν (= μου φαίνεται δεν είναι ώρα να κοιμόμαστε). Βλ. §74.

β) τα ρήματα εἰμί, γίγνομαι, ὑπάρχω με τα οποία η δοτική φανερώνει τον κτήτορα, γι' αυτό και λέγεται **δοτική προσωπική κτητική:**

Ἔστι μοι χρήματα (= ἔχω χρήματα).

Πολλὰ καὶ καλὰ ἐλπίδες ἡμῖν εἰσι σωτηρίας (= ἔχουμε πολλές και βάσιμες ελπίδες για τη σωτηρία μας).

Τῷ δικαίῳ παρὰ τῶν θεῶν δῶρα γίνεταί (= στο δίκαιο άνθρωπο από τους θεούς...).

γ) κάθε άλλο ρήμα στο οποίο η δοτική δεν είναι αντικείμενό του και φανερώνει:

1. το πρόσωπο που συμμετέχει σε ό,τι εκφράζει το ρήμα (**δοτική της συμπάθειας**), χαίρεται ή λυπάται (**δοτική ηθική**), ωφελείται ή βλάπτεται (**δοτική χαριστική ή αντιχαριστική**):

Διέφθαρτο τῷ Κροίσῳ ἡ ἐλπίς (= ἔχει χαθεί για τον Κρ...).

Ὡς καλός μοι ὁ πάππος (= τι ωραίος που μου είναι ο π.).

Καί μοι τὴν γραφὴν ἀνάγνωθι (= διάβασέ μου την καταγγελία).

Πᾶς ἀνὴρ ἑαυτῷ πονεῖ (= κοπιᾷζει για τον εαυτό του).

Πάντες πάντα κακά νοοῦσι τῷ τυράννω.

(πβ. ν.ε. Να μου φιλήσεις τα παιδιά. Θα σου τον κάνω εγώ... Του χάλασαν τα σχέδια).

2. το πρόσωπο σύμφωνα με την κρίση του οποίου ή σχετικά με το οποίο ισχύει κάτι (δοτική του «κρίνο-ντος προσώπου» ή της αναφοράς):

Καίτοι σ' ἐγὼ ἐτίμησα τοῖς φρονοῦσιν εὖ (= κατά τη γνώμη των συνετών).

Γέρων γέροντι γλῶτταν ἡδίστην ἔχει καὶ παῖς παιδί (= ἕνας γέροντας σχετικά με ἕναν ἄλλο γέροντα...), (πβ. ν.ε. το φόρεμα της είναι στενό).

3. το πρόσωπο που ενεργεί (δοτική «του ενεργού-ντος προσώπου» ή ποιητικό αίτιο). Η δοτική αυτή μπαίνει συνήθως με ρηματικά επίθετα σε -τέος και, συχνά, -τός και με παθητικά ρήματα συντελικού χρόνου (παρακειμένου, υπερσυντέλικου, συντελεσμένου μέλλοντα) ή, σπανιότερα, άλλου χρόνου:

Ὁ ποταμός ἐστὶν ἡμῖν διαβατέος (= πρέπει εμεῖς να περάσουμε τον ποταμό).

Ἄρα βιωτὸν ἡμῖν ἐστὶ μετὰ μοχθηροῦ καὶ διεφθαρμένου σώματος; (= αξίζει εμεῖς να ζούμε με...).

Ταῦτα Θεμιστογένει τῷ Συρακοσίῳ γέγραπται (= ἔχουν γραφεί από το Θ. το Συρακούσιο).

Τοῖς τε νῦν καὶ τοῖς ἔπειτα θαυμασθησόμεθα (= θάμας θαυμάζουν οι σύγχρονοι και οι μεταγενέστεροι). (Βλ. §68β).

Σημείωση. Και η δοτική προσωπική μερικών απρόσωπων ρημάτων θεωρείται επίσης «δοτική του ενεργού προσώπου», λ.χ.:

Οὔτε νῦν μοι μεταμέλει (= οὔτε τώρα μετανιώνω).
Τὸ ἀδικεῖν οὔτε ἀγαθὸν οὔτε καλὸν (ἐστίν), ὡς
πολλάκις ἡμῖν καὶ ἐν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ ὠμολογήθη (= ὅπως πολλές φορές εμεῖς προηγουμένως παραδεχτήκαμε).

Οἱ δὲ Πλαταιῆς, ἐπειδὴ παρεσκευάστο αὐτοῖς, ἐξῆσαν (= Οι Πλ., αφού είχαν πια ετοιμαστεί, έκαναν την έξοδο).

III. Με αιτιατική

54

Η αιτιατική είναι η κύρια πτώση του αντικειμένου και αυτή είναι που εκφράζει κυρίως το άμεσο αντικείμενο των μεταβατικών ρημάτων.

Με αιτιατική συντάσσονται τα ρήματα που σημαίνουν:

§54

83 / 51 - 52

α) ενέργεια η οποία μεταβαίνει κατευθείαν και επιδρά σε κάποιο πρόσωπο ή πράγμα, που υπάρχει πριν να γίνει η ενέργεια του ρήματος, και του οποίου μεταβάλλει ή όχι την κατάσταση (**εξωτερικό αντικείμενο**):

Λούουσι τὸν παῖδα. Λαμβάνουσι τὰ ὄπλα.

β) δημιουργία κάποιου πράγματος, που δεν υπήρχε πριν να γίνει η ενέργεια του ρήματος (**εσωτερικό αντικείμενο αποτελέσματος**): **Γράφω ἐπιστολήν. Ὀρύττω (= σκάβω) τάφρον.**

Το αντικείμενο σε αιτιατική όταν δείχνει το ίδιο το περιεχόμενο που εκφράζει το ρήμα, λέγεται κυρίως **εσωτερικό ή σύστοιχο αντικείμενο**:

Κινδυνεύουσι τὸν ἔσχατον κίνδυνον.

Οἱ Ἕλληνες ἐνίκησαν νίκην λαμπράν.

55

Με σύστοιχο αντικείμενο, όπως και στη ν.ε., μπορεί να συντάσσεται κάθε ρήμα, και όχι μόνο μεταβατικό ρήμα ενεργητικής διαθέσεως:

Ζήσεις βίον κράτιστον, ἂν θυμοῦ κρατεῖς.

Νοσεῖ νόσον ἀγρίαν.

(πβ. ν.ε. Ἐζησε μια ζωή πλούσια. Κοιμήθηκε τον ύπνο του δικαίου).

Σημείωση. Το σύστοιχο αντικείμενο ετυμολογικά προέρχεται από την ίδια ρίζα του ρήματος αλλά και από τη ρίζα άλλου συνώνυμου ρήματος:

Ἐνίκησαν νίκην, αλλά και: Ἄσθενεῖ ταύτην τὴν νόσον.

Ζῆ βίον μοχθηρόν.

56

Το σύστοιχο αντικείμενο κανονικά συνοδεύεται από ομοιόπτωτο επιθετικό προσδιορισμό. Αλλά πολλές φορές το σύστοιχο αντικείμενο παραλείπεται, αφού η έννοιά του εκφράζεται με το ίδιο το ρήμα, και μένει μόνο ο επιθετικός προσδιορισμός. Τότε ο επιθετικός προσδιορισμός εκφέρεται σε ουδέτερο γένος συνήθως πληθυντικού αριθμού, οποιουδήποτε γένους και αν ήταν το σύστοιχο αντικείμενο που παραλείφτηκε:

λ.χ. η φράση: Ἐμὲ μὲν μεγάλας ζημίας ἐζημίωσε, τὴν δὲ πόλιν οὐ μικρὰς βλάβας ἔβλαψε διατυπώνεται τελικά:
Ἐμὲ μὲν **μεγάλα** ἐζημίωσε, τὴν δὲ πόλιν οὐ **μικρὰ** ἔβλαψε.

Σημείωση. Το σύστοιχο αντικείμενο μπορεί να παραλείπεται και όταν συνοδεύεται από ετερόπτωτο προσδιορισμό:

ἀγωνίζομαι δρόμον (αντί: ἀγωνίζομαι ἀγῶνα δρόμου).

νικῶ ναυμαχίαν (αντί: νικῶ νίκην ναυμαχίας).

ἀποκρίνομαι τὸ ἐρωτώμενον (αντί: ἀποκρίνομαι ἀπόκρισιν τοῦ ἐρωτωμένου) κτλ.

Και εδῶ παραμένει ο ετερόπτωτος προσδιορισμός παίρνοντας την πτώση του σύστοιχου αντικειμένου που παραλείπεται,

(πβ. ν.ε. μυρίζει λιβάνι, αντί: μυρίζει μυρωδιά λιβανιού).

Πίνακας 4

ΤΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ

ΣΕ ΓΕΝΙΚΗ	
με ρήματα που σημαίνουν	Παραδείγματα
1. μνήμη ή λήθη	Μέμνησο τῆς κοινῆς τύχης.
2. φροντίδα, επιμέλεια, φειδώ και τα αντίθετα	Ἐαυτοῦ κήδεται ὁ προνοῶν ἀδελφοῦ. Χρόνου φείδου.
3. απόλαυση, επιθυμία, συμμετοχή, πλησμονή, στέρηση, απαλλαγή, απομάκρυνση	Ἄπολαύσουσι τῶν σῶν ἀγαθῶν. Ἄνθρωπος τοῦ εἰδέναι ὀρέγεται. Ἡ ψυχὴ τοῦ θείου μετέχει. Αἱ λήκυθοι μύρου γέμουσι. Ἀπάντων στερήσομαι.
4. απόπειρα, επιτυχία ή αποτυχία	Πολλῶν κακῶν πεπειράμεθα. Ὅτου ἂν βουλώμεθα τευξόμεθα. Τῶν δικαίων οὐδενὸς ἀτυχήσεις.

5. εξουσία

6. διαφορά

7. αίσθηση

8. έναρξη, λήξη

9. σύνθετα με: από, εκ,
κατά, προ, υπέρ

Θυμοῦ κράτει.

Οὔτος πλεονεκτεῖ τῶν ἐχθρῶν.

Μή μου ἄπτου.

Ξενοφῶν ἤρχετο τοῦ λόγου.

Παύσασθε μάχης.

Πολλοῖς ἢ γλῶττα προτρέχει τῆς διανοίας.
Χρῆ μή καταφρονεῖν τοῦ πλήθους.

ΣΕ ΔΟΤΙΚΗ

με ρήματα που σημαίνουν

1. φιλική ή εχθρική διάθεση
2. ευπείθεια, ακολουθία, προσέγγιση, επικοινωνία
3. πρέπει ή ταιριάζει
4. ομοιότητα, ισότητα, συμφωνία
5. σύνθετα με: **εν, συν, υπό, επί, παρά, περί, προς, όμοῦ**

Παραδείγματα

Βεβοηθήκαμεν Εὐβοεῦσι. Ἐπολέμει τοῖς Θραξί.

Τοῖς νόμοις πείθου.

Τῇ ἀχαριστίᾳ ἔπεται ἡ ἀναισχυντία.

Ὅμοιος ὁμοίῳ ἀεὶ πελάζει.

Μὴ κακοῖς ὁμίλει.

Βασιλεῖ τοῦτο πρέπει.

Ὁ κόθορνος ἀρμόττει τοῖς ποσὶν ἀμφοτέροις.

Φιλοσόφῳ ἔοικας.

Ἐξ ὀβολοῖ ἰσοῦνται δραχμῆ.

Τὰ ἔργα οὐ συμφωνεῖ τοῖς λόγοις.

Ἐμμένω τοῖς ὄρκοις.

Οὔτοι οἱ λόγοι οὐ συναρμόττουσιν ἀλλήλοις.

Πάντες προσέβλεψαν αὐτῷ.

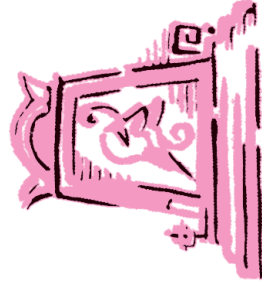
ΣΕ ΑΙΤΙΑΤΙΚΗ

1. ενέργεια που μεταβαίνει σε κάτι που υπάρχει πριν από την ενέργεια του ρ.
2. δημιουργία κάποιου πράγματος που δεν υπήρχε πριν
3. Το αντικείμενο εκφράζει το ίδιο το περιεχόμενο του ρήματος

Λαμβάνουσι τὰ ὄπλα
(Εξωτερικό αντικείμενο).

Γράφω ἐπιστολήν (Εσωτερ. αντικείμενο
αποτελέσματος).

Ἐνίκησαν νίκην λαμπράν
(Σύστοιχο αντικείμενο).

Πίνακας 5

ΟΙ ΠΛΑΓΙΕΣ ΠΤΩΣΕΙΣ

ΕΤΕΡΟΠΤΩΤΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ	ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΩΝ ΕΠΙΦΩΝΗΜΑΤΩΝ	ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ	ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ
Η ΓΕΝΙΚΗ			
Ἄρετή τοῦ ἀνδρός. Πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν. Ἐίφος σιδήρου.	Ἄξιως λόγου. Πολλαχοῦ τῆς γῆς.	Τὸ πλοῖον ἤξει τῆς ἐπιούσης ἡμέρας.	Μέμνησο τῆς κοινῆς τύχης. Ἐαυτοῦ κήδεται ὁ προνοῶν ἀδελφοῦ.
Παῖς τριῶν ἐτῶν. Χωρίον δέκα μινῶν. Ἐνοχος δειλίας.	Ἡ Κέρκυρα καλῶς παράπλου κεῖται. Φεῦ τῆς ἀνοίας.	Ὀργίζεται τῶν ἀδικημάτων. Πόσου διδάσκει Εὐηνος;	Χρόνου φεῖδου. Ἄπολαύουσι τῶν ἀγαθῶν. Ἡ ψυχὴ τοῦ θείου μετέχει.

**Πόλεμος
Πελοποννησίων
καί Ἀθηναίων.
Μιμηταὶ τῶν
προγόνων.
Ἀμνήμων τῶν
κινδύνων,
ἐπιμελής τῶν
θειῶν,
πλήρης ὕδατος
κτλ.
Ἄλκιβιάδης
νεώτερος
Περικλέους.**

**Ὡς τις ἔχει
εὐνοίας.

Ἐπίσχεσ αὐτοῦ.**

**Αἰ λήκυθοι μύρου
γέμουσι.

Ἄπάντων
στερήσομαι.
Τῶν δικαίων
οὐδενὸς
ἀτυχήσεις.
Θυμοῦ κράτει.
Οὗτος πλεονεκτεῖ
τῶν ἐχθρῶν.
Μή μου ἄπτου.
Ξενοφῶν ἤρχετο
τοῦ λόγου.
Μένων οὐδενὸς
κατεγέλα.**

ΟΙ ΠΛΑΓΙΕΣ ΠΤΩΣΕΙΣ

ΕΤΕΡΟΠΤΩΤΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ	ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΩΝ ΕΠΙΦΩΝΗΜΑΤΩΝ	ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ	ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ
Η ΔΟΤΙΚΗ			
Ἐχθροὶ ἀλλήλοισι. Ὅμοροι τοῖς Δωριεῦσι. Ἄπρεπές τοῖς φύλαξιν. Ὅμοιοι ἀλλήλοισι. Ἐρρωμενέστατοι ταῖς ψυχαῖς. Ταχύς ποσίν.	Ἄμα τῷ ἤρι. Ὅμοῦ τῷ πηλῷ. Συμφερόντως τοῖς φίλοις.	Τὰ τρόπαια Μαραθῶνι. Τῷ ἐπιόντι ἔτει. Λιμῷ ἀπέθανον. Ἐκρουε τὴν θύραν τῆ βακτηρία. Δρόμῳ ἴεντο. Κατέπλευσεν εἰς Πάρον ναυσίν.	Βεβρηθήκαμεν Εὐβοεῦσιν. Ἐπολέμει τοῖς Θραξί. Τοῖς νόμοις πείθου. Τῇ ἀχαριστία ἔπεται ἡ ἀναισχυντία. Ὅμοιος ὁμοίῳ ἀεὶ πελάζει.

Ἐστέρησε τῆς
μάχης πέντε
ἡμέραις.
Πῶς ἔχετε ταῖς
διανοίαις;

Βασιλεῖ τοῦτο
πρέπει.
Φιλοσόφῳ ἔοικας.
Ἐξ ὀβολοῖ ἰσοῦνται
δραχμῇ
Τὰ ἔργα οὐ
συμφωνεῖ τοῖς
λόγοις.

Ἐμμένω τοῖς
ὄρκοις.

ΟΙ ΠΛΑΓΙΕΣ ΠΤΩΣΕΙΣ

ΕΤΕΡΟΠΤΩΤΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ	ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΩΝ ΕΠΙΦΩΝΗΜΑΤΩΝ	ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ	ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ
Η ΑΙΤΙΑΤΙΚΗ			
<p>Τυφλὸς τὰ τ' ὤτα τὸν τε νοῦν τὰ τ' ὄμματ' εἶ.</p> <p>Τάφρος τὸ βάθος ὀργυιαὶ τρεῖς.</p>	<p>Μὰ Δία. Νῆ Δία. Εὖ ἔχω τὸ σῶμα.</p>	<p>Ἐφύλαξαν ἔτι νύκτα. Ἀπέχει Πλάταια Θηβῶν σταδίους ἑβδομήκοντα. Αἱ σπονδαὶ ἐνιαυτὸν ἔσσονται. Τὶ τηνικάδε ἀφῖξαι, ὦ Κρίτων; Προῖκα ἐργάζεται. Τὰς φρένας ὕγιαίνουσιν.</p>	<p>Λαμβάνουσι τὰ ὄπλα. Γράφω ἐπιστολήν.</p> <p>Ἐνίκησαν νίκην λαμπράν.</p>

δ) Δίπτωτα ρήματα

1. Με δύο αιτιατικές:

57

Με δύο αντικείμενα και τα δύο σε αιτιατική συντάσσονται:

α. τα ρήματα αἰτῶ (= ζητώ), ἐρωτῶ, εἰσπράττω, ἀποκρύπτω, ἀποστερῶ κ.τ.ό.:

Ἀρίστιππος αἰτεῖ **Κῦρον** εἰς δισχιλίους ξένους καὶ τριῶν μηνῶν μισθόν.

Οὐ **τοῦτο** ἐρωτῶ σε (πβ. ν.ε. δε σε ρωτῶ αυτό).

Διογείτων τὴν **θυγατέρα** ἔκρυπτε τὸν **θάνατον** τοῦ ἀνδρός.

Σεύθης ἡμᾶς ἀποστερεῖ τὸν **μισθόν**.

(αλλά ν.ε. **Μου** ζήτησε χρήματα. Της ἔκρυβε το **θάνατο** του αντρός της. **Μου** στέρησε αυτή τη **χαρά**).

Σημείωση. Υπάρχει και η σύνταξη: αἰτῶ ἢ εἰσπράττω τι παρά τινος και ἀποστερῶ τινά τινος: Εὐθηές (= αφελές) ἐστὶν αἰτεῖν ἡγεμόνα **παρὰ** **τούτου**. Οὗτος ἐμὲ τῶν **πατρῶων** ἀπεστέρησεν.

β. τα ρήματα διδάσκω, ἀναμιμνήσκω (= υπενθυμίζω)

κ.τ.ό.:

Οἱ Πέρσαι διδάσκουσι τοὺς παῖδας σωφροσύνην.
Ἀναμνήσω ὑμᾶς καὶ τοὺς τῶν προγόνων τῶν
ἡμετέρων κινδύνους. (πβ. ν.ε. διδάσκει τον Πέτρο
χορό).

γ. τα ρήματα ἐνδύω, ἐκδύω (= ξεντύνω):

Ὁ πάππος τὸν Κῦρον καλὴν στολὴν ἐνέδυσσε.
Παῖς μέγας παῖδα μικρὸν ἐξέδυσσε τὸν χιτῶνα.

δ. πολλά μεταβατικά ρήματα, ὅταν παίρνουν ἐκτός ἀπὸ
το ἀντικείμενο σε αιτιατική και σύστοιχο ἀντικείμενο:

Ἐκαστον εὐηργέτουν τὴν μεγίστην εὐεργεσίαν
Σωκράτης τὰ μέγιστα πάντας τοὺς βουλομένους
ὠφέλει.

Τέτοια ρήματα συχνά εἶναι τα: δρῶ, ποιῶ, ἐργάζομαι,
ἀγορεύω, λέγω:

Ὁ πολλὰ κακὰ δρῶν τοὺς ἄλλους καὶ πάσχει αὐτὸς
πολλὰ ἕτερα.

Ἡμεῖς ὑμᾶς κακὸν οὐδὲν πώποτε ἐποιήσαμεν.

Οἱ πονηροὶ αἰεὶ τι κακὸν ἐργάζονται τοὺς ἐγγυτάτω
ἐαυτῶν ὄντας (= σ' αὐτοὺς που εἶναι πολὺ κοντά
τους).

Οὐ φροντιστέον ὅ,τι ἐροῦσιν οἱ πολλοὶ ἡμᾶς.

Ἄμεσο ἀντικείμενο εἶναι ἡ αιτιατική που δείχνει

πρόσωπο (λ.χ. Κῦρον, σε, τήν θυγατέρα, ἡμᾶς κτλ.) και ἔμμεσο η ἄλλη αιτιατική (ξένους καί μισθόν, τοῦτο, τόν θάνατον, τόν μισθόν κτλ.).

58

Με δύο αιτιατικές συντάσσονται επίσης τα ρήματα: ὀνομάζω, νομίζω, ἐκλέγω, διορίζω, ποιῶ κ.τ.ό.:

Τὴν τοιαύτην **δύναμιν ἀνδρείαν** ἔγωγε καλῶ.
Νόμιζε τὴν μὲν **πατρίδα οἴκον**, τοὺς δὲ **πολίτας**
ἐταίρους.

Σ' αὐτὴ τὴν περίπτωση ἡ μία ἀπὸ τις δύο αιτιατικές εἶναι κατηγορούμενο στὴν ἄλλη (λ.χ. ἀνδρείαν και οἴκον εἶναι κατηγορούμενα στα αντικείμενα δύναμιν και πατρίδα ἀντίστοιχα).

(π.β. ν.ε. **τον διόρισαν διευθυντή**).

59

2. Με αιτιατική και γενική:

Με δύο αντικείμενα τὸ ἓνα σε αιτιατική (τὸ ἄμεσο) και τὸ δεύτερο σε γενική (τὸ ἔμμεσο) συντάσσονται:

α. τα ρήματα ἐστιῶ (= φιλεύω), πληρῶ (= γεμίζω), κενῶ (= ἀδειάζω) κ.τ.ό.:

Λόγων ὑμᾶς Λυσίας εἰστία.

Δοκῶ μοί σε εὐωχῆσειν καινῶν **λόγων** (= μου φαίνεται ὅτι θα σου προσφέρω καινούριες εἰδήσεις).

Πληρῶ τὴν **ὑδρίαν ὕδατος**.

Μυριάδας **πόλεις ἀνδρῶν ἀγαθῶν** ἐκένωσεν.

(ἀλλά ν.ε. **Τον φίλεψαν ἀμύγδαλα. Γεμίζω τὸ ποτήρι κρασί**).

β. τα ρήματα ἀκούω, μανθάνω (= πληροφορούμαι):
Ἑμεῖς ἔμοῦ ἀκούσεσθε πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν.
Μάθε μου καὶ τάδε.
(πβ. ν.ε. μου ἔμαθες κάτι χρήσιμο).

γ. τα ρήματα λαμβάνω (= πιάνω), ἄγω (= οδηγώ), κωλύω (= εμποδίζω), ἀποστερῶ κ.τ.ό.:

Ἔλαβον τῆς ζώνης τὸν Ὀρόνταν (= ἐπιασαν ἀπὸ τη ζώνη τον Ορ.)

Οἱ Ἡλεῖοι τοὺς Λακεδαιμονίους ἐκώλυον τοῦ ἀγῶνος.

Οὗτος ἐμὲ τῶν πατρώων ἀπεστέρησεν (βλ. και §57 α).

(πβ. ν.ε. της πήραν το παιδί της).

δ. τα ρήματα πωλῶ, ὠνοῦμαι (= αγοράζω), τιμῶ (= καθορίζω τιμή) κ.τ.ό. που αναφέρονται σε αξία, τίμημα:

Τῶν πόνων πωλοῦσιν ἡμῖν πάντα τάγαθὰ οἱ θεοὶ
(= με τους κόπους μας τα πουλούν...).

Ἔνούμεθα μικρὰ πολλοῦ ἀργυρίου.

Με τα ρήματα αυτά η γενική φανερώνει την αξία ή το τίμημα (βλ. §43, 3).

ε. τα ρήματα που σημαίνουν ψυχικό πάθος όπως: θαυμάζω, μακαρίζω, ὀργίζομαι κ.τ.ό. και τα δικαστικά ρήματα, όπως: αἰτιῶμαι (= κατηγορώ), διώκω (= κατηγορώ στο δικαστήριο), γράφομαι (= καταγγέλλω):

**Ζηλῶ σε τοῦ πλοῦτου (= σε ζηλεύω για τα πλούτη).
Μέλητος Σωκράτη ἀσεβείας ἐγράψατο (= τον κα-
τάγγειλε για ασέβεια).**

Με τα ρήματα αυτά η γενική φανερώνει την αιτία (βλ. §43,2).

στ. Πολλά ρήματα σύνθετα με τις προθέσεις από, εκ, προ, λ.χ. ἀποτρέπω, ἐκβάλλω (= εξορίζω, διώχνω), προτάσσω κτλ. και κυρίως ρήματα σύνθετα με την πρόθεση κατά που έχουν δικαστική έννοια, λ.χ. καταγιγνώσκω, καταψηφίζομαι κτλ.:

Ἀποτρέπει με τούτου.

Μή με πλοῦτου τοῦ παρόντος ἐκβάλλης.

Προέταξε τῶν ὀπλιτῶν τοὺς ἰππέας.

**Οἱ Ἀθηναῖοι Σωκράτους θάνατον κατέγνωσαν
(= καταδίκασαν το Σ. σε θάνατο).**

**Κλοπὴν αὐτοῦ κατεψηφίσαντο (= τον καταδίκασαν
για κλοπή).**

3. Με αιτιατική και δοτική

60

Με δύο αντικείμενα το ένα σε αιτιατική (το άμεσο) και το δεύτερο σε δοτική (το έμμεσο) συντάσσονται:

α. τα ρήματα λέγω, ὑπισχνοῦμαι (= υπόσχομαι), δείκνυμι, δίδωμι, φέρω και τα συνώνυμά τους:

§60

101 / 60 - 61

Πᾶσαν ὑμῖν τὴν ἀλήθειαν ἐρῶ.
Ἡ μωρία δίδωσιν ἀνθρώποις κακά.
Σιγὴ γυναιξὶ κόσμον (= στολισμόν) φέρει.

β. τα ρήματα που σημαίνουν εξίσωση, εξομοίωση, μείξη κ.τ.ό.:

Ὁ σίδηρος ἀνισοῖ (= εξισώνει) τοὺς ἀσθενεῖς τοῖς ἰσχυροῖς ἐν πολέμῳ.
Κεράννυμι (= ανακατεύω) ὕδωρ τῷ οἴνῳ (πβ. §52,2 και 4).

γ. πολλά ρήματα σύνθετα με τις προθέσεις ἐν ἢ σύν;

Ὁ θεὸς τὴν ψυχὴν κρατίστην ἐνεφύσησε τῷ ἀνθρώπῳ.
Καὶ ἀμίππους πεζοὺς συνέταξεν αὐτοῖς (= δίπλα σ' αὐτοὺς παράταξε και πεζοὺς γρήγορους σαν τ' ἄλογα) (πβ. §52, 5).

4. Με γενική και δοτική

61 Με δύο αντικείμενα, το ένα σε γενική (το άμεσο) και το δεύτερο σε δοτική (το έμμεσο) συντάσσονται:

α. τα ρήματα μετέχω, κοινωνῶ, μεταδίδωμι, παραχωρῶ και τα συνώνυμα:

Μετεσχήκαμεν ὑμῖν ἱερῶν τῶν σεμνοτάτων.
Χρῆ τοῦ βάρους μεταδιδόναι τοῖς φίλοις.
Τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας παρεχωρήσατε
Φιλίππῳ.

Ἡ γενική (τοῦ βάρους, τῆς ἐλευθερίας) φανερῶνει
σ' αὐτές τις περιπτώσεις το σύνολο ἀπό το οποίο
λαμβάνεται ἓνα μέρος (λ.χ. στο προτελευταίο παράδ.
= πρέπει να μεταδίδει κανείς στους φίλους ἓνα μέρος
ἀπό τα βάρη του κτλ.). Βλ. γεν. διαιρετ. §32, 2.

β. τα δικαστικά ρήματα τιμῶ = ορίζω (ως δικαστής) σε
κάποιον ως ποινή κάτι και τιμῶμαι = προτείνω (ως
κατήγορος) για κάποιον ως ποινή κάτι:

Ἴσως ἂν μοι, ὧ ἄνδρες δικασταί, **φυγῆς** τιμήσαιτε.
Ἀποθάνοις ἂν, εἰ βούλοιο ὁ κατήγορος **θανάτου**
σοι τιμᾶσθαι.
(βλ. και §32, 5).

Πίνακας 6

ΔΙΠΤΩΤΑ ΡΗΜΑΤΑ

Με δύο αιτιατικές	Με αιτιατική και γενική	Με αιτιατική και δοτική	Με γενική και δοτική
<p>Οὐ τοῦτο ἐρωτῶ σε.</p> <p>Διδάσκουσι τοὺς παῖδας σωφροσύνην</p> <p>Ἐνέδυσσε τὸν Κῦρον καλὴν στολήν</p>	<p>Πληρῶ τὴν ὑδρίαν ὕδατος</p> <p>Ἐμοῦ ἀκούσεσθε πάσαν τὴν ἀλήθειαν.</p> <p>Οὗτος ἐμὲ τῶν πατρῶων ἀπεστέρησε.</p>	<p>Λέγω ὑμῖν τὴν ἀλήθειαν.</p> <p>Ἡ μωρία δίδωσιν τοῖς ἀνθρώποις κακά.</p> <p>Κεράννυμι ὕδωρ τῷ οἴνῳ.</p>	<p>Μετασχήκαμεν ὑμῖν τῶν ἱερῶν.</p> <p>Χρὴ τοῦ βάρους μεταδιδόναι τοῖς φίλοις.</p> <p>Ἴσως ἂν μοι, ὦ ἄνδρες δικασταί, φυγῆς τιμήσατε.</p>

Ἵγμᾶς κακὸν οὐδέν
ἐποιήσαμεν

Τῶν πόνων
πωλοῦσι τάγαθὰ
οἱ θεοὶ.

Βούλεται ὁ
κατήγορος
θανάτου σοι
τιμᾶσθαι.

Νόμιζε τήν
πατρίδα οἴκον

Ζηλῶ σε τοῦ
πλούτου.

Καὶ πεζοῦς
συνέταξεν αὐτοῖς.

2. ΜΕΣΑ ΡΗΜΑΤΑ

62 Τα μέσα ρήματα γενικά φανερώνουν, όπως και τα ενεργητικά, ενέργεια του υποκειμένου η οποία όμως επιστρέφει στο υποκείμενο ή βρίσκεται σε άλλη ιδιαίτερη σχέση μ' αυτό. Έτσι τα μέσα ρήματα ανάλογα με την ιδιαίτερη σημασία τους διαιρούνται σε: μέσα αυτοπαθή, μέσα πλάγια, μέσα αλληλοπαθή και μέσα δυναμικά.

63 α) Μέσα αυτοπαθή (ή ευθέα) λέγονται τα μέσα ρήματα που σημαίνουν ότι η ενέργεια του υποκειμένου επιστρέφει άμεσα και απευθείας στο ίδιο το υποκείμενο:

Ὁ παῖς γυμνάζεται.

Ἐκέλευον αὐτὸν λούσασθαι (= τον παρακαλούσαν να λουστεί (πβ. ν.ε. Μην παινεύεσαι. Δεν πλύθηκες ακόμα;)).

Συχνά αντί για τα μέσα αυτοπαθή χρησιμοποιείται το ενεργητικό ρήμα με αντικείμενο την αυτοπαθή αντωνυμία: γυμνάζομαι - γυμνάζω ἑμαυτόν.

Σημείωση. Όταν η αυτοπάθεια περιορίζεται σε ένα

μόνο μέρος του υποκειμένου, τότε το μέρος αυτό εκφέρεται σε αιτιατική ως αντικείμενο του μέσου ρήματος:

Οὐ λούονται ὕδατι τὸ σῶμα.

Τοὺς πόδας ἐνίψατο.

(πβ. ν.ε. πλύθηκε ἀλλὰ ἐπλυνε τὰ χέρια του).

64

β) **Μέσα πλάγια**, λέγονται τα μέσα ρήματα που σημαίνουν ενέργεια του υποκειμένου η οποία επιστρέφει σ' αυτό ἔμμεσα και πλάγια*. Τα μέσα πλάγια διαιρούνται σε:

1. **μέσα διάμεσα**, ὅσα σημαίνουν ὅτι ἡ ἐνέργεια γίνεται ἀπὸ τὸ υποκείμενο στὸν εαυτό του ἢ σε ὅ,τι του ἀνήκει διαμέσου ἄλλου:

Κείρομαι τὴν κόμην (= κόβω τὰ μαλλιά μου με τὴ βοήθεια τοῦ κουρέα).

Ὁ πατὴρ τοὺς παῖδας παιδεύεται (= ὁ π. ἐκπαιδεύει τὰ παιδιά του με τὴ βοήθεια τῶν δασκάλων).

Εὐαγόρας τριήρεις ἐναυπηγήσατο (= κατασκεύασε πολεμικά πλοία με τὴ βοήθεια τῶν ναυπηγῶν).

* Τα μέσα αυτοπαθή και τα μέσα πλάγια ἀνήκουν στα ρήματα που τα ονομάζουν **μέσα ἀντανεκλαστικά**, γιατί ἡ ἐνέργεια τοῦ υποκειμένου ἐπιστρέφει σ' αὐτὸ τὸ ἴδιο ἢ ἀμεσα και κατευθείαν ἢ ἔμμεσα και πλάγια (πβ. και αυτοπαθεῖς ἀντωνυμίες §110, 1 και 2β).

§64

107 / 63

2. μέσα περιποιητικά (ή «μέσα ωφελείας»), όσα σημαίνουν ενέργεια που εκτελεί το υποκείμενο για δική του χρήση ή ωφέλεια:

Πορίζομαι χρήματα (= βρίσκω για τον εαυτό μου χρήματα).

Άγομαι γυναίκα (= παίρνω γυναίκα ως σύζυγό μου),
(πβ. ν.ε. Συμβουλεύομαι το γιατρό. Δανείζομαι χρήματα).

Τα μέσα περιποιητικά ισοδυναμούν με ενεργητικά ρήματα που έχουν αντικείμενο αυτοπαθή αντωνυμία σε δοτική:

Πορίζω ἑμαυτῷ χρήματα.

Άγω ἑμαυτῷ γυναίκα.

Σημείωση α'. Για τη διαφορά ενεργητικού και μέσου πλάγιου ρήματος πβ.: Σόλων τοῖς Ἀθηναίοις νόμους ἔθηκεν – Οἱ Ἀθηναῖοι νόμους ἔθεντο. (τίθημι ή γράφω νόμους λέγεται για το νομοθέτη, τίθεμαι ή γράφομαι νόμους λέγεται για την πόλη ή το λαό = γράφω νόμους διαμέσου του νομοθέτη).

Σημείωση β'. Και στην αρχαία γλώσσα, όπως συνήθως στη ν.ε., χρησιμοποιείται κάποτε ενεργητικό ρήμα αντί για μέσο πλάγιο: Λύσανδρος τὰς ναῦς ἐπεσκεύαζε (= επισκεύαζε τα πλοία διαμέσου

των τεχνιτών). (πβ. ν.ε. χτίζω σπίτι, ενν. με τους οικοδόμους).

---

65 γ) Μέσα αλληλοπαθή, όσα σημαίνουν μια κοινή ενέργεια, δύο ή περισσότερων υποκειμένων, η οποία πηγαίνει αμοιβαία από το ένα στο άλλο:

Συμβalόντες τας άσπίδας έωθοῦντο (= χτυπώντας τις ασπίδες τους έσπρωχνε ο ένας τον άλλον).

Διενείμαντο τήν άρχήν Ζεύς και Ποσειδών και Πλούτων (= μοίρασαν μεταξύ τους την εξουσία ο...).

Τα αλληλοπαθή ρήματα βρίσκονται κανονικά στον πληθυντικό αριθμό και μπορούν να αναλύονται σε ενεργητικά ρήματα με αντικείμενο την αλληλοπαθή αντωνυμία:

έωθοῦντο = έώθουν άλλήλους, διενείμαντο = διένειμαν άλλήλοις, φιλοῦνται ή μισοῦνται = φιλοῦσιν ή μισοῦσιν άλλήλους.

(πβ. ν.ε.: Τσακώνονται κάθε μέρα. Αύριο να τηλεφωνηθούμε).

Σημείωση. Αντί για το μέσο αλληλοπαθές ρήμα χρησιμοποιείται επίσης το ενεργητικό ρήμα με αντικείμενο την αλληλοπαθή ή την αυτοπαθή αντωνυμία του γ' προσώπου:

Οι ύπηρέται διέφθειρον ἀλλήλους.

Φθονοῦντες ἑαυτοῖς μισοῦσιν ἀλλήλους (= φθονοῦνται μεταξύ τους γι' αυτό και μισούνται).

(πβ. ν.ε.: Υποστηρίζονται μεταξύ τους ή υποστηρίζει ο ένας τον άλλον).

---

66 δ) Μέσα δυναμικά, ὅσα σημαίνουν ὅτι το υποκείμενο ενεργεῖ χρησιμοποιώντας ὅλες τις σωματικές και πνευματικές δυνάμεις του:

πολιτεύομαι = ενεργῶ ὡς πολίτης, συμμετέχω στην πολιτική (το ενεργητικό ρήμα πολιτεύω = εἶμαι πολίτης)

λύομαι αἰχμάλωτον = ελευθερώνω ἕναν αἰχμάλωτο πληρώνοντας λύτρα.

ποιοῦμαι πόλεμον = πολεμῶ.

(πβ. ν.ε. Αυτός φορτώνεται ὅλα τα βάρη της οικογένειας. Νοιάζομαι για κάτι).

Σημείωση α'. Σπάνια ο ενεργητικός και ο μέσος τύπος ενός ρήματος ἔχουν την ἴδια σημασία, ὅπως λ.χ. στρατοπεδεύω και στρατοπεδεύομαι, σιδηροφορῶ και σιδηροφοροῦμαι κτλ.

Συνήθως τα μέσα ρήματα χρησιμοποιούνται με διαφορετική σημασία από τα ενεργητικά, λ.χ.

μισθῶ τι = νοικιάζω κάτι σε άλλον — μισθοῦμαι τι = νοικιάζω κάτι από άλλον πληρώνοντας μισθό για δική μου χρήση·

ποιῶ τινα δοῦλον = κάνω κάποιον δούλο σε άλλον — ποιοῦμαι τινα δοῦλον = κάνω κάποιον δούλο μου.

ἄρχω λόγου = αρχίζω να μιλά πρώτος — ἄρχομαι

τοῦ λόγου = αρχίζω να μιλά (το ενεργητικό ρήμα

ἄρχω σημαίνει αρχίζω σε σχέση με τους άλλους,

ενώ το μέσο ρήμα ἄρχομαι σε σχέση με την αρχή

ή τη λήξη του λόγου μου), λ.χ. Ἄρχεται ὁ πόλεμος

ἐνθένδε ἤδη Ἀθηναίων καὶ Πελοποννησίων —

Ἄδικεῖτε, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πολέμου ἄρχοντες καὶ σπονδὰς λύοντες.

Γενικά με το ενεργητικό ρήμα ο συγγραφέας τονίζει περισσότερο την ενέργεια του υποκειμένου στη σχέση της με κάποιο άλλο πρόσωπο ή πράγμα, ενώ με το μέσο τη σχέση που έχει η ενέργεια αυτή με το ίδιο το υποκείμενο.

Σημείωση β'. Η σημασία των μέσων ρημάτων δεν είναι δυνατό να καθορίζεται πάντοτε με ακρίβεια. Το ίδιο μέσο ρήμα μπορεί να μην έχει πάντοτε την ίδια σημασία και έτσι να μην ανήκει πάντοτε στην ίδια κατηγορία· λ.χ. οἰκοδομοῦμαι οἰκίαν μπορεί να σημαίνει: χτίζω σπίτι με τους οικοδόμους (μέσο διάμεσο) αλλά

και χτίζω σπίτι ενεργώντας και ο ίδιος, επιβλέποντας, δαπανώντας κτλ. (μέσο δυναμικό).

(πβ. ν.ε. η κυρία χτενίζεται = ή μόνη της: αυτοπαθές, ή από την κομμώτρια: πλάγιο διάμεσο).

---

3. ΠΑΘΗΤΙΚΑ ΡΗΜΑΤΑ

67 Τα παθητικά ρήματα φανερώνουν ότι το υποκείμενο δέχεται μια ενέργεια από κάποιο άλλο πρόσωπο ή πράγμα, δηλαδή παθαίνει κάτι. Βρίσκονται συνήθως στη μέση φωνή, αλλά και στην ενεργητική φωνή υπάρχουν παθητικά ρήματα, όπως θα δούμε παρακάτω.

68 Το πρόσωπο ή το πράγμα από το οποίο προέρχεται αυτό που παθαίνει το υποκείμενο λέγεται **π ο ι η - τ ι κ ό** αίτιο:

Ἀπέθανε μισούμενος ὑπὸ πάντων.

Ἐπράχθη οὐδὲν ἀπὸ τῶν τυράννων ἔργον ἀξιόλογον.

Εἰ ταῦτα λέξεις, ἐχθαρή ἔξ ἐμοῦ (= θα μισηθεῖς ἀπὸ μένα).

Κῦρος οὕτως ἐτελεύτησεν (= πέθανε) ὡς παρὰ πάντων ὁμολογεῖται.

Μεγακλῆς δεινόν τι ἔσχε ἀτιμάζεσθαι πρὸς Πεισι-
στράτου (= ο Μ. το θεώρησε φοβερό να προσβάλ-
λεται από τον Π.).

Ταῦτα Θεμιστογένει τῷ Συρακοσίῳ γέγραπται
(= ἔχουν γραφεί από το Θ.).

Ὁ ποταμός ἐστὶν ἡμῖν διαβατέος (= πρέπει εμεῖς να
περάσουμε τον π.).

Ὁ ἀνεξέταστος βίος οὐ βιωτὸς ἀνθρώπῳ (ἐστί)
(= δεν αξίζει να ζει ο άνθρωπος μια ζωή χωρίς να
σκέφτεται και να ερευνά).

Το ποιητικό αίτιο εκφέρεται:

α) με την πρόθεση ὑπό και γενική (ή σπανιότερα: ἀπό,
ἐκ, παρά, πρὸς και γενική).

β) με δοτική ονόματος ή αντωνυμίας, χωρίς πρόθεση,
συνήθως όταν υπάρχει ρήμα συντελικού χρόνου
(παρακείμενου, υπερσυντέλικου, συντελ. μέλλοντα) ή
ρηματικό επίθετο σε -τέος και, συχνά, -τός. (βλ. §53γ3).
(πβ. ν.ε. Προδόθηκε ἀπὸ τους συνεργάτες του. Σεβα-
στός σε όλους. Γη ποτισμένη με ιδρώτα).

69 Τα παθητικά ρήματα κανονικά σχηματίζονται από
ενεργητικά μεταβατικά ρήματα, μονόπτωτα ή δίπτωτα.
Κατά τη μετατροπή της ενεργητικής συντάξεως σε
παθητική γίνονται οι ακόλουθες αλλαγές:

α) Οἱ Ἕλληνες ἐνίκησαν τοὺς Πέρσας – Οἱ Πέρσαι ἐνίκηθησαν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων.

Το υποκείμενο του ενεργητικού ρήματος γίνεται ποιητικό αίτιο στο παθητικό ρήμα, και το αντικείμενο γίνεται υποκείμενο του παθητικού ρήματος.

β) Οἱ Ἀθηναῖοι εἶλοντο Ἀλκιβιάδην στρατηγόν (= οἱ Αθ. εξέλεξαν τον Αλκ. στρατηγό) — Ἀλκιβιάδης ἠρέθη στρατηγός, ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων.

Εκτός από τις αλλαγές που είδαμε στο παράδειγμα α, το κατηγορούμενο (στρατηγόν) του αντικειμένου του ενεργητικού ρήματος μένει κατηγορούμενο αλλά του υποκειμένου του παθητικού ρήματος.

γ) Ὁ διδάσκαλος διδάσκει τὸν παῖδα τὴν μουσικήν – Ὁ παῖς διδάσκεται ὑπὸ τοῦ διδασκάλου τὴν μουσικήν. Τῇ στρατιᾷ ἀπέδωκε Κῦρος μισθὸν τεσσάρων μηνῶν – Τῇ στρατιᾷ ἀπεδόθη ὑπὸ τοῦ Κύρου μισθὸς τεσσάρων μηνῶν.

Το υποκείμενο του ενεργητικού ρήματος γίνεται ποιητικό αίτιο και το άμεσο αντικείμενο (τόν παῖδα, μισθόν) του ενεργητικού ρήματος γίνεται υποκείμενο του παθητικού. Αλλά το δεύτερο αντικείμενο, το έμμεσο (τήν μουσικήν, τῇ στρατιᾷ), παραμένει έμμεσο αντικείμενο στο παθητικό ρήμα.

70

Μερικά ενεργητικά ρήματα έχουν ως παθητικό

ένα άλλο ρήμα ενεργητικής ή μέσης φωνής ή μια περίφραση όπως:

ἀποκτείνω (= σκοτώνω) τινά - ἀποθνήσκω (= σκοτώνομαι) ὑπό τινος,
ἐκβάλλω (= εξορίζω) τινά - ἐκπίπτω (= εξορίζομαι) ὑπό τινος
εὖ λέγω (= επαινῶ) τινά - εὖ ἀκούω (= επαινούμαι) ὑπό τινος
εὖ ποιῶ (= ευεργετῶ) τινά - εὖ πάσχω (= ευεργετούμαι) ὑπό τινος
αἰρῶ (= συλλαμβάνω, κυριεύω) - ἀλίσκομαι (= συλλαμβάνομαι, κυριεύομαι).
(αλλά και αἰροῦμαι = εκλέγω - αἰροῦμαι = εκλέγομαι)
δίκην λαμβάνω παρά τινος (= τιμωρῶ κάποιον) - δίκην δίδωμί τινι (= τιμωρούμαι από κάποιον)
μισῶ τινά - μισοῦμαι ἢ μισητὸς γίγνομαι ἢ μίσος ἔχω πρὸς τινος
ζημιῶ τινά - ζημιοῦμαι ἢ ζημίαν λαμβάνω παρά τινος (πβ. ν.ε. ζηλεύω - γίνομαι ζηλευτός, συγχωρῶ - παίρνω συγχώρεση).

71 Με περίφραση σχηματίζεται κανονικά ο παθητικός τύπος των αποθετικών ρημάτων, λ.χ.:

αἰδοῦμαι τινά (= ντρέπομαι, σέβομαι κάποιον) –
αἰδοῦς τυγχάνω ὑπό τινος (= με σέβεται κάποιος)
αἰτιῶμαι τινά (= κατηγορῶ κάποιον) – αἰτίαν ἔχω ἢ
αἰτίαν λαμβάνω ὑπό τινος (= κατηγορούμαι)

(πβ. ν.ε. δέχομαι ενεργ. διαθ. - γίνομαι δεκτός παθ. διαθ., περιπιοιούμαι ενεργ. διαθ. - βρίσκω περιποίηση παθητ. διαθ.).

4. ΟΥΔΕΤΕΡΑ ΡΗΜΑΤΑ

72 Τα ουδέτερα ρήματα, δηλαδή αυτά που φανερώνουν ότι το υποκείμενο ούτε ενεργεί ούτε δέχεται καμιά ενέργεια αλλά βρίσκεται απλώς σε μια κατάσταση, είναι κυρίως ενεργητικά, όπως: ζῶ, ὑγιαίνω, σωφρονῶ κτλ.

Ἄεί ποτε ζῆ τ' ἄγραπτα κάσφαλῆ θεῶν νόμιμα.
Οἱ πολέμοιοι ἡσυχάζουσι.

ΑΠΡΟΣΩΠΑ ΡΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΡΟΣΩΠΕΣ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ

73 Μερικά ρήματα, όπως και στη ν.ε., λέγονται **απρόσωπα** ή **τρίτοπρόσωπα**, γιατί βρίσκονται συνήθως, ή μόνο, στο γ' ενικό πρόσωπο και δεν έχουν ως υποκείμενο ένα πρόσωπο ή πράγμα. Μερικά από τα πιο συχνά είναι:

δεῖ (= είναι ανάγκη), χρέη (= πρέπει), προσήκει (= ταιριάζει), ἀρκεῖ, πρέπει, ἐγχωρεῖ (= επιτρέπεται), ἔστι

(= είναι δυνατό), ἔξεστι (= επιτρέπεται, είναι δυνατό), ἔνεστι (= είναι δυνατό), πάρεστι (= είναι δυνατό), δοκεῖ (= φαίνεται, φαίνεται καλό, αποφασίζεται), μέλει (= υπάρχει φροντίδα), λέγεται, ὁμολογεῖται, ἀγγέλλεται, νομίζεται κτλ.

Μερικά από τα απρόσωπα ρήματα χρησιμοποιούνται και ως προσωπικά, λ.χ. δεῖ και δέω (= έχω ανάγκη), δοκεῖ και δοκῶ (= φαίνομαι, νομίζω), λέγεται και λέγομαι κτλ.

Εκτός από τα απρόσωπα ρήματα υπάρχουν και οι απρόσωπες εκφράσεις που σχηματίζονται:

α) με το ρήμα ἐστί και ένα ουσιαστικό ή το ουδέτερο ενός επιθέτου ή μετοχής, λ.χ. ἀνάγκη ἐστί, καιρός ἐστί, ἄξιόν ἐστί, ῥαδίον ἐστί (= είναι εύκολο), βιωτόν ἐστί, διδακτέον ἐστί, πρέπον ἐστί, εἰκός ἐστί (= είναι φυσικό, λογικό) κτλ.

β) με το ρήμα ἔχει και κάποιο επίρρημα, λ.χ. ἀναγκαίως ἔχει, καλῶς ἔχει, ῥαδίως ἔχει κτλ.. (Βλ. και §97β).

74

Τα απρόσωπα ρήματα και οι απρόσωπες εκφράσεις παίρνουν συνήθως έναν προσδιορισμό σε δοτική που δείχνει το πρόσωπο στο οποίο αναφέρεται το ρήμα και λέγεται **δοτική προσωπική** (βλ. §53):

Ἔδοξεν αὐτοῖς πορεύεσθαι (= φάνηκε καλό σ' αυτούς να προχωρήσουν, αποφασίστηκε ή αποφάσισαν να...).

§74

117 / 68 - 69

Ταῦτα οὐ δυνατόν ἐστὶν ἀνθρώποις εὐρεῖν.
(πβ. ν.ε. μου εἶναι αδύνατο να το κάνω).

Επίσης παίρνουν συνήθως ως υποκείμενο ἀναρθρο
απαρέμφατο:

Δεῖ γράμματα μαθεῖν καὶ μαθόντα νοῦν ἔχειν
(= πρέπει να μάθει κανείς γράμματα και αφού μάθει
να έχει μυαλό).

Ἦρα ἐστὶν ἀπιέναι (= εἶναι ώρα να φύγουμε).

Καὶ γὰρ δακρῦσαι ῥαδίως αὐτοῖς ἔχει ἅπαντα τ'
εἶπεῖν (= τους εἶναι εύκολο να δακρύσουν και να τα
πουν όλα) (βλ. και §§96β, 97β).

75

Μερικά απρόσωπα ρήματα ή απρόσωπες εκφράσεις μπορεί να έχουν ως υποκείμενο όχι ἀπαρέμφατο αλλά ειδική πρόταση λ.χ.:

Ἄρκεῖ ὅτι τῶν ἄλλων καταγελαῖς.

Λέγεται ὅτι Κῦρος τέθνηκε.

Δῆλον ἐγένετο ὅτι οἱ ἐχθροὶ ἐμβαλοῖεν (= ὅτι θα
εισβάλουν).

Ἦγγέλθη αὐτῷ ὅτι τὰ Μέγαρα ἀφέστηκε (= ὅτι τα
Μέγαρα αποστάτησαν (βλ. και §155β).

(πβ. ν.ε. διαδόθηκε ὅτι αύριο θα ανακοινωθούν τα
αποτελέσματα).

Σημείωση. Μερικά απρόσωπα ρήματα ή απρόσωπες εκφράσεις μπορεί να πάρουν ως υποκείμενο επίσης:

α) ενδοιαστική πρόταση:

Ούδεις κίνδυνος μή τις ἐκ τοῦ ὀπισθεν ἐπίσποιτο
(= ακολουθήσει)

(πβ. ν.ε. υπάρχει κίνδυνος μήπως πέσει το παιδί).

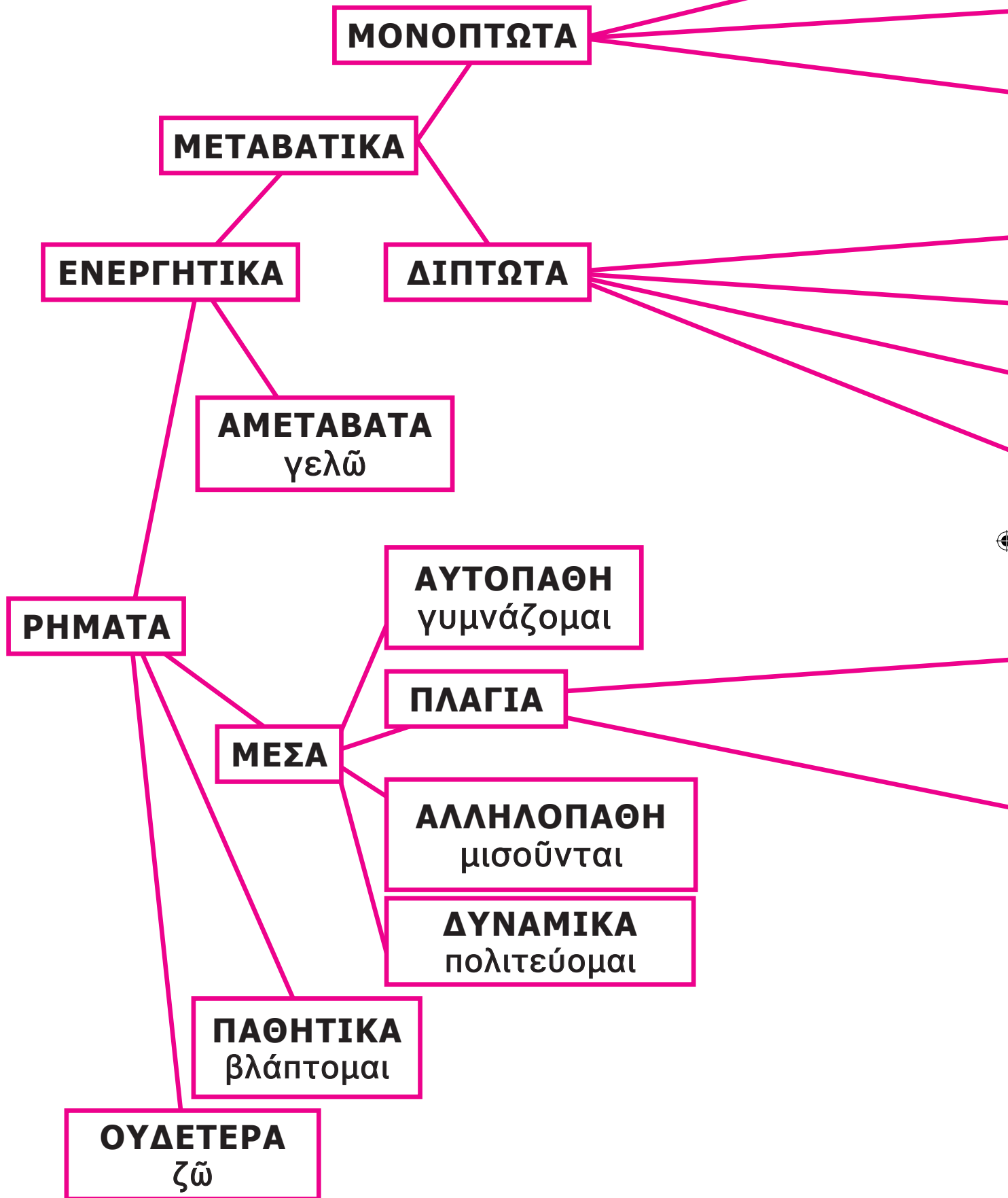
β) πλάγια ερωτηματική πρόταση:

Ἀπόρως ἡμῖν ἔχει πόθεν τύχοιμεν ἂν σωτηρίας (= δεν ξέρουμε από πού...),

(πβ. ν.ε. είναι άγνωστο τι θα συμβεί αργότερα).

Πίνακας 7
ΤΟ ΡΗΜΑ

Με γενική: θυμοῦ κράτει

Με δοτική: πολεμεῖ τοῖς Θραξί

Με αιτιατική: γράφω ἐπιστολήν

Με γεν.-δοτ.: μετεσχέκαμεν τῶν ἱερῶν

Με γεν.-αιτ.: πληρῶ τὴν ὑδρίαν ὕδατος

Με δοτ.-αιτ.: λέγω ὑμῖν τὴν ἀλήθειαν

Με αιτ. -αιτ.: διδάσκω τὸν παῖδα μουσικὴν

ΜΕΣΑ ΔΙΑΜΕΣΑ
κείρομαι τὴν κόμην

ΜΕΣΑ ΠΕΡΙΠΟΙΗΤΙΚΑ
πορίζομαι χρήματα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ζ'

ΧΡΟΝΟΙ ΚΑΙ ΕΓΚΛΙΣΕΙΣ

76

Οι χρόνοι του ρήματος όπως και στη ν.ε., δηλώνουν:

τη χρονική βαθμίδα (παρόν, παρελθόν, μέλλον) και

τον τρόπο ενέργειας του ρήματος (εξακολουθητικός, συνοπτικός, συντελεσμένος).

Στο παρόν αναφέρονται: ο ενεστώτας και ο παρακείμενος εν μέρει και λέγονται **παροντικοί χρόνοι**, στο παρελθόν: ο παρατατικός, ο αόριστος, ο υπερσυντέλικος και ο παρακείμενος εν μέρει και λέγονται **παρελθοντικοί** (ή ιστορικοί ή παραγόμενοι) χρόνοι, στο μέλλον ο (απλός) μέλλοντας και ο συντελεσμένος μέλλοντας και λέγονται **μελλοντικοί χρόνοι**.

Ως προς τον τρόπο ενέργειας παρουσιάζουν αυτό που δηλώνει το ρήμα:

εξακολουθητικά: ο ενεστώτας, ο παρατατικός και εν μέρει ο μέλλοντας* και λέγονται **εξακολουθητικοί χρόνοι**,

* Ο μέλλοντας της αρχαίας ελληνικής αντιστοιχεί με τους δύο μέλλοντες της ν.ε., δηλαδή και με το συνοπτικό και με τον εξακολουθητικό μέλλοντα.

συνοπτικά: ο αόριστος και ο μέλλοντας εν μέρει και λέγονται συνοπτικοί χρόνοι, σαν κάτι αποτελειωμένο (συντελεσμένο): ο παρακείμενος, ο υπερσυντέλικος και ο συντελεσμένος μέλλοντας και λέγονται συντελικοί χρόνοι.

77 Οι χρόνοι τη σημασία τους και ως προς τη χρονική βαθμίδα και ως προς τον τρόπο τη διατηρούν μόνο στην οριστική, ενώ στις άλλες εγκλίσεις το απαρέμφατο και τη μετοχή διατηρούν τη σημασία τους ως προς τον τρόπο όχι όμως και ως προς τη χρονική βαθμίδα· έτσι λ.χ. ο αόριστος στην υποτακτική δείχνει κάτι συνοπτικό όχι όμως πάντα στο παρελθόν· η χρονική βαθμίδα καθορίζεται από το ρήμα της κύριας προτάσεως ή από τα συμφραζόμενα, λ.χ.:

Λέγω ταῦτα, ἵνα πεισθῆτε (ο αόριστος στην υποτακτική πεισθῆτε αναφέρεται στο παρόν).

Ἔλεγον ταῦτα, ἵνα πεισθῆτε (ο ίδιος χρόνος αναφέρεται στο παρελθόν) κτλ.

Ι. ΟΙ ΧΡΟΝΟΙ ΣΤΗΝ ΟΡΙΣΤΙΚΗ

1. Ο ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ

78 Ο ενεστώτας στην οριστική φανερώνει ότι αυτό που σημαίνει το ρήμα γίνεται τώρα και εξακολουθητικά, αλλά επίσης φανερώνει:

α) κάτι που γίνεται πάντα ή επαναλαμβάνεται αόριστα. Η χρήση αυτή του ενεστώτα υπάρχει συνήθως στα γνωμικά και στις παροιμίες (γνωμικός ενεστώτας):

Ἀναρχία πόλεις ὄλλυσι (= καταστρέφει).

Γῆ πάντα κομίζει και πάλιν κομίζεται (= η γη δίνει τα πάντα και τα πάντα πάλι παίρνει πίσω).

(πβ. ν.ε. ὅποιος βιάζεται σκοντάφτει).

β) κάτι που θέλει ή προσπαθεί να κάνει το υποκείμενο της προτάσεως (βουλευτικός ή αποπειρατικός ενεστώτας):

Νῦν δὴ ἐξελαύνετε ἡμᾶς ἐκ τῆσδε τῆς χώρας (= θέλετε να μας διώξετε από...).

Πείθω τινά (= προσπαθώ να πείσω κάποιον).

(πβ. ν.ε. Ἐρχεσαι μαζί μας; = θέλεις να ρθεις... Αυτός θεραπεύει την πληγή του με βότανα = προσπαθεί να θεραπεύσει... Βοήθεια, με σκοτώνουν!).

γ) κάτι που έγινε ήδη στο παρελθόν (ιστορικός ή

δραματικός ενεστώτας). Η χρήση αυτή του ενεστώτα υπάρχει στις διηγήσεις:

Καὶ εὐθύς οὐκ ἠνέσχετο, ἀλλὰ εἰπὼν τὸν ἄνδρα ὀρῶ παίει (= χτυπά) κατὰ τὸ στέρνον καὶ τιτρώσκει (= τραυματίζει) δια τοῦ θώρακος (αντί: ἔπαισε καὶ ἔτρωσε).

(πβ. ν.ε. ρωτάει τον ένα, ρωτάει τον άλλο, τίποτε τότε αποφασίζει και πηγαίνει ο ίδιος.).

Με τον ιστορικό ενεστώτα η διήγηση αποκτά παραστατικότητα και ζωντάνια.

δ) κάτι που θα γίνει οπωσδήποτε στο μέλλον· επειδή ως βεβαιότατο, είναι σαν να γίνεται τώρα, γι' αυτό χρησιμοποιείται ενεστώτας αντί για μέλλοντα:

Εἰ μὴ ληψόμεθα τὸ χωρίον, τῆ στρατιᾶ οὐκ ἔστι τὰ ἐπιτήδεια (= το στράτευμα οπωσδήποτε δε θα έχει τα απαραίτητα),

(πβ. ν.ε. φεύγω το πρωί).

Κανονικά ο ενεστώτας εἶμι χρησιμοποιείται ως μέλλοντας του ρήματος ἔρχομαι.

ε) κάτι που εξακολουθεί να υπάρχει ως αποτέλεσμα από το παρελθόν (αποτελεσματικός ενεστώτας, που χρησιμοποιείται αντί για παρακείμενο):

Ἐπὶ γὰρ πόλεις, ὡς ἐγὼ ἀκοῆ αἰσθάνομαι, μέλλομεν

ιέναι μεγάλας (= όπως εγώ έχω ακούσει...)
(πβ. ν.ε. στέκομαι και κοιτάζω).

Έτσι με σημασία παρακειμένου χρησιμοποιείται ο ενεστώτας των ρημάτων άκούω, αίσθάνομαι, γινώσκω, νικῶ, φεύγω (= είμαι εξόριστος) κτλ. Κανονικά χρησιμοποιείται ως παρακείμενος ο ενεστώτας των ρημάτων ἤκω (= έχω έρθει), οΐχομαι (= έχω φύγει), κάθημαι, κείμαι (= είμαι πεσμένος κάτω).

2. Ο παρατατικός

79

Ο παρατατικός σημαίνει ότι κάτι γινόταν στο παρελθόν εξακολουθητικά:

α) συνεχῶς (χωρίς διακοπή), λ.χ. Ἐδάκρυε πολὺν χρόνον έστῶς, ἢ

β) με επανάληψη (με διακοπές), λ.χ. Μένων ὁ Θετταλὸς οὐδενὸς πολεμίου κατεγέλα.

(πβ. ν.ε. Μιλούσε πολλή ώρα μα δεν τον άκουγε κανείς. Κάθε πρωί έτρεχε για το σχολείο).

Επίσης ο Παρατατικός μπορεί να σημαίνει όπως και ο ενεστώτας, βούληση ή προσπάθεια (απόπειρα) (βουλευτικός ή αποπειρατικός παρατατικός):

Ἐπίτηδές σε οὐκ ἤγειρον, ἵνα ὡς ἡδιστα διάγης (= επίτηδες δεν ήθελα να σε ξυπνήσω...).

Ἐκαστος ἔπειθεν αὐτὸν ὑποστῆναι τὴν ἀρχήν (= ο καθένας προσπαθούσε να τον πείσει...).

(πβ. ν.ε. Γιατί δεν ερχόσουν; = γιατί δεν ήθελες να ρθεις; Ο πατέρας μας ἔδινε θάρρος στις δύσκολες στιγμές = προσπαθούσε να μας δώσει...).

Σημείωση. Τα ρήματα που χρησιμοποιούνται στον ενεστώτα με σημασία παρακειμένου, στον παρατατικό χρησιμοποιούνται με σημασία υπερσυντέλικου· λ.χ. ἐνίκων = εἶχα νικήσει, ἡμουν νικητής.

---

3. Ο μέλλοντας

80 Ο μέλλοντας στην οριστική σημαίνει ότι αυτό που δείχνει το ρήμα θα γίνει στο μέλλον: ή συνοπτικά (και αντιστοιχεί με το συνοπτικό μέλλοντα της ν.ε.) ή εξακολουθητικά (και αντιστοιχεί με τον εξακολουθητικό μέλλοντα της ν.ε.):

Ἐὰν ἀκολουθήσης ἐμοί, εἰσάξω σε ἐγὼ εἰς τὴν ἀκρόπολιν (= θα σε εισαγάγω στην...) (μέλλοντας συνοπτικός).

Ῥαδίως τὰ ἐπιτήδεια ἔξομεν, ὅσον χρόνον ἐν τῇ πολεμῖα ἐσόμεθα (μέλλοντας εξακολουθητικός).

Επίσης σημαίνει:

α) προστακτική (βουλητικός μέλλοντας):

Ὡς οὖν ποιήσετε (= έτσι λοιπόν θα κάμετε, έτσι κάμετε),

(πβ. ν.ε. ύστερα από το σχολείο θα 'ρθεις αμέσως στο σπίτι!).

β) αυτό που πρέπει να γίνει:

Πότερον οὖν πρὸς ἐκεῖνον τὸν λόγον ποιήσομαι ἢ πρὸς σέ; (= σε ποιον λοιπόν πρέπει να μιλήσω, σ' εκείνον ή σ' εσένα;)

(πβ. ν.ε. πες μου τι θα κάνω, αν δεν τον βρω εκεί;)

γ) κάτι που συμβαίνει πάντοτε, στο παρόν, στο παρελθόν, στο μέλλον (γνωμικός μέλλοντας):

Οὐδείς ἀνθρώπων ἀδικῶν τίσιν οὐκ ἀποτείσει

(= κανένας άνθρωπος που κάνει αδικίες δεν μπορεί να μην τιμωρηθεί = κάθε άνθρωπος που αδικεί τιμωρείται),

(πβ. ν.ε. όποιος σπείρει θα θερίσει).

Σημείωση. Περιφραστικός μέλλοντας σχηματίζεται από το ρ. μέλλω με απαρέμφατο ενεστώτα ή μέλλοντα ή και αορίστου και σημαίνει: 1) πρόκειται να: **Μέλλω** ὑμᾶς διδάξειν ὅθεν μοι ή διαβολή γέγονε, 2) πρέπει να , είναι επόμενο να: **Τί οὐ μέλλει** γελοῖον εἶναι;

---

4. Ο αόριστος

81

Ο αόριστος στην οριστική σημαίνει ότι αυτό που δείχνει το ρήμα έγινε στο παρελθόν και λαμβάνεται συνοπτικά, άσχετα αν έγινε με μια διάρκεια. Σημαίνει επίσης:

α) την αρχή μιας πράξεως ή μιας καταστάσεως (**εναρκτικός αόριστος**) και μεταφράζεται με: **άρχισε να...:**

Ἐπειδὴ δὲ **ἐβασίλευσε** Θησεύς, συνώκισε πάντας
(= όταν άρχισε τη βασιλεία του ο Θ....).
(πβ. ν.ε. μ' αυτά που άκουγε, **φοβήθηκε**).

β) κάτι που ισχύει πάντοτε (**γνωμικός αόριστος**). Μεταφράζεται με **ενεστῶτα**:

Τὰς τῶν φαύλων συνηθείας ὀλίγος χρόνος **διέλυσε**
(= τις φιλίες των κακών τις διαλύει πάντοτε...).
(πβ. ν.ε. ο τρελός είδε το μεθυσμένο κι έφυγε).

γ) κάτι που θα γίνει στο μέλλον οπωσδήποτε:

Ἀπωλόμεθα ἄρα, εἰ κακὸν νέον προσοίσομεν παλαιῶ
(= θα χαθούμε οπωσδήποτε, αν προσθέσουμε...).
(πβ. ν.ε. Στο καφενείο: — Ἐναν καφέ, παρακαλώ!
— Ἐφτασε.).

5. Ο παρακείμενος

82

Ο παρακείμενος στην οριστική σημαίνει ότι αυτό που δηλώνει το ρήμα έχει γίνει στο παρελθόν αλλά υπάρχει αποτελειωμένο και στο παρόν. Έτσι ο παρακείμενος ανήκει και στους παροντικούς και στους παρελθοντικούς χρόνους:

Γέγραφε δὲ καὶ ταῦτα Θουκυδίδης (= τα έχει γράψει και τώρα είναι γραμμένα).

Γι' αυτό και πολλοί παρακείμενοι έχουν σημασία ενεστῶτα:

δέδοικα (= φοβούμαι), ἔοικα (= μοιάζω), κέκτημαι (= έχω), μέμνημαι (= θυμούμαι), οἶδα (= γνωρίζω), εἶωθα (= συνηθίζω) κτλ.

Ο παρακείμενος επίσης χρησιμοποιείται μερικές φορές για το μέλλοντα, όπως και ο αόριστος, για να δηλωθεί ότι κάτι θα γίνει οπωσδήποτε:

Κὰν τοῦτο νικῶμεν, πάνθ' ἡμῖν πεποιήται.
(πβ. ν.ε. αν σε δουν, είσαι χαμένος).

Σημείωση. Ο παρακείμενος ενός ρήματος εκφέρεται και περιφραστικά με το ρ. εἰμί και τη μετοχή παρακειμένου του ρήματος ή με το ρ. ἔχω και τη μετοχή του

αορίστου του ρήματος.

Ἐγώ εἶμι τοῦτο δεδρακώς (αντί: ἐγὼ τοῦτο δέδρακα).

Θαυμάσας ἔχω (αντί: τεθαύμακα).

---

6. Ο υπερσυντέλικος

83

Ο υπερσυντέλικος σημαίνει ότι αυτό που δηλώνει το ρήμα είχε γίνει, δηλαδή ήταν τελειωμένο σε μια χρονική στιγμή του παρελθόντος:

Ἐπὶ τὸ ναυτικόν, ὃ ἠθροίκει ἀπὸ τῶν συμμάχων, ἐξεπέμφθη Κρατησιππίδας (= το οποίο είχε συναθροίσει ἀπὸ τους συμμάχους...).

Αντίστοιχα με τον παρακείμενο πολλοί υπερσυντέλικοι ἔχουν σημασία παρατατικού:

έδεδοίκειν (= φοβόμουν), έώκειν (= έμοιαζα), έκεκτήμην (= είχα), έμεμνήμην (= θυμόμουν) κτλ.

Σημείωση. Ο υπερσυντέλικος πολλές φορές δηλώνει μια πράξη του παρελθόντος που έγινε αμέσως έπειτα από μιαν άλλη πράξη επίσης του παρελθόντος,

§83

131 / 76

και τότε μεταφράζεται με αόριστο και με το αμέσως ή την ίδια στιγμή:

Ὡς δ' ἐλήφθησαν οὔτοι, ἐλέλυντο αἱ σπονδαὶ καὶ τοῖς Κερκυραίοις παρεδέδοντο. (= αμέσως λύθηκαν οι συνθήκες και παραδόθηκαν την ίδια στιγμή στους Κερκ.).

---

7. Ο συντελεσμένος μέλλοντας

84 Ο συντελεσμένος μέλλοντας σημαίνει ότι αυτό που δείχνει το ρήμα θα είναι τελειωμένο σε μια χρονική στιγμή του μέλλοντος:

Φίλος ἡμῖν οὐδεὶς λελείπεται (= κανένας φίλος δε θα μας έχει απομείνει, δηλαδή κάποτε στο μέλλον).

Σημείωση. Πολλές φορές ο συντελεσμένος μέλλοντας φανερώνει μια μελλοντική πράξη που θα γίνει οπωσδήποτε ύστερα από μίαν άλλη επίσης μελλοντική πράξη:

Φράζε και πεπράξεται (= λέγε και θα γίνει αμέσως, μόλις θα το πεις).

Πίνακας 8

ΟΙ ΧΡΟΝΟΙ ΤΟΥ ΡΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΟΡΙΣΤΙΚΗ

ΤΡΟΠΟΣ	ΧΡΟΝΙΚΗ ΒΑΘΜΙΔΑ		
	ΠΑΡΟΝ		ΜΕΛΛΟΝ
	Πείθω τινά.	1. ο παρατατικός Ἐδάκρυν πολὺν χρόνον	1. ο μέλλοντας, εν μέρει Ἐν τῇ πολεμίᾳ ῥαδίως ἔξομεν τὰ ἐπιτήδεια (= θα ἔχουμε...)
ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΣ		1. ο αόριστος Ἐγραψα ἐπιστολὴν	1. ο μέλλοντας, εν μέρει Γράψω ἐπιστολὴν. (= θα γράψω...)

	<p>1. ο παρακείμενος, εν μέρει Θεμιστογένει ταῦτα γέγραπται</p>	<p>1. ο παρακείμενος, εν μέρει Οἱ πολέμιοι ἐπιωρκήκασι</p> <p>2. ο υπερσυντέλικος Αἰ σπονδαὶ ἐλέλυντο</p>	<p>1. ο συντελεσμένος μέλλοντας Φίλος ἤμῃν οὐδεὶς λελείψεται.</p>
--	--	---	--

II. ΟΙ ΕΓΚΛΙΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

1. Η οριστική

85

Η οριστική είναι η έγκλιση του πραγματικού.
Ειδικότερα:

α) η οριστική με κάθε χρόνο εκφράζει κάτι που είναι ή θεωρείται πραγματικό:

Ἡμεῖς ἐμπεδοῦμεν τοὺς τῶν θεῶν ὄρκους
(= τηρούμε...).

Οἱ Λακεδαιμόνιοι **ἔπεμψαν** ἐπὶ τὰς ναῦς
Καλλικρατίδαν.

Καλλικρατίδας ἐλθὼν παρὰ Κῦρον **ἦτει** μισθόν
(= ζητούσε...).

β) η οριστική παρελθοντικού χρόνου με το δυνητικό ἄν φανερώνει το δυνατό στο παρελθόν ή το αντίθετο του πραγματικού (δυνητική οριστική):

Ἐνθα δὴ ἔγνω ἄν τις ὅσου ἄξιον εἶη τὸ φιλεῖσθαι
ἄρχοντα (= τότε θα καταλάβαινε κανείς πόσο αξίζει
το να αγαπούν τον άρχοντα).

Εἰ μὴ εἶχομεν φῶς, ὅμοιοι τοῖς τυφλοῖς **ἄν ἦμεν**
(= θα ήμασταν, αλλά δεν είμαστε).

Η δυνητική οριστική μεταφράζεται με: **θα** και παρα-
τατικό ή υπερσυντέλικο.

γ) η οριστική αορίστου ή παρατατικού με το ἄν φανε-
ρώνει κάποτε όχι το δυνατό στο παρελθόν, αλλά κάτι
που συνέβαινε με επαναλήψεις στο παρελθόν:

Εἴ τις δοκοίη αὐτῷ βλακεύειν, ἔπαισεν ἄν (= αν του
φαινόταν ότι κάποιος χάζευε, τον χτυπούσε).

Ἀναλαμβάνων οὖν αὐτῶν τὰ ποιήματα διηρώτων ἄν
αὐτούς, τί λέγοιεν (= έπαιρνα λοιπόν στα χέρια μου
τα ποιήματα και τους ρωτούσα κάθε φορά τι ήθελαν
να πουν).

Μεταφράζεται με παρατατικό.

δ) η οριστική του παρατατικού ή αορίστου με το εἶ γάρ
ή εἶθε φανερώνει ευχή που δεν μπορεί να πραγματο-
ποιηθεί (ευχετική οριστική):

Εἶθ' ἦσθα δυνατός, ὅσον πρόθυμος εἶ (= μακάρι να
ήσουν δυνατός, όσο είσαι πρόθυμος).

Η ίδια ευχή εκφράζεται και με τον αόριστο β του
ρ. ὀφείλω (ὄφελον) και απαρέμφατο ενεστώτα ή
αορίστου:

Ὡφελε Κῦρος ζῆν (= μακάρι να ζούσε ο Κ. αλλά
δε ζει).

Σημείωση. Οι φράσεις ὀλίγου ή μικροῦ δεῖν (ή χωρίς
το δεῖν) και αόριστος σημαίνουν: **λίγο έλειψε να...**

Ὀλίγου δεῖν ἀπέθανον (= λίγο ἔλειψε να σκοτωθούν, παρά λίγο να...).

Ὀλίγου ἐπελαθόμεθα εἰπεῖν (= λίγο ἔλειψε να ξεχάσουμε να πούμε).

---

2. Η υποτακτική

86

Η υποτακτική φανερώνει κυρίως αυτό πού περιμένουμε να γίνει (το προσδοκώμενο). Ειδικότερα:

α) φανερώνει επιθυμία συχνά με το ἄγε, ἴθι, φέρε (= εμπρός, ἔλα) (βουλευτική υποτακτική):

Μήπω ἴωμεν ἐκεῖσε (= μην πάμε ακόμα εκεί).

Ἄγε δὴ σκοπῶμεν (= εμπρός ας εξετάσουμε).

Ἔτσι με υποτακτική αορίστου δηλώνεται απαγόρευση ή αποτροπή:

Μὴ ἄλλως ποιήσης.

Μηδενὶ συμφορὰν ὄνειδίσης· κοινὴ γὰρ ἡ τύχη καὶ τὸ μέλλον ἀόρατον (= κανένα να μην ειρωνευτείς για τη συμφορὰ του...)

β) στο α' πρόσωπο με ερωτηματικές προτάσεις φανερώνει απορία (απορηματική υποτακτική):

Εἵπωμεν ἢ σιγῶμεν; (= να μιλήσουμε ή να...) (Βλ. §1δ)

(πβ. ν.ε. να το πω; να μην το πω; τι να κάνω;)

Η απορηματική υποτακτική πολλές φορές μπαίνει ύστερα από το βούλει ή βούλεσθε:

Βούλεσθε οὖν, ὁ Καλλίας ἔφη, συνέδριον κατασκευάσωμεν; (= θέλετε λοιπόν, είπε ο Κ., να ετοιμάσουμε ένα συνέδριο;).

3. Η ΕΥΚΤΙΚΗ

87

Η ευκτική, μια έγκλιση που δεν υπάρχει στη ν.ε., φανερώνει κυρίως μίαν απλή σκέψη, χωρίς να εξετάζεται αν πρόκειται για κάτι πραγματικό ή για κάτι που μπορεί ή δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί.

Ειδικότερα:

α) εκφράζει ευχή (ευχετική ευκτική):

ἽΩ παῖ, γένοιο πατρός εὐτυχέστερος, τὰ δ' ἄλλ' ὅμοιος (= μακάρι να γίνεις...).

Συνήθως εμπρός από την ευχετική ευκτική μπαίνει το εἶθε, εἰ γάρ: Εἶθ' ὦ λῶστε, σὺ τοιοῦτος ὢν φίλος ἡμῖν γένοιο (= μακάρι, φίλτατε, εσύ που είσαι τέτοιος άνθρωπος, να γίνεις φίλος μας).

β) με το δυνητικό αν φανερώνει το δυνατό στο παρόν ή στο μέλλον (δυνητική ευκτική):

Ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ γένοιτ' ἂν ποτε καὶ κακὸς ἢ ὑπὸ χρόνου ἢ ὑπὸ πόνου ἢ ὑπὸ νόσου (= ο καλός άνθρωπος θα ήταν δυνατό καμιά φορά να γίνει κακός ή από το πέρασμα του χρόνου ή...).

Μεταφράζεται με: μπορεί να... ή θα με παρατατικό.

Η δυνητική ευκτική φανερώνει επίσης:

— κάτι πιθανό (όπως ο μέλλοντας):

Ἐπιλίποι δ' ἂν ὁ χρόνος, εἰ πάσας τὰς πράξεις καταριθμησαίμεθα

(= δε θα μας φτάσει ο χρόνος, αν...).

(πβ. ν.ε. με υποτακτική: ἔρθει δεν ἔρθει, ἐγὼ θα πᾶω).

— κάποια γνώμη με μετριοπάθεια:

Γένοιο ἂν οὐ κακός (= θα γίνεις πιστεύω...)

(πβ. ν.ε. εσύ θα γινόσουν καλός φιλόλογος).

— ευγενική προσαγή:

Χωροῖς ἂν εἴσω (= μπες μέσα, παρακαλώ).

(πβ. ν.ε. θα πήγαινες μια στιγμή).

Σημείωση α'. Η ευκτική σε δευτερεύουσες προτάσεις (ειδικές, αιτιολογικές, τελικές, ενδοιαστικές, πλάγιες ερωτηματικές κτλ.) που εξαρτώνται από ρήμα

παρελθοντικού χρόνου αντιστοιχεί με οριστική ή υποτακτική και λέγεται **ευκτική του πλάγιου λόγου**:
Κῦρος ἔλεγεν ὅτι ἡ ὁδὸς ἔσοιτο πρὸς βασιλέα (αντί: ὅτι ἡ ὁδὸς ἔσται πρὸς βασιλέα). Ἐπορεύετο δ' ἐκτὸς τείχους, ἵνα μελετῶη (αντί: ἵνα μελετᾶ).

Σημείωση β'. Η ευκτική σε δευτερεύουσες προτάσεις υποθετικές, χρονικές ή αναφορικές φανερώνει, χάρη στο ρήμα της κύριας προτάσεως, επανάληψη στο παρελθόν και ονομάστηκε **επαναληπτική ευκτική**:

Εἴ τις δοκοῖη αὐτῷ βλακεύειν, ἔπαισεν ἄν (= αν του φαινόταν ὅτι κάποιος χάζευε τον χτυπούσε).

Ὅποτε δέ τις ἀσθενήσειεν, ἐπεσκόπει ὁ Κῦρος καὶ παρεῖχε πάντα ὅτου ἔδει (= ὅταν κάποιος αρρώσταινε ο Κ. τον επισκεπτόταν και...).

Η επαναληπτική ευκτική μεταφράζεται με παρατατικό,
(βλ. στα σχετικά κεφάλαια των δευτερευουσών προτάσεων).

4. Η προστακτική

88

Η προστακτική, όπως και στη ν.ε., φανερώνει:

α) προσταγή: Ἄπτε, παῖ, λύχνον (= ἀναψε...).

§88

141 / 81 - 82

- β) απαγόρευση: Μή μου ἄπτου (= μη μ' αγγίζεις).
- γ) προτροπή, συμβουλή ή παράκληση: Ἐμοὶ πείθου καὶ μὴ ἄλλως ποίει (= πείσου σ' εμένα και μην κάνεις αλλιώς).
Γνώθι σαυτόν.
Μὴ θορυβεῖτε.
- δ) ευχή: Ὑγίαινε.
- ε) συγκατάθεση ή παραχώρηση: Ταῦτα μὲν δὴ οὕτως ἐχέτω (συγκατάθεση)· τάδε δέ, ὦ Σώκρατες, εἶπέ μοι (παράκληση).
Οἱ δ'οὔν βοῶντων (= αυτοί ας φωνάζουν).
(πβ. τον αρχαίο τύπο της προστακτικής ἔστω (= ας είναι) και στη ν.ε. για παραχώρηση: ἔστω και αργά πέτυχε το σκοπό του).

Γενική παρατήρηση

89 α) Η απλή οριστική, η δυνητική οριστική και η δυνητική ευκτική είναι εγκλίσεις των προτάσεων κρίσεως και γι' αυτό έχουν ἄρνηση οὐ (βλ. §1α):

Δὶς εἰς τὸν αὐτὸν ποταμὸν οὐκ ἂν ἐμβαίης
(= δύο φορές δεν μπορείς να μπεις στο ίδιο νερό του ποταμού).

β) Η υποτακτική, η ευχετική ευκτική, η ευχετική οριστική και η προστακτική είναι εγκλίσεις των προτάσεων επιθυμίας και γι' αυτό έχουν άρνηση μή (βλ. §1β):
Μή μοι γένοιτο τοῦτο (= μακάρι να μη μου συμβεί αυτό).

Πίνακας 9

ΟΙ ΕΓΚΛΙΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΦΑΝΕΡΩΝΟΥΝ

Η ΟΡΙΣΤΙΚΗ	Η ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ	Η ΕΥΚΤΙΚΗ	Η ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ
<p>α) κάτι πραγματικό Έμπεδοῦμεν τοὺς τῶν θεῶν ὄρκους</p> <p>β) κάτι δυνατό στο παρελθόν (δυνητική οριστική) Ἔγνω ἂν τις ὅσου ἄξιον εἶη τὸ φιλεῖσθαι ἄρχοντα</p> <p>γ) κάτι το αντίθετο του πραγματικού (δυνητική οριστική)</p>	<p>α) μια επιθυμία (βουλητική υποτακτική) Ἄγε σκοπῶμεν</p> <p>β) μια απορία (απορηματική υποτακτική Εἴπωμεν ἢ σιγῶμεν;</p>	<p>α) μια ευχή (ευχετική ευκτική Γένοιο πατρός εὐτυχέστερος</p> <p>β) κάτι δυνατό στο παρόν ή στο μέλλον (δυνητική ευκτική) Ὁ ἀγαθὸς γένοιτ' ἂν</p>	<p>α) προσταγή Ἄπτε παῖ, λύχνον</p> <p>β) απαγόρευση Μή μου ἄπτου</p> <p>γ) προτροπή, συμβουλή ή παρακλήση Ἐμοὶ πείθου Γνῶθι σαυτὸν Μή θορυβεῖτε</p> <p>δ) ευχή Ἰγίαινε.</p>

Εἰ μὴ εἶχομεν φῶς,
ὅμοιοι τοῖς τυφλοῖς ἂν
ἦμεν

δ) κάτι που
επαναλαμβάνονταν στο
παρελθόν
(Παρατατικός ἢ
ἀόριστος με αν)
Ἄναλαμβάνων τὰ
ποιήματα διηρώτων ἂν
αὐτοῦς

ε) ευχή που δεν μπορεί
να πραγματοποιηθεί
(Παρατατικός ἢ
ἀόριστος με εἰ γάρ ἢ
εἴθε - ευχετική οριστική)

Εἴθ' ἦσθα δυνατός,
ὅσον πρόθυμος εἶ

ΠΟΤΕ καὶ κακός
Ἡ δυνητική
ευκτική
φανερώνει
επίσης:
-ό,τι και ο
μέλλοντας
Ἐπιλίποι δ'ἂν ὁ
Χρόνος
-γνώμη με
μετριοπάθεια
Γένοιο ἂν οὐ
κακός
-ευγενική
προσταγή
Χωροῖς ἂν
εἴσω

ε) συγκατάθεση
ἢ παραχώρηση
Ταῦτα οὕτως
ἔχεται

ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ*

Αιτιατική

- απόλυτη Β, 103.
  - επιρρηματικός προσδιορισμός Α, 45.
  - ετερόπτωτος προσδιορισμός Α, 38.
  - προσδιορισμός επιρρημάτων Α, 41.
- αναστροφή προθέσεως**
Γ, Επίμετρο Α΄ Σημ. α΄.
- αντικείμενο Α, 49 - 61.**
- άμεσο Α, 49 και 57 - 61.
  - έμμεσο Α, 49 και 57 - 61.
  - εξωτερικό Α, 54.
  - εσωτερικό αποτελέσματος Α, 54.
  - σε αιτιατική Α, 54.
  - σε γενική Α, 51.
  - σε δοτική Α, 52.
  - σύστοιχο Α, 54 - 56.
- αντωνυμίες Β, 107 - 118.**
- αλληλοπαθής Β, 112.
  - αναφορικές Β, 118.
  - αόριστες Β, 117.

* Οι αριθμοί παραπέμπουν σε παραγράφους

- αυτοπαθείς B, 110.
- δεικτικές B, 114 - 115.
- ερωτηματικές B, 116.
- κτητικές B, 113.
- οριστική η επαναληπτική B, 109.
- προσωπικές B, 108.
- αόριστος A, 81.**
  - εναρκτικός A, 81.
  - γνωμικός A, 81.
- απαρέμφατο B, 90 κ.ε.**
  - άναρθρο B, 94.
  - αποτελέσματος B, 91.
  - ειδικό B, 92 και 96.
  - έναρθρο B, 93.
  - τελικό B, 92 και 97.
- απρόσωπα ρήματα A, 73.**
- απρόσωπες εκφράσεις A, 73.**
- άρθρο B, 119 - 122.**
- απτική σύνταξη A, 14.**
- Γενική**
  - απόλυτη B, 103.
  - επιρρηματικός προσδιορισμός A, 43.
  - ετερόπτωτος προσδιορισμός A, 32 (αιτίας 32, αντικειμενική A, 32 - 33, αξίας ή τιμήματος A, 32, διαιρετική A, 32, ιδιότητας A, 32, κτητική A, 32, ύλης A, 32, υποκειμενική A, 32).
  - κατηγορηματική A, 17 (αξίας A, 17, διαιρετική A, 17, ιδιότητας A, 17, κτητική A, 17, ύλης A, 17).

— προσδιορισμός επιρρημάτων και επιφωνημάτων
Α, 39.

Δοτική

— επιρρηματικός προσδιορισμός Α, 44.

— ετερόπτωτος προσδιορισμός Α, 36.

— προσδιορισμός επιρρημάτων Α, 40.

— προσωπική Α, 53.

δυνητική ευκτική Α, 87.

— οριστική Α, 85.

Εγκλίσεις Α, 76 κ.ε.

— προτάσεων επιθυμίας Α, 89.

— προτάσεων κρίσεως Α, 89.

έλξη Β, 118 και Γ, 188.

ενεστώτας Α, 78.

— αποπειρατικός Α, 78.

— αποτελεσματικός Α, 78.

— βουλευτικός Α, 78.

— γνωμικός Α, 78.

— ιστορικός η δραματικός Α, 78.

επεξήγηση Α, 24 - 25.

επιρρηματικοί προσδιορισμοί Β, 123 - 137.

— αιτίας Β, 131.

— αναφοράς Β, 134.

— αποτελέσματος Β, 133.

— αρνήσεως Β, 137.

— βεβαιώσεως Β, 137.

— δισταγμού η πιθανότητας Β, 137.

— εναντιώσεως και παραχωρήσεως Β, 136.

— ποσού Β, 130.

- προϋποθέσεως η όρου Β, 135.
- σκοπού Β, 132.
- τόπου Β, 126 - 127.
- τρόπου Β, 129.
- χρόνου Β, 128.
- ετεροπροσωπία Β, 95.**
- ευθύς λόγος Β, 180.**
- ευκτική Α, 87.**
  - δυνητική Α, 87.
  - επαναληπτική Α, 87, Σημ. β΄.
  - ευχετική Α, 87.
  - του πλάγιου λόγου Α, 87 Σημ. α΄.
- Ημιπερίοδος Α, 6.**
- Κατηγορημα Α, 7.**
- κατηγορούμενο Α, 7 και 9, 11 - 12 και 16 - 18.**
  - επιρρηματικό Α, 11.
  - μονολεκτικό Α, 7.
  - περιφραστικό Α, 7.
  - προληπτικό η του αποτελέσματος Α, 12.
- Μέλλοντας Α, 80.**
  - γνωμικός Α, 80.
  - εξακολουθητικός Α, 80.
  - συντελεσμένος Α, 84.
- μετατύπωση προθέσεως**
  - Επίμετρο Α΄ Σημ. β΄**
- μετοχή Β, 98 - 104.**
  - απόλυτη (σε γενική και σε αιτιατική) Β, 103.
  - επιθετική η αναφορική Β, 98 - 99.
  - επιρρηματική Β, 98 και 101.

- κατηγορηματική Β, 98 και 100.
- μόρια Επίμετρο Β΄.**
- μόρια αρνητικά Β, 141 - 142.**
- Οριστική Α, 85.**
- δυνητική Α, 85.
- ευχετική Α, 85.
- Παράθεση Α, 24 - 25.**
- προεξαγγελτική Α, 26.
- παραθετικά Α, 34 - 35.**
- παρακείμενος Α, 82.**
- πράλειψη**
- κατηγορουμένου Α, 22.
- ρήματος Α, 21.
- υποκειμένου Α, 20.
- παρατατικός Α, 79.**
- βουλευτικός η αποπειρατικός Α, 79.
- επαναληπτικός Α, 79.
- περίοδος Α, 6.**
- πλάγιος λόγος Γ, 180 - 183.**
- δευτερεύουσες προτάσεις Γ, 182 - 183.
- κύριες προτάσεις Γ, 182.
- ποιητικό αίτιο Α, 68.**
- προθέσεις**
- γενικά Β, 138.
- αναλυτικά Επίμετρο Α΄.
- δίπτωτες Β, 140 και Επίμετρο Α΄ I (Β΄).
- μονόπτωτες Β, 140 και Επίμετρο Α΄ I (Α΄).
- τρίπτωτες Β, 140 και Επίμετρο Α΄ I (Γ΄).
- καταχρηστικές Επίμετρο Α΄ II.

- κύριες Επίμετρο Α' Ι
προσδιορισμοί Α, 23 - 45 και Β, 123 - 137.
- επιθετικοί Α, 27 - 28.
- επιρρηματικοί Α, 23.
και Β, 123 - 137.
- ετερόπτωτοι Α, 23 και 31 - 38.
- κατηγορηματικοί Α, 29 - 30.
- ομοιόπτωτοι Α, 23 - 30.
- ονοματικοί Α, 23 - 38.
- προστακτική Α, 88.
- πρόταση 1. Είδη προτάσεων:
- απλές Α, 7.
- αρνητικές η αποφατικές Α, 3.
- ελλειπτικές Α, 19.
- επαυξημένες Α, 23.
- επιθυμίας Α, 1.
- επιφωνηματικές Α, 1.
- ερωτηματικές 1 (διμελείς 2α, με μερική άγνοια 2, με ολική άγνοια 2).
- καταφατικές Α, 3.
- κρίσεως Α, 8.
- κύριες η ανεξάρτητες Α, 4.
- σύνθετες Α, 13.
- δευτερεύουσες η εξαρτημένες 4 (επιρρηματικές Γ, 153 και Γ, 162 - 175 κ.ε.: αιτιολογικές Γ, 163, αναφορικές Γ, 175 κ.ε., αποτελεσματικές Γ, 165, εναντιωματικές και παραχωρητικές . Γ, 171, παραβολικές η παρομοιαστικές αναφορικές Γ, 178, τελικές Γ, 164, υποθετικές Γ, 167 - 170, χρονικές Γ, 173· ονοματικές Γ, 153 - 161 και

Γ, 175 κ.ε.: αναφορικές Γ, 175 κ.ε., ειδικές Γ, 155 - 156, ενδοιαστικές Γ, 157 - 158, πλάγιες ερωτηματικές Α, Γ, 159 - 161).

Ρήματα Α, 46 - 75.

— απρόσωπα η τριτοπρόσωπα Α, 73.

— ενεργητικά Α, 47 - 61 (αμετάβατα Α, 47 - 48, μεταβατικά Α, 47 - 61: μονόπτωτα Α, 49 - 54, δίπτωτα Α, 49 και Α, 57 - 61).

— μέσα Α, 62 - 66 (αλληλοπαθή Α, 65, αυτοπαθή η ευθέα Α, 62, διάμεσα Α, 64, δυναμικά Α, 66, περιποιητικά Α, 64, πλάγια Α, 64).

— ουδέτερα Α, 72.

— παθητικά Α, 67 - 71.

— συνδετικά Α, 7 και 10.

ρηματικά επίθετα σε -τος και -τέος Α, 105.

Συμφωνία όρων προτάσεως Α, 16 - 18.

σύνδεση

— απλή αντιθετική Β, 146α.

— αποφατική Β, 144β.

— επιδοτική αντιθετική Β, 148β.

— καταφατική Β, 144α.

— μετοχών Α, 104.

— προτάσεων Β, 143 κ.ε. (παρατακτική Β, 143 - 152: με αιτιολογικούς συνδέσμους Β, 151, με αντιθετικούς συνδέσμους Β, 146 - 148, με διαχωριστικούς συνδέσμους Β, 149, με συμπερασματικούς συνδέσμους Β, 150, με συμπλεκτικούς συνδέσμους Β, 144 - 145· υποτακτική Β, 143 και Γ, 153 - 179): Βλ. προτάσεις δευτερεύουσες η εξαρτημένες),

- συνδετικό ρήμα Α, 7 και 10.**
- σχήματα λόγου Γ, 184 - 191.**
- αλληγορία Γ, 191, 5,
  - ανακόλουθο Γ, 188, 3.
  - αντίφραση Γ, 191, 3.
  - από κοινού Γ, 189, 1α.
  - ασύνδετο Β, 143α και Γ, 187ζ,
  - βραχυλογία Γ, 189, 1.
  - ειρωνεία Γ, 191, 3β.
  - έλξη Β, 118 και Γ, 188, 5.
  - ένα με δύο 189, 2γ.
  - εξ αναλόγου Γ, 189, 1β.
  - ευφημισμός Γ, 191, 3γ.
  - ζεύγμα Γ, 189, 1γ.
  - καθολικού και μερικού Γ, 188, 4.
  - κατά το νοούμενο Γ, 188, 1.
  - κατεξοχήν Γ, 190β.
  - κύκλος Γ, 187δ.
  - λιτότητα Γ, 191, 3α.
  - μεταφορά Γ, 190α.
  - μετωνυμία Γ, 191, 2.
  - ομοιοτέλετο η ομοιοκατάληκτο Γ, 187στ.
  - παραλληλίας Γ, 189, 2α.
  - παρομοίωση Γ, 191, 6.
  - παρονομασία η παρήχηση Γ, 187ε.
  - περίφραση Γ, 189, 2β.
  - πλεονασμός Γ, 189, 2.
  - πολυσύνδετο Γ, 187η.
  - πρόληψη Γ, 188, 7.

- πρωθύστερο Γ, 187β.
- σημασιολογική φθορά της λέξεως Γ, 190γ.
- σύμφυση Γ, 188, 2.
- συνεκδοχή Γ, 191, Α, 1.
- υπαλλαγή Γ, 188, 6.
- υπερβατό Γ, 187α.
- υπερβολή Γ, 191, 4.
- χιαστό Γ, 187 γ.
- Ταυτοπροσωπία Β, 95.**
- τμήση προθέσεως Επίμετρο Α΄ Σημ. α΄.**
- Υπερσυντέλικος 83.**
- υποκείμενο Α, 7 - 8.**
- υποθετικοί λόγοι Γ, 167 - 170.**
  - ελλειπτικοί 169.
  - εξαρτημένοι Γ, 170.
- υποτακτική Α, 86.**
  - απορηματική Α, 86.
  - βουλευτική Α, 86.
- Χρόνοι Α, 71 - 84.**
  - εξακολουθητικοί Α, 76.
  - μελλοντικοί Α, 76.
  - παρελθοντικοί Α, 76.
  - παροντικοί Α, 76.
  - συνοπτικοί Α, 76.
  - συντελικοί Α, 76.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ 1ου ΤΟΜΟΥ

Σελίδα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

5

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ - Η ΠΡΟΤΑΣΗ ΚΑΙ ΟΙ ΟΡΟΙ ΤΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄ ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ 7

(Οι προτάσεις ως προς το περιεχόμενο 7. Οι προτάσεις ως προς το ποιόν 10. Οι προτάσεις ως προς τη σχέση τους με άλλες προτάσεις 10. Οι προτάσεις ως προς τους όρους τους 11. Περίοδος και ημιπερίοδος 11).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄ ΟΙ ΟΡΟΙ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΣ 17

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄ ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΝ ΟΡΩΝ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΣ 26

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄ ΕΛΛΕΙΠΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ 31

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε΄ ΕΠΑΥΞΗΜΕΝΗ ΠΡΟΤΑΣΗ 35

(Ονοματικοί προσδιορισμοί ομοιόπτωτοι 24. Ονοματικοί προσδιορισμοί ετερόπτωτοι - Πλάγιες πτώσεις 29. Σύνταξη των παραθετικών 32).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ΄ ΤΟ ΡΗΜΑ 70

(Ενεργητικά ρήματα 44. Το αντικείμενο 45. Δίπτωτα ρήματα 58.
Μέσα ρήματα 62. Παθητικά ρήματα
65. Ουδέτερα ρήματα 68. Απρό-
σωπα ρήματα 68.)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ζ΄ ΧΡΟΝΟΙ ΚΑΙ ΕΓΚΛΙΣΕΙΣ 122

ΠΙΝΑΚΕΣ 1ου ΤΟΜΟΥ

1. Οι κύριοι όροι της προτάσεως	24
2. Τα είδη των προτάσεων	36
3. Ονοματικοί προσδιορισμοί	56
4. Το αντικείμενο	88
5. Οι πλάγιες πτώσεις	92
6. Δίπτωτα ρήματα	104
7. Το ρήμα	120
8. Οι χρόνοι του ρήματος στην οριστική	134
9. Οι εγκλίσεις στις ανεξάρτητες προτάσεις	144
Αλφαβητικό ευρετήριο	146

κοσμήματα

ΤΑΣΟΥ ΜΟΥΣΤΑΦΕΛΛΟΥ

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.